

A szakképzés szabályozása

Tájékoztató a szakképzési szakértők
szakképzési változásokra való felkészítéséhez

**Nemzeti
Munkaügyi
Hivatal**

Tartalomjegyzék

Bevezető	4
1. A szakképzés jogi szabályozása	5
1.1. A szakképzés szerepe	5
1.2. Az új szakképzési törvény alapja	5
1.3. Az új szakképzési törvény szabályozási köre	6
1.4. A szakképzési törvény módosításai	9
<i>2012-ben két alkalommal módosult a szakképzési törvény</i>	9
<i>A szakképzési törvény 2013-as módosítása</i>	10
1.5. További lehetőségek a szabályozásban	10
1.6. A törvény végrehajtása	11
<i>Egyéb támogatási jellegű végrehajtási rendeletek</i>	12
2. A felnőttképzés jogszabályi háttere és intézményrendszere	12
2.1. Az új felnőttképzési törvény	12
2.2. A törvény végrehajtását szolgáló rendeletek és kiadásuk helyzete	13
2.3. A felnőttképzés intézményrendszere	14
<i>A felnőttképzés irányítása</i>	14
<i>A felnőttképzést folytató intézmények</i>	15
2.4. Felnőttképzési és egyéb képzési programok a foglalkoztathatóság javításáért	16
3. A duális szakképzés	17
3.1. A duális képzés elve, előnyei	17
<i>A duális képzés fogalma</i>	17
<i>A duális képzés eredete</i>	17
<i>A tanulószerveződés és az együttműködési megállapodás</i>	18
<i>A duális szakképzés előnyei</i>	19
3.2. A szakképzési törvénynek a duális képzésre vonatkozó legfontosabb szabályai	19
<i>A tanulószerveződés</i>	21
<i>A tanulói juttatás</i>	22
<i>Szakiskolai ösztöndíj</i>	23
<i>A képzés munkarendváltás nélkül történő befejezése</i>	23
3.3. A kilencedik évfolyamon megkötött tanulószerveződés és a szintvizsga	24
<i>A kilencedik évfolyamon megköthető tanulószerveződés</i>	24
<i>A szintvizsga</i>	24

3.4. A gyakorlati képzésben tanuló szerződéssel részt vevők száma	25
3.5. A duális képzés támogatása	26
<i>A gyakorlati képzés költségeinek elszámolása</i>	26
<i>Saját dolgozók képzési költségeinek elszámolhatósága</i>	27
<i>Decentralizált beruházási pályázat</i>	27
<i>Tanműhely-fejlesztési támogatás</i>	27
4. A szakképzési kerettantervek	28
4.1. A szakképzési kerettantervek rendszere	28
4.1.1. A szakképzési kerettantervek törvényi szabályozása	28
<i>A szakképzési kerettantervek alapja</i>	28
<i>A közismereti kerettantervek</i>	29
4.1.2. A szakképzési kerettantervi rendelet	30
<i>A szakközépiskola</i>	30
<i>A szakiskola</i>	31
4.1.3. A speciális szakiskola és a HÍD-programok	31
<i>Egyéb rendelkezések</i>	32
4.2. Az adaptált szakmai kerettantervek	33
4.2.1. A szakmai tantervi adaptációk szabályozása	33
<i>A törvényi és kormányrendeleti rendelkezések</i>	33
<i>Az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet</i>	34
<i>A speciális szakiskolák</i>	34
4.2.2. A speciális szakiskolákban oktatható szakmák	35
<i>A szakmák három köre</i>	35
<i>A Nemzeti Munkaügyi Hivatal közleménye alapján oktatható szakmák a speciális szakiskolákban</i>	35
<i>Két évfolyamos képzések a speciális szakiskolákban</i>	36
<i>Négy évfolyamos képzések a speciális szakiskolákban</i>	37
<i>A fogyatékoságtípusok</i>	37
4.2.3. A HÍD II. programban folyó képzés	37
<i>A rövidebb és hosszabb képzési idejű HÍD II. programok</i>	38
5. A szakmai vizsgarendszer változása 2014-ben, a komplex szakmai vizsga	39
5.1. Az új vizsgaszabályzat általános rendelkezései	40
<i>A komplex szakmai vizsgát szervező intézmények köre</i>	40
5.2. A vizsga előkészítése, jelentkezés a komplex szakmai vizsgára	41
<i>A komplex szakmai vizsga bejelentése, a vizsgabizottság kijelölése</i>	42

<i>A vizsgabizottság főbb feladatai a komplex szakmai vizsgát megelőzően</i>	43
5.3. A komplex szakmai vizsga vagy egyes részei alóli felmentés lehetőségei	44
5.4. A komplex szakmai vizsga lebonyolítása	45
5.5. A komplex szakmai vizsgán nyújtott teljesítmény értékelése	46
5.6. A komplex szakmai vizsga dokumentálása	47
5.7. A komplex szakmai vizsgával összefüggő díjazás	49
6. A szakképzési megállapodás és a szakmaszerkezeti döntés	52
6.1. Az államilag támogatott szakképzés tervezésének rendszere	52
6.2. A szakképzési megállapodás	54
6.3. A szakmaszerkezeti döntés	57
<i>A szakmaszerkezeti döntés meghatározásának alapjául szolgáló javaslatok</i>	59
<i>A szakmaszerkezeti javaslat</i>	60
Jogszabályjegyzék	62

A szakképzés szabályozása – háttéranyag a képzéshez

Bevezető

A jelen kiadvány segítséget kíván nyújtani ahhoz a 2014 elején megvalósuló képzéssorozathoz, amely a szakképzés szabályozását és az abban bekövetkezett változásokat kívánja bemutatni. A képzéssorozatot a 7/2012 NFA KA számú támogatási szerződés a Nemzeti Foglalkoztatási Alap képzési alaprészének forrásaiból támogatja.

A kiadványnak – terjedelmére tekintettel – nem célja, hogy felölelje az iskolai rendszerű szakképzés teljes szabályozását, csupán iránymutatást, „kapaszkodót” biztosít a vonatkozó jogi előírások értelmezése és alkalmazása során. Az iskolai rendszerű szakképzés szabályozásának áttekintő bemutatását követően összesen öt témában ismerteti a részletesebb összefüggéseket, elsősorban a 2013-ban megszületett új jogszabályok és módosítások tekintetében. A következők: a duális képzés legfontosabb elemei, a szakképzési kerettantervek kiadása és alkalmazása, a komplex szakmai vizsgáztatás új szabályzata, valamint a szakképzési megállapodás és szakmaszerkezeti döntés.

1. A szakképzés jogi szabályozása

1.1. A szakképzés szerepe

Az oktatásnak és a szakmai képzésnek megkülönböztetett szerepe van a foglalkoztatási problémák megoldásában, a piacgazdaság fejlődése szempontjából pedig alapkövetelmény a munkavállalók korszerű szakképzettsége, megfelelő szakmai felkészültsége.

A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara és a Magyar Kormány, valamint a Nemzetgazdasági Minisztérium között 2010 végén – a fenti célok elérése érdekében – megállapodás jött létre a szakképzési feladatok közös megvalósítása céljából, majd 2011 tavaszán a Kormány elfogadta a szakképzési koncepciót. Ezek alapján 2011 végén két új törvény született: a szakképzésről, valamint a szakképzési hozzájárulásról szóló törvények, 2013 nyarán pedig elfogadásra került az új felnőttképzési törvény.

1.2. Az új szakképzési törvény alapja

Az iskolai rendszerű szakképzésben 2010-re elkerülhetlenné vált az átfogó, a szakképzés minden elemére kiterjedő változtatás, amely egy koherens, átgondolt, új szakképzési törvény megalkotásával valósult meg. A törvény kialakítása figyelemmel volt a párhuzamosan készülő új köznevelési törvényre és az új felsőoktatási törvényre is.

Az új szakképzési törvény által megvalósítandó legfontosabb célok az alábbiak voltak:

- a képzési szerkezet a szakirányok és a létszámok vonatkozásában igazodjon a gazdaság igényeihez,
- a szakképzési intézményrendszer és a térségi integrált szakképző központ rendszere átláthatóan, koordináltan és költség-hatékonyan működjön,
- a szakképzés szerepének erősítése a társadalmi felzárkóztatásban, a hátrányos helyzetű fiatalok képzésben tartásában, annak érdekében, hogy szakképzett munkavállalóként lépjenek be a munkaerőpiacra,
- a fiatalok a munkaerőpiacra történő belépés feltételéül szolgáló, államilag elismert első szakképesítésüket az iskolai rendszerű szakképzésben szerezzék meg.

A fentiek alapján a törvény kidolgozásának alapját jelentő prioritások a következők voltak a szakképzési koncepció alapján:

- a magyar állampolgárokkal azonos feltételek szerint szakképző iskolába járó minden tanulónak alanyi jogon járjon iskolarendszerű képzésben szerzett gimnáziumi vagy szakközépiskolai érettségi, illetve az első OKJ-s szakképesítés,
- a gyakorlati oktatás támogatása a duális képzés általánossá tétele érdekében,
- a tanulószervezés rendszerének kiterjesztése,
- a szakmai vizsga lebonyolításának világosabbá tétele,
- a szakképzési rendszer egyszerűsítése, beleértve a szakképzést megvalósító köznevelési intézmények szakképzési tanügy-igazgatási szabályozását is,
- a hatékonyság javítása, a „munkaerőpiacra képzés”, a foglalkoztathatóság javítása,
- a képzési idő és a szakmai tartalom újragondolása a „szükséges és elégséges” elv alapján,

- a szakmai és a személyes kompetenciák fejlesztése – ide értve a „kulcs” kompetenciákat is – egyaránt fontos a szakmai képzés során,
- a rendszer költséghatékony működtetése.

Az új törvény a szakképzés tartalmi dokumentációinak (szakmai és vizsgakövetelmények, szakképzési kerettantervek) és a komplex szakmai vizsga továbbfejlesztésével, a képzési utak nyújtotta lehetőséggel, a beszámítás intézményének lehetőségével és a Köznevelési Híd programokkal a tanuló és a képzésben részt vevő felnőtt számára is erősíteni kívánja az alap- és kulcskompetenciák elsajátítását.

1.3. Az új szakképzési törvény szabályozási köre

1. A törvény szabályozási köre az iskolai rendszerű szakképzésre és az iskolarendszeren kívüli szakképzés egyes elemeire terjed ki tekintettel arra, hogy utóbbi kérdéskört külön törvény szabályozza. Szerkezetében jelentősen eltér elődjétől, ugyanis a törvény szabályozása sorrendben követi a szakmai képzés lépcsőit, kezdve a szakképzés intézményeitől, a szakképzés dokumentációján (OKJ, szakmai és vizsgakövetelmények, szakképzési kerettanterv) át magának a szakmai képzés egyes stádiumáig. A szakképzés irányítási szabályai csak ezt követően jelennek meg a törvényben.

Több olyan elemmel is kiegészült a törvény, amelyek eddig nem, vagy nem a szakképzésről szóló törvényben szerepeltek (pl. az együttműködési megállapodás, a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Tanács). Az új törvény terjedelmében is meghaladja az elődjét, nagyjából dupla számú szakaszt tartalmaz, ugyanakkor strukturáltabb, átláthatóbb, „szellősebb” jogszabály került megalkotásra.

2. Először kerültek megfogalmazásra *alapelvek* a törvényben, ugyanis bizonyos átfogóbb, a szakképzés szabályozásának teljességét érintő jogi sarokkövek megalkotása volt szükséges annak érdekében, hogy a törvény egészére vonatkozó irányelvek segítségével hívhatóak legyenek a jogszabály értelmezése és alkalmazása során. Az alapelveket és a törvényben szereplő konkrét szabályokat együttesen, egymást kiegészítve és erősítve kell figyelembe venni.

3. A törvény az OKJ-ra vonatkozóan az iskolarendszeren kívüli képzések tekintetében adott („től-ig” terjedő) képzési időt határozott meg, lehetőséget teremtve ezzel a szélesebb alapozású, kisebb számú szakmákat tartalmazó jegyzék megalkotására. Külön kormányrendeletben rendeli kiadni a szakképesítések követelménymoduljait, így a szakmai és vizsgakövetelmények csak a szakmaspecifikus tartalmakat tartalmazzák. A törvény értelmében az iskolai rendszerű szakképzésben az oktatás kötelező *kerettantervek* alapján történik, amelyek a közismereti és szakmai részterületeket is magukban foglalják, amelyek kötelezően alkalmazandók. (A közismereti és a szakképzési kerettantervekről részletesebben lásd a „4. A szakképzési kerettantervek” című fejezetet.)

4. A komplex szakmai vizsga állami vizsga, összetett, egységes mérési eljárás, amelyet továbbra is vizsgabizottság előtt kell letenni. A komplex szakmai vizsgát – függetlenül az előképzettségtől és a gyakorlattól – mindenkinek teljesítenie kell, felmentés csak kivételes esetben adható. Az esélyegyenlőség elvének érvényesülése érdekében meghatározásra kerülnek azon speciális szabályok, amelyek továbbra is biztosítják, hogy a sajátos nevelési igényű vizsgázók állapotuk, sajátos helyzetük figyelembe vételével lehetőséget kapjanak a vizsga eltérő tevékenységgel történő teljesítésére.

A komplex szakmai vizsgát szervező intézmények egyik csoportjába tartoznak a szakképző iskolák, amelyek a saját tanulóik vonatkozásában a törvény erejénél fogva vizsgaszervezési jogosultsággal rendelkeznek, a másik csoport – az iskolarendszeren kívüli szakképzés esetén – felhatalmazások (vizsgaszervezési engedély, kijelölés) útján szerezhet vizsgaszervezési jogosultságot. Meghatározásra kerülnek a komplex szakmai vizsgát szervező intézmények lényeges feladatai és az új összetételű szakmai vizsgabizottságok.

Előírásra került a törvényben a vizsgaszervezők számára a komplex szakmai vizsgával kapcsolatos adatrögzítési, adatszolgáltatási kötelezettség. A bizonyítványok elvesztése, megsemmisülése esetén biztosítottá válik a bizonyítvány másodlat kiállításának lehetősége. Meghatározásra kerülnek a vizsgaszervező tevékenységére irányuló szakmai, illetve hatósági ellenőrzés keretében észlelt jogszabálysértések esetén alkalmazandó szankciók formái, fokozatai. A szankcionálás során a fokozatosság elve érvényesül annak érdekében, hogy a vizsgaszervező jogkövető magatartása kikényszeríthető lehessen. (A komplex szakmai vizsgáról részletesebben lásd a „5. A szakmai vizsgarendszer változása 2014-ben, a komplex szakmai vizsga” című fejezetet.)

5. Az új szabályozás szerint a szakközépiskolában a közismereti képzéssel párhuzamosan az első évfolyamtól kötelezően szakmai elméleti és gyakorlati képzés is folyik. Az iskola a tanulókat a számukra kötelező és ágazatonként egységes szakmai érettségire, (elsősorban szakirányú) felsőoktatásba történő belépésre, az ágazathoz tartozó munkakör betöltésére vagy az ágazathoz tartozó, érettségi végzettséghez kötött szakképesítés megszerzésére készíti fel.

A szakiskolai képzés három szakképzési évfolyam megszervezését és teljesítését jelenti. Az új szabályozás logikus és komplex rendszerben határozza meg a szakiskolai képzési utakat, amely attól függően alakul, hogy a tanuló milyen iskolai végzettséggel, előképzettséggel kezdi meg a szakiskolában megszerezhető szakképesítésre történő felkészülést. Az újfajta szakiskolai képzésben a szakmai képzés és a közismereti képzés párhuzamosan zajlik. Új elem, hogy a megszerzett szakképesítés az adott ágazati képzésen belül középszintű szakmai érettségi vizsgával egyenértékűnek tekinthető, amennyiben a tanuló a közismereti vizsgatárgyakból sikeres érettségi vizsgát tett. Emellett teljesen új lehetőség az is, hogy a szakiskolát végzett tanuló két év alatt is felkészülhet az érettségire.

6. A szakmai elméleti és gyakorlati képzés elvei között azok az alapvető szabályok találhatóak meg, amelyek a szakmai képzés egészére vonatkozóan érvényesítendőek. Az elvek a korábbi szabályokban is megtalálhatóak voltak, azonban nem ilyen egyértelmű megfogalmazással és nem egy szakaszba rendezett módon. Világosan megfogalmazásra került, hogy iskolai rendszerű szakképzésben eleve részsakképesítésre nem lehet beiskolázni.

A gyakorlati képzés csak a szorgalmi időszakban teljesítendő gyakorlati képzésből és a szorgalmi időszakon kívüli összefüggő szakmai gyakorlati képzésből áll. A szakiskolában – bizonyos kivételes esetben – már a kilencedik évfolyamon is köthető tanulószereződés. A szintvizsga feladata annak mérése, hogy a tanuló az irányítás melletti munkavégzéshez szükséges kompetenciákat elsajátította-e. A szintvizsga teljesítése pedig a feltétele annak, hogy a tanuló a tizedik évfolyamtól nem kizárólag gyakorlati képzési célt szolgáló tanműhelyben is részt vehessen tanulószereződés keretében.

A gyakorlati képzés elvei és legfőbb szabályai között – mint alapvető garancia – továbbra is megtalálható az egészséges, biztonságos körülmények között történő foglalkoztatás követelménye. A duális képzés elvét rögzíti a törvény, amikor a szakmai vizsga gyakorlati részére történő felkészítéséért egy személyben, egy címzettet tesz felelőssé, aki a gyakorlati

képzést szervező, akkor is, ha a gyakorlati képzésre részben különböző gyakorlati helyeken kerül sor, amire az új szakképzési törvény is lehetőséget biztosít. (A gyakorlati képzésről részletesebben lásd a „3. *Duális képzés*” című fejezetet.)

7. Alapelv a szakképzésben, hogy Magyarországon az első, állam által elismert szakképesítés megszerzését az állam az iskolai rendszerű szakképzés keretein belül ingyenesen biztosítja. A törvény meghatározza, hogy az egyes iskolatípusokban hány évfolyam finanszírozása történhet maximálisan állami forrásból, azaz meddig veheti ezeket igénybe a tanuló ingyenesen. Ezáltal oly módon rögzíti az ingyenesen igénybe vehető szakképzési szolgáltatások körét az iskolai rendszerben, hogy egyúttal a szükséges ésszerű korlátokat is tartalmazza, a törvényi szinten további részletszabályok nélkül.

8. A felnőttoktatás megszervezése kötelező feladat az ellátott alapfeladattal együtt, ezért a törvény különálló alcímben szabályozza a felnőttoktatásban megvalósuló szakképzés egyes speciális szabályait.

9. Külön jelennek meg a fiatalok és a nagykorú tanuló esetében a napi gyakorlati foglalkozás maximális időtartamára és kereteire, a gyakorlati képzést adó napok közti minimális pihenőidőre vonatkozó szabályok. A törvény meghatározza azt az óraszámot – igazolt és igazolatlan hiányzás mértékét együtt és külön-külön –, amelynél a képzés nem teljesítettnek minősül. A foglalkoztatási naplóban kell vezetni a képzés során megvalósuló szakmai gyakorlat tartalmi egységeit és elemeit, időráfordítását, továbbá a tanuló jelenlétét, illetőleg hiányzását.

10. A gyakorlati képzés *háromféle formában* folyhat az iskolai rendszerű szakképzésben. A szakképző iskolában, iskolai tanműhelyben, vagy vállalati gyakorlati képzőhelyen, ezen belül tanulószerveződés keretében, vagy együttműködési megállapodás keretében. A tanulószerveződés megkötésének szabályai egységes, koherens rendszert alkotnak a törvényben, és bővül a tanulószerveződés kötésére jogosultak köre.

11. A pénzbeli juttatás pontos összegén kívül a tanulói juttatás emelésének, csökkentésének a gyakorlati képzést folytató szervezetenél képzésben részt vevő valamennyi tanulóra érvényes egységes feltételeit és szempontrendszerét is meg kell jeleníteni a tanulószerveződésben.

12. Az együttműködési megállapodásra vonatkozóan a korábbi szabályozásához képest szigorítást tartalmaz a törvény. Együttműködési megállapodás esetén a gyakorlati képzés és a szakmai vizsgára történő felkészítés fő felelőse a szakképző iskola marad.

13. Az iskolai rendszerű és az iskolarendszeren kívüli szakképzés teljes körű ellenőrzése több szervezet együttműködésével valósul meg. A szakképzést folytató iskola, illetve szervezet tevékenysége hatósági, törvényességi ellenőrzése alapvetően a hivatal feladata, míg a szakmai elméleti és gyakorlati képzés tartalmi ellenőrzését és a komplex szakmai vizsgát a szakképesítésért felelős miniszter, illetve a gazdasági kamara végzi.

14. A pénzbeli tanulói juttatás rendszerét továbbra is fenntartja az új szabályozás. Tanulói juttatás a gyakorlati képzésen tanulószerveződés alapján részt vevő tanulónak, valamint az összefüggő szakmai gyakorlat idejére annak a tanulónak jár, aki a gyakorlati képzésben együttműködési megállapodás alapján vesz részt.

15. A szabályozás részben létező szabályokat állapít meg a szakképzésben részt vevő tanuló szünetével és felkészülési idejével kapcsolatban. Az oktatási szünet elnevezés *pihenőnapra* változott annak érdekében, hogy egyértelműen megkülönböztethető legyen a valamennyi tanulónak járó egyéb oktatási szünetektől.

16. A kártérítési felelősségre a Munka Törvénykönyve kártérítési felelősségi szabályait kell alkalmazni. A tanuló az általa gondatlanságból okozott kárért is helytállni köteles. A gyakorlati képzés szervezője a tanuló részére felelősségbiztosítást köteles kötni, hogy az a tanuló által okozott, de a tanuló által meg nem térített károkat fedezze.

A törvény emellett tartalmazza a szakképzés irányításával és a szakképzés országos és megyei stratégiai kérdéseinek érdekegyeztetésével foglalkozó szervek feladat- és hatáskörét, összetételét és működését is. (Kormány, minisztériumok, gazdasági kamarák, Nemzeti Gazdasági és Társadalmi Tanács, megyei fejlesztési és képzési bizottságok.)

17. A szakképzés finanszírozásának legfontosabb alapelvei, hogy egyrészt az ország minden polgára számára hozzáférhető legyen az első iskolai rendszerben szerzett szakképesítés, másrészt az állam csak valóban hasznosuló képzések finanszírozását vállalja magára. E cél a szakmaszerkezeti döntéssel és a szakképzési megállapodás intézményének bevezetésével valósul meg. (Ez utóbbiakról részletesebben lásd a „6. A szakképzési megállapodás és a szakmaszerkezeti döntés” című fejezetet.)

1.4. A szakképzési törvény módosításai

2012-ben két alkalommal módosult a szakképzési törvény

Az első módosítás két fő eleme, hogy 2012 szeptemberétől már a kilencedik évfolyamtól is köthető tanulószerveződés szakiskolában, továbbá a szakiskolai közismeret aránya legalább 33% helyett pontosan (fix módon) 33%-ban került meghatározásra.

A 2012 végi módosítások két csoportba oszthatóak: az érdemi módosításokra, kiegészítésekre, valamint az igen nagy számú, de kisebb lélegzetvételű technikai pontosításokra, amely a szakképzési törvény egészét érinti. A módosítások zöme a törvény 2012. január 1-jétől történő alkalmazása során eltelt idő alatt érkező jelzések, észrevételek alapján került megfogalmazásra.

- Definiálásra kerül az ún. kizárólag gyakorlati képzési célt szolgáló tanműhely fogalma.
- 2013. január 1-jétől állami fenntartásba kerültek a szakképző iskolák, amelyhez számos kérdés kapcsolódik a szakképzési intézményrendszer és a térségi integrált szakképző központok kapcsán, emellett sajátos szabályok kerültek meghatározásra, illetőleg pontosításra az agráriskolákra és a honvédelmi szakmákat oktató iskolákra vonatkozóan is.
- A 2012. december 31-ig térségi integrált szakképző központként működő szakképzés-szervezési társulásokkal és a korábban önkormányzati részvétellel működő gazdasági társaságokkal kapcsolatban részletes átmeneti szabályok kerültek megfogalmazásra a törvényben.
- Új előírás, hogy amennyiben az iskolai rendszerű szakképzésben a tanuló első szakmai vizsgája eredménytelen volt, vagy csak a vizsga követelményeinek egy részét teljesítette, az iskolai rendszerű képzésben csak a javítóvizsgán szerezhethet részsakképesítést.
- Kiegészültek és pontosabbá váltak a 2013/2014-es tanévtől az iskolai rendszerű képzésben való részvétel ingyenességét meghatározó rendelkezések, az első, állam által elismert szakma ingyenességéhez kapcsolódóan. Minden esetben ingyenes az iskolai rendszerű szakképzésben való részvétel a halmozottan hátrányos helyzetű és – az enyhe értelmi fogyatékos és az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanuló kivételével – a sajátos nevelési igényű tanuló részére.

- 2013. szeptember 1-jétől lehetővé vált, hogy a kormányhivatal méltányolható okból meghosszabbítsa az ingyenességi időtartamot legfeljebb két tanévvel a hátrányos helyzetű tanuló esetén.
  - Azok a fenntartók, akiknek az állam csupán a költségeik egy részét téríti meg, térítési díjat szedhetnek azon tanulóktól is, akik egyébként jogosultak ingyenes képzésre.
  - Fontos új rendelkezés, hogy az iskolai rendszerű képzést bizonyos feltételek esetén *munkarendváltás nélkül is* be lehet fejezni, ugyanis a köznevelési szabályok értelmében a nappali képzésben való részvétel korhatára 2013. szeptember 1-jétől 21 évre csökkent. Ezért az a tanuló, aki a köznevelési törvényben meghatározott életkort megelőzően kezdi meg a tanulmányait szakképző évfolyamon a nappali rendszerű oktatásban vagy a nappali oktatás munkarendje szerint szervezett felnőttoktatásban, azonos munkarendben fejezheti be a megkezdett tanulmányait (kizárólag folyamatos képzésben, évfolyamisméltetés és szüneteltetés nélkül).
  - Kiegészültek a tanulói mulasztás pótlásának szabályai.
  - A tanulószereződés kapcsán egyértelműen tiltottá vált a „határozott időre” történő tanulószereződés-kötés, meghatározásra került, hogy tanulószereződés csak az első szakképesítés esetén köthető. 2013. január 1-jétől a honvédelemért felelős, 2013. szeptember 1-jétől pedig a vidékfejlesztésért felelős miniszter által fenntartott szakképző iskola tanulója is köthet tanulószereződést.
  - A módosítás lehetővé teszi, hogy a banki átutalás helyett a tanuló fizetési számlájára történő befizetéssel is ki lehessen fizetni a juttatást, valamint azt, hogy a banki átutalás, befizetés teljesíthető lehessen a tanuló pénzbeli juttatásának a tanuló szülőjének, gyámjának a bankszámlájára történő átutalásával, befizetésével is.
  - Részletesebben került meghatározásra a szakmaszerkezeti döntés kialakításának folyamata.
  - Az új képzési modellre történő áttérés miatt tisztázásra került, hogy a szintvizsgát a korábbi és az új szakiskolai képzés esetén mely szabályok szerint kell megszervezni.
- Emellett több technikai jellegű módosítás történt.

A szakképzési törvény 2013-as módosítása

A szakképzési törvény előírja az intézményrendszer átszervezését, amely szerint az egy intézmény keretében működő, a szakképző intézmények integrációja alapján létrejövő ún. holland modell valósul meg hosszútávon. A szakképzési törvény 2013-as módosítása megváltoztatta az állami fenntartású iskolák integrációjára vonatkozó döntés meghozatalára eredetileg megállapított 2013. májusi határidőt 2015 májusára. A szakképző iskolák állami fenntartását a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ és a Vidékfejlesztési Minisztérium látja el.

1.5. További lehetőségek a szabályozásban

- Az érettségi tanulmányokba akár két évként beszámíthatóak a szakiskolai tanulmányok, szakirányú középfokú továbbtanulás esetén pedig az érettségi vizsgát helyettesítheti a mestervizsga. A technikai szakmák egy évvel beszámításra kerülnek a felsőfokú képzésbe:

ezáltal növekszik a technikus-képzés presztízse: ismét „megéri” szakközépiskolából továbbtanulni.

- Szintén az átjárhatóságot, a továbblépést, az élethosszig tartó tanulás folyamatába történő bekapcsolódást segíti, hogy az OKJ-ban meghatározott egyes érettségire épülő szakirányú (technikusi) szakképesítések esetén lehetővé válik a jövőben, hogy a szakirányú szakiskolai végzettséggel, legalább ötéves gyakorlattal és az adott szakképesítésben tett mestervizsgával rendelkezők az érettségi vizsga megléte/letétele nélkül is részt vehetnek a szakképesítés megszerzésére irányuló képzésben.

1.6. A törvény végrehajtása

2012-ben és 2013-ban számos végrehajtási rendelet született a szakképzési törvény végrehajtására.

- Elsőként a törvényi háttér kialakítását követően 2012 nyarán megjelent az új Országos Képzési Jegyzék, amely mintegy felére (1303-ról 632-re) csökkentette a megszerzhető szakképesítések számát, az iskolai rendszerben szélesebb területet átfogó szakmák kerültek kialakításra, amelyek a szélesebb körű foglalkoztathatóságot segítik. Megszűntek továbbá a szakképesítések közötti átfedések, szakmai, tartalmi párhuzamosságok. Ezzel egyszerűbb, átláthatóbb, tartalmasabb lett az állam által elismert szakképesítések rendszere.

- A korábban nehezen átlátható szakmai követelménymodulok egyetlen kormányrendeletben kerültek kiadásra 2012 nyarán, így a szakmai és vizsgakövetelményeknek a követelménymodulokat már nem kell megismételni, csak azok azonosítószámait kell megjelölni egy-egy szakképesítés esetén.

- Ugyancsak 2012 nyarán került kiadásra – az új OKJ és a szakmai követelménymodulok alapján – a nemzetgazdasági miniszter hatáskörébe tartozó, összesen 77 szakképesítés szakmai és vizsgakövetelménye. Ezen alapulva még 2012 nyarán jelent meg ezen 77 szakképesítés ún. szakképzési tantervi ajánlása is, amely az új típusú duális képzés 2012/2013-as tanévben önkéntes alapon történő elindításának a feltétele is volt. *Pilot projekt* jelleggel az új típusú szakképzést 2012. szeptember 1-jétől a szakiskolákban 2566, a szakközépiskolák szakképzési évfolyamain 560 tanuló kezdte meg. (Az új OKJ szerinti képzések teljes körű bevezetésére a fokozatos átmenet és a megfelelő felkészülés biztosítása érdekében 2013. szeptember 1-től került sor.)

- 2012 őszén jelent meg a Kormány első – kételemű – szakmaszerkezeti döntése, amelynek célja, hogy az állam csak olyan képzést támogasson költségvetési forrásból, amelyre a munkaerőpiacnak szüksége van. A megyei fejlesztési és képzési bizottságok javaslatain alapuló második – immár háromelemű – szakmaszerkezeti döntés 2013 végén született meg. A döntés betartása feltétele a teljes vagy részbeni állami támogatásnak.

- 2013 tavaszán teljes körűen kiadásra kerültek az új OKJ-hoz igazodó szakképzési dokumentumok (össességében több tízezer oldal terjedelemben, több miniszteri rendeletben a szakmai és vizsgakövetelmények, és a szakképzési kerettantervek), amely alapján 2013. szeptember 1-től teljes egészében megtörtént az átállás az új OKJ szerinti képzési rendszerre.

- 2013 nyarán megjelent az új szakmai vizsgaszabályzat, amely alapján a 2013 szeptemberétől induló képzéseknél komplex jellegűvé válnak a szakmai vizsgák, előtérbe helyezve a gyakorlati készségek és tudás mérésének fontosságát. A szakmai vizsga komplex jellege biztosítja, hogy a vizsga keretében végrehajtott gyakorlatorientált, összetett feladatok a valós

gazdasági körülményeknek megfelelő felkészültséget mérhessék, amely révén a megszerzett bizonyítványok mögötti szakmai tartalom megalapozottabb lesz.

- Ugyancsak 2013 nyarán jelent meg a szakképzési megállapodás megkötésének feltételeiről szóló új kormányrendelet, amely szerint a *szakképzési megállapodás* egy együttműködési megállapodás a nem állami költségvetési szerv által fenntartott szakképző iskola fenntartója és a szakképző iskola székhelye szerint illetékes fővárosi és megyei kormányhivatal között a szakképzési állami feladatok ellátásában való részvételről.

Egyéb támogatási jellegű végrehajtási rendeletek

- A fiatalok piacképes szakmaválasztását a hiány-szakképesítések meghatározása alapján a *szakiskolai tanulmányi ösztöndíj* rendszer támogatja.

- 2012 nyarán jelent meg a Kormány egyedi döntésével nyújtható támogatásokról szóló kormányrendelet, amely a támogatásnyújtás szabályozásával lehetővé tette a beruházás-ösztönzést segítő képzési támogatások, tanműhely létesítését szolgáló támogatások és a tanműhelyi gyakorlati képzés tárgyi feltételeinek fejlesztését szolgáló támogatások nyújtását.

- 2012. szeptember 1-jétől bevezetésre kerültek a szakmánkénti normatívák az iskolai rendszerű szakképzés keretében folyó gyakorlati képzésben, amelynek következtében a szakmák normatívái átlagosan 20-25%-kal emelkedtek, ezzel is ösztönözve a vállalkozások mind nagyobb arányú gyakorlati képzésben való részvételét.

- A Nemzeti Foglalkoztatási Alap (NFA) képzési alaprészének ún. decentralizált keretösszege a gazdálkodó szervezetek és a szakképző iskolák esetében támogatja a gyakorlati képzést szolgáló tárgyi eszköz-fejlesztéseket. Ez a pályázati lehetőség hathatós segítséget nyújt a korszerű, színvonalas gyakorlati képzés biztosításához.

- Több, uniós forrásból finanszírozott pályázat támogatja a képzést, a fiatalok elhelyezkedését, a szakképző iskolák megújulását, a képzés tartalmának fejlesztését. Ezek: a szak- és felnőttképzés tartalmának fejlesztése, a szakképző intézmények felkészítése, a szakmai elméleti tanárok és gyakorlati oktatók pedagógiai képzése, továbbképzése, az alacsony iskolai végzettségű, illetve szakképzetlen felnőttek képzése, a gyakornoki program, a saját munkavállalók képzése, a felnőtt lakosság informatikai és idegen nyelvi kompetenciájának fejlesztése, a mestervizsga megszerzésének támogatása, 18-35 év közötti fiatalok foglalkoztatásának elősegítése, a pályaaorientáció rendszerének fejlesztése, stb.

2. A felnőttképzés jogszabályi háttere és intézményrendszere

2.1. Az új felnőttképzési törvény

Az Országgyűlés 2013. június 3-i ülésén fogadta el a felnőttképzésről szóló 2013. évi LXXVII. törvényt, amely 2013. szeptember 1-jén lépett hatályba. Az új törvény megalkotásának indoka, hogy a felnőttképzésről szóló régi törvény nem járult hozzá a felnőttképzés minőségének emeléséhez, nem tudta biztosítani az iskolarendszeren kívüli képzésben megszerzett bizonyítványok egyenértékűségét az iskolai rendszerben kiadottakéval, és az ellenőrzés gyengesége miatt a képző intézményeknél súlyos jogszabálysértésekre, visszaélésekre adott lehetőséget. A képzések struktúrája, szakmai tartalma nem tükrözte megfelelően a munkaerőpiac igényeit.

Az új felnőttképzési törvény értelmében a *felnőttképzés* az iskolarendszeren kívüli olyan képzés, amely államilag elismert képzettséget, végzettséget nyújt, vagyis az Országos Képzési Jegyzék szerinti szakképesítés, illetve idegen nyelvi képzettségi szint megszerzésére készít fel, valamint – az előbbieken túlmenően – állami és uniós forrásokból támogatásban részesülő képzés. A törvény hatálya alá tartozó képzések négy képzési körbe kerültek besorolásra: 1. OKJ szerinti szakképesítés megszerzésére irányuló szakmai, 2. támogatott egyéb szakmai, 3. általános nyelvi és támogatott egyéb nyelvi, valamint 4. támogatott egyéb képzések.

A törvény hatálya alá tartozó képzés csak hatósági engedély birtokában végezhető, mely határozatlan időre szól. Az engedély megadásáról – kérelem és helyszíni szemle alapján, szakértők bevonásával – a kijelölt hatóság, a Nemzeti Munkaügyi Hivatal (NMH) dönt. Az engedély megadásának és a felnőttképzési tevékenység folytatásának személyi, tárgyi, szervezeti és adminisztrációs feltételei – a korábbi akkreditációs rendszerhez képest – szigorodtak, kibővültek és pontosabbá váltak, egyben képzési körök szerint differenciáltan kerültek meghatározásra.

Az OKJ-n kívüli szakmai és az idegen nyelvi képzések esetében – az OKJ-s szabályozáshoz hasonlóan – bevezetésre került a szakmai, illetve a nyelvi programkövetelmények rendszere. E képzési területeken engedély csak olyan képzési program alapján szerezhető, mely a vonatkozó programkövetelmény szerint készült. Az engedéllyel rendelkező felnőttképzést folytató intézményeket a hatóság két évente – helyszíni szemle keretében, a képzési folyamatra is kiterjedően – ellenőrzi.

A felnőttképzésben megvalósuló szakmai képzések munkaerő-piaci relevanciájának növelése érdekében a felnőttképzés szabályozásában jelentős szerepet kapott a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara, illetve a mezőgazdasági jellegű képzések esetében az Agrárkamara (szakmai programkövetelmények elfogadása és nyilvántartása, felnőttképzési programszakértők nyilvántartásának vezetése, továbbképzésük szervezése, a képzések gyakorlati része megvalósulásának ellenőrzése).

A törvény átmeneti rendelkezései biztosítják azt, hogy a régi törvény alapján akkreditációt szerzett intézmények képzéseiket a régi törvény előírásai alapján folytathassák akkreditációjuk lejártáig, de legfeljebb 2014. augusztus 31-ig, a 2013-ban akkreditációt szerzett intézmények 2015. március 31-ig. A régi törvény hatálya alatt megkötött támogatási szerződés szerint folyó képzések esetében az intézményi akkreditáció érvényessége a képzés befejezéséig tart. Ezen időpontok után a törvény hatálya alá tartozó képzéseit a felnőttképzést folytató intézmény kizárólag engedély birtokában végezheti.

2.2. A törvény végrehajtását szolgáló rendeletek és kiadásuk helyzete

A törvény szerinti felnőttképzési engedélyezési és ellenőrzési rendszer, valamint a felnőttképzést folytató intézmények törvénynek megfelelő működését végrehajtási rendeletek biztosítják. Ezek:

- a Kormány 393/2013. (XI. 12.) számú rendelete a felnőttképzési tevékenység folytatásához szükséges engedélyezési eljárásra és követelményrendszerre, a felnőttképzést folytató intézmények nyilvántartásának vezetésére, valamint a felnőttképzést folytató intézmények ellenőrzésére vonatkozó részletes szabályokról,
- a 56/2013. (XII. 4.) NGM rendelet a felnőttképzési tevékenység folytatásának engedélyezési eljárása során fizetendő igazgatási szolgáltatási díj mértékéről,

befizetésének és felhasználásának szabályairól, valamint a felnőttképzést folytató intézmények ellenőrzése során kiszabott bírság befizetésének rendjéről.

A fentiek mellett miniszteri rendeletben kell szabályozni:

- a felnőttképzési minőségbiztosítási keretrendszert, valamint a Felnőttképzési Szakértői Bizottság működésének részletes szabályait,
- a felnőttképzési szakmai programkövetelményeket,
- a felnőttképzési nyelvi programkövetelményeket,
- a felnőttképzési szakértői és a felnőttképzési programszakértői rendszer részletes szabályait,
- az OKJ-ba tartozó szakképesítésekkel összefüggő gyakorlati képzés ellenőrzésének részletes szabályait, valamint
- a bemeneti kompetenciamérés és az előzetes tudásmérés lefolytatására vonatkozó szabályokat.

2.3. A felnőttképzés intézményrendszere

A felnőttképzés irányítása

A **Nemzetgazdasági Minisztérium**, mint a szakképzésért és felnőttképzésért felelős tárca feladata a felnőttképzés rendszerének jogi szabályozása, irányítása, a felnőttképzési tevékenység engedélyezésével és ellenőrzésével összefüggő másodfokú döntések meghozatala, valamint a felnőttképzési és munkaerő-piaci képzési és támogatási programok kidolgozása.

A szakképzésért és felnőttképzésért felelős miniszter szakképzéssel és felnőttképzéssel kapcsolatos feladatai ellátását a **Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Tanács (NSZFT)** segíti. Az NSZFT szakmai döntés-előkészítő, javaslattevő, véleményező országos testületként működik.

A felnőttképzés új szabályozási rendszerében a felnőttképzési hatósági tevékenység operatív feladatellátásának legfontosabb intézménye a Nemzetgazdasági Minisztérium irányítása alatt álló **Nemzeti Munkaügyi Hivatal (NMH)**. Az NMH ellátja

- a felnőttképzést folytató intézmények tevékenységének engedélyezésével, ellenőrzésével és szankcionálásával kapcsolatos feladatokat, vezeti a felnőttképzést folytató intézmények nyilvántartását,
- a felnőttképzési nyelvi programkövetelmények nyilvántartásának vezetésével kapcsolatos feladatokat,
- a felnőttképzési szakértői tevékenység engedélyezésével, ellenőrzésével, szankcionálásával, valamint a felnőttképzési szakértői névjegyzék vezetésével kapcsolatos feladatokat.

A fentiek mellett az NMH működteti a törvényben előírt felnőttképzési információs rendszert, a törvény hatálya alá tartozó képzések megvalósulásának naprakész nyilvántartását, illetve gyűjti, feldolgozza és közzéteszi az Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program (OSAP) felnőttképzésre vonatkozó adatait.

Az NMH munkáját a felnőttképzést folytató intézmények tevékenységének engedélyezésével, ellenőrzésével, a nyelvi programkövetelmények nyilvántartásba vételével, a felnőttképzési szakértők tevékenységével kapcsolatos feladatainak ellátásában hattagú, felnőttképzési szakértőkből álló **Felnőttképzési Szakértői Bizottság** segíti.

A felnőttképzés új szabályozási rendszerének működtetésében jelentős szerephez jut a köztestületként meghatározott és így közigazgatási hatáskörökkel is felruházható **Magyar Kereskedelmi és Iparkamara (MKIK)**, amely szakmai szervezetként és a gazdaság szereplőinek általános érdekérvényesítőjeként képes a gazdasági képzések iránti tartalmi és strukturális igényeinek kifejezésére. Az MKIK a törvényben foglaltak alapján

- ellátja a felnőttképzési szakmai programkövetelmények nyilvántartásának vezetésével kapcsolatos feladatokat,
- ellátja a felnőttképzési programszakértői tevékenység engedélyezésével, valamint a felnőttképzési szakértői névjegyzék vezetésével kapcsolatos feladatokat,
- a felnőttképzési programszakértőkön keresztül részt vesz a felnőttképzést folytató intézmények tevékenységének ellenőrzésében, különös tekintettel a szakmai képzések gyakorlati részére,
- működteti a felnőttképzési szakmai programkövetelmények nyilvántartásba vételéről döntő öttagú bizottságot.

Az öttagú bizottságba az MKIK a felnőttképzési programszakértők közül három főt, az Agrárkamara egy főt és a programkövetelményre vonatkozó javaslat szakmai tartalma szempontjából illetékes tárca esetenként egy főt delegál.

A felnőttképzést folytató intézmények

A felnőttképzés a törvény hatálya alá tartozó, iskolarendszeren kívüli képzést jelenti, amely szolgáltatásként, piaci alapon valósul meg. Ezért a **felnőttképzési intézmények** elsősorban nyereségérdekelte gazdasági vállalkozási formában működnek, de felnőttképzési tevékenységet folytathat az állam által fenntartott köznevelési, felsőoktatási intézmény és művelődési intézmény, valamint minden egyházi fenntartású alap-, közép- vagy felsőfokú tanintézet is, amennyiben nem tanulói vagy hallgatói jogviszonyban szervez – fenntartói döntés alapján, ugyanakkor a piaci viszonyoknak megfelelően – képzést.

A törvény kiterjed a **civil szervezetek, egyesületek, alapítványok** – igen sokszínű – képzési tevékenységére is, amennyiben a törvény hatálya alá tartozó képzéseket kívánják folytatni.

Jogszabályban meghatározott alapfeladatai ellátásával a felnőttképzésben részt vesz az **állami felnőttképzési intézmény**, azaz a Türr István Képző és Kutató Intézet is. A szakképzésért és felnőttképzésért felelős miniszter a támogatott, hátrányos helyzetűek képzettségének, kompetenciáinak fejlesztése érdekében szervezett képzések, a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó, valamint a szociális szövetkezetekben történő foglalkoztatásra felkészítő képzések közül rendeletben határozza meg azokat a képzéseket, amelyeket kizárólag az állami felnőttképzési intézmény végezhet.

2.4. Felnőttképzési és egyéb képzési programok a foglalkoztathatóság javításáért

A felnőttképzési szempontból is meghatározó pályázati konstrukciók egy része a potenciális munkavállalók felkészítésével, versenyképes munkaerő biztosításával azt kívánja elősegíteni, hogy az Új Széchenyi Terv más programjai keretében minél több új, adózó és fenntartható munkahely jöjjön létre, illetve az állástalanok és más aktív korú munkanélküliek foglalkoztatási helyzete javuljon.

E pályázati konstrukciók egyik része a hátrányos helyzetű felnőttek foglalkoztathatóságának javítását célozza többek között a munkaerő-piaci képzés és a közfoglalkoztatást elősegítő képzés eszközeivel. Foglalkoztatáspolitikai szempontból is kulcsfontosságúak a közfoglalkoztatással összefüggő, továbbá a társadalmi felzárkóztatással kapcsolatos képzések, és az idegen nyelvi és informatikai programok is.

Ezen intézkedések közé tartoznak még a munkahelyi képzéseket ösztönző programok, amelynek keretében a saját munkavállalók képzésének támogatása a vállalkozások és a munkavállalók versenyképességét, munkaerő-piaci alkalmazkodóképességét kívánja növelni. Más konstrukciók olyan versenyképes, duális szakképzési és felnőttképzési rendszer fejlesztéséhez járulnak hozzá, amelyben a gazdasági szereplők fokozottabb bevonásával a képzés rendszere, szerkezete és tartalma folyamatosan igazodni tud a gazdaság és a munkaerőpiac igényeihez. Olyan programok is kidolgozásra kerültek, amelyek a szakképzésben dolgozó szakmai tanárok és gyakorlati oktatók duális szakképzési rendszerre való felkészítését, pedagógiai-módszertani továbbképzését, illetőleg a felnőttképzési intézmények új szabályozási rendszerre történő felkészülését támogatják.

3. A duális szakképzés

3.1. A duális képzés elve, előnyei

A duális képzés fogalma

Amikor a szakképzési feladatok felelősségén és költségein a kölcsönös érdekek elismerése alapján megosztózik az állam és a gazdaság, duális szakképzésről beszélünk. A duális szakképzés alapvetően az iskolai rendszerű (középfokú) szakképzésben valósul meg. (Megjegyzendő, hogy a felsőoktatásban is létezik az ún. hallgatói munkaszerződés is, amely alapján ugyancsak duális elven folyik a diplomás képzés.) Az alábbiakban a **tanulószerződés alapján folyó duális képzés** kerül bemutatásra.

A duális képzés eredete térben a német és osztrák gazdaságban, időben pedig a kora középkori céhes kézművességben kereshető. Nem idegen azonban a magyar szakképzéstől sem e képzési megoldás. A képzésben részt vevő gazdálkodó szervezetek, tanulók aránya, valamint a finanszírozás és a szabályozás tekintetében azonban eltéréseket állapíthatunk meg az ezen modellt régóta intenzívebben alkalmazó gazdaságokhoz képest.

A képzés e formájában tehát a szakképzés egyes – elsősorban elméleti – feladatait az állam vagy az egyéb (egyházi, egyesületi, alapítványi, 2013 előtt önkormányzati) iskolafenntartók által finanszírozott és működtetett szakképző intézmények látják el, amelyek tipikusan a közismereti, szakmai alapozó és elméleti képzési időkereteket fedik le. A **szakképző iskolai tanulók képzésének gyakorlati részét látják el a gazdálkodó szervezetek körébe tartozó cégek**, vállalatok, gyárak és egyéni vállalkozók jelentősen hozzájárulva ezzel a képzési költségekhez, vagy azokat teljes egészében átvállalva. A duális képzés csakis a termelő gazdaság (azaz a vállalati tanműhely), valamint a szabályozó állam és az iskolai rendszer szoros és konstruktív együttműködése révén valósulhat meg oly módon, hogy abból minden szereplő profitáljon.

Minden társadalmi-gazdasági szituációban felértékelődik a megfelelően képzett szakembereket, alkalmazható tudással bíró szakmunkásokat kibocsátó szakképzés szerepe. A legutóbbi gazdasági válságból való bizonytalan kilábalás időszakában éppen ezért van aktualitása a duális képzési minta újragondolásának és a szélesebb körű elterjesztésének.

A duális képzés eredete

Magyarországon is léteztek már korábban a kézműveseket szakmai keretek közé szervező céhek, amelyben a **tanoncok** a megfelelő ismeretek és jártasság elsajátítása után, inasból felszabadult legényként folytatott vándorlásuk során szerzett további tapasztalataik birtokában elkészíthették mesterremeküket és teljes jogú mesterekké, a céh tagjaivá válhattak. Ebben a formában az állam szerepe még kezdetleges volt, szervezett iskolai körülményeket elsősorban az egyházak biztosítottak. Az idők folyamán mind nagyobb hangsúlyt fektetett az állam is a fiatal szakmunkás és mesterjelöltek közismereti oktatására, és a szakmai alapozás iskolai keretek között történő, szervezett megvalósítására.

A rendszerváltást követően ismét jelentős változás következett be a szakképzés rendszerében. Megszűntek a korábbi állami vállalatok, a leépülő nagyipar és az agrárium állami gazdaságainak megszűnésével pedig eltűntek a korábbi időszak szakmunkásképzésének bázisát jelentő vállalati tanműhelyek, helyet adva egy új, sajátos, jellegzetes hazai képzési

struktúrának. Így fokozatosan a tanulószerveződés vált a magánérdekek és az állami szakképzési célok szimbiózisának egyik eszközévé.

A tanulószerveződések száma növekedett az elmúlt évtizedben, a 2012/2013-as tanévben megközelítette az 50.000-et. Magyarországon a képzésben részt vevő gazdálkodó szervezetek átlagosan mintegy 10 fő tanuló képzését vállalják. A legkedvezőbb ágazatok, amelyekben a legtöbb tanulószerveződést kötik, a vendéglátás, kereskedelem és egyéb szolgáltatás. Ezekben a területeken belül kiemelt szakképesítésnek számítanak a *Szakács*, a *Pincér*, az *Élelmiszer- és vegyiáru-eladó*, a *Pék*, a *Húsipari termékgyártó*, ahol szakmánként akár több ezer tanulószerveződés is él egy tanévben. A közelmúlt intézkedései révén az *építőipari*, *gépészeti* és a *járműipari ágazatokban* is jelentősen növekedett a tanulószerveződések száma. Ezek a szakmák a *Gépi forgácsoló*, a *Karosszerialakatos*, a *Hegesztő*, a *Géplakatos*, a *Szerszámkészítő* és a *Kőműves*, amelyek az évtized első éveiben keresett és hiányszakmának is minősültek egyben.

Az állami szabályozás alapvető iránya, hogy a gazdálkodó szervezetek minél inkább részesei legyenek a gyakorlati képzésnek, hiszen a képzésbe történő bevonásuk biztosítja, hogy a tanulók életszerű munkakörülmények között, a legkorszerűbb technikát, technológiát alkalmazva, kiváló szakemberektől sajátíthassák el a szakma fortélyait. A gazdálkodó szervezetek gyakorlati képzésben való közreműködését az új szakképzési törvény és a szakképzési hozzájárulásról szóló törvények elfogadása és módosítása tovább ösztönzi. E törekvések megvalósulását segítik a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara (MKIK) és a Kormány, valamint a Nemzetgazdasági Minisztérium között 2010 végén, a szakképzési feladatok közös megvalósítása céljából létrejött megállapodások.

A tanulószerveződés és az együttműködési megállapodás

A szakképző iskolai tanulók jelenleg kétféle jogviszony alapján vehetnek részt a gazdaságban gyakorlati képzésben: az iskola és a gazdálkodó szervezet között létrejött *együttműködési megállapodás*, vagy a gazdálkodó és a tanuló között közvetlenül létesített *tanulószerveződés* alapján. A két szerveződési forma közül – a szabályozási eszközök és a gazdasági igények alapján is – egyértelműen a tanulószerveződés preferált.

A gazdálkodó a tanulószerveződésben vállalja azokat a kötelezettségeket, amelyek a szakképzési feladatokból rá hárulnak. Ennek megfelelően a szakmunkástanuló képzéséről, azaz az egységes szakmai követelményeknek megfelelő gyakorlati képzéséről és neveléséről, szakmai fejlődéséről, továbbá egészsége és testi épsége megóvásáról a gazdálkodó szervezet gondoskodik, méghozzá a tanuló számára egészségvédelmi szempontból biztonságos munkahelyen. E kötelezettségeinek teljesítése alól csak akkor mentesül, ha feladatait szakképző iskola vagy más gazdálkodó szervezet átvállalja, illetőleg a tanuló más gazdálkodó szervezettel tanulószerveződést köt. A tanulószerveződésben kell rögzíteni a gazdálkodó szervezet megjelölését és a tanuló személyi adatait, az Országos Képzési Jegyzékben szereplő szakképesítés megnevezését, képzési idejét, a gyakorlati képzés helyét, a tanulónak adandó pénzbeli juttatás összegét és a tanulót megillető egyéb juttatások és kedvezmények megjelölését, azok mértékét és feltételeit (pl. étkezés, utazás, munkaruha).

A tanuló elméleti képzését a szakképző intézmény végzi.

Az együttműködési megállapodás is gyakorlati képzési célokat szolgál, azonban ebben az esetben nem a gazdálkodó a főfelelőse a tanuló gyakorlati felkészítésének, hanem az iskola. Az iskola ezért csak négy esetben „veheti igénybe” a külsős gyakorlati képző segítségét:

- ha a szakmai és vizsgakövetelményben a gyakorlati képzésre előírt *képzési idő negyven százalékánál kevesebb,*
- ha a gyakorlati képzés szervezője a szakképző iskola, és a gyakorlati képzést folytató szervezet csak az *összefüggő szakmai gyakorlatot* szervezi meg,
- *kiegészítő gyakorlati képzés* esetén (ha a gyakorlati képzést szervező szakképző iskola csak részben rendelkezik a gyakorlati képzés feltételeivel, de csak a szakmai és vizsgakövetelményben a gyakorlati képzésre előírt képzési idő legfeljebb negyven százalékában, és a művészeti szakképesítések kivételével)
- ha a tanuló gyakorlati képzésére *költségvetési szervnél* kerül sor.

A duális szakképzés előnyei

A vállalatok valós gazdasági környezete biztosítja a legkorszerűbb, naprakész ismereteket, itt találkozhatnak a tanulók életszerű termelési, kereskedelmi helyzettel és atmoszférával.

A cégek képzési politikájában a leendő munkavállalók kiválasztásának szempontja biztosítja a ténylegesen minőségi képzést, hiszen minden vállalat érdeke, hogy használható, produktív munkát végző szakmunkások kerüljenek ki a vállalati tanműhelyekből, akár közvetlenül a tényleges munkába.

A legintenzívebb és mélyebb gyakorlati feltételekkel is a duális képzésben találkozhat a tanuló, így a későbbi elhelyezkedési aránya is jóval magasabb a tanulószereződéssel, azaz a duális képzési formában végzettséget szerző fiataloknak, mint azoknak, akik csak iskolai tanműhelyben szereztek meg tudásukat.

A duális képzésben nem kötelező részt venni sem a tanulónak, sem a gyakorlati képzést nyújtó gazdálkodó szervezetnek, ez a magyar viszonyokban – az önkéntesség német példáját követve – sok lehetőséget hordoz magában.

Ez a képzési forma azt is garantálja, hogy ténylegesen keresett és elhelyezkedést biztosító szakmákat tanuljanak a tanulók, hiszen egy működő vállalat csak a piac által keresett termékek előállításával és szolgáltatások nyújtásával tud hosszútávon fennmaradni.

3.2. A szakképzési törvénynek a duális képzésre vonatkozó legfontosabb szabályai

A szakképzési törvény a duális képzéssel kapcsolatban számos rendelkezést tartalmaz, ugyanis a gyakorlati képzéssel, a tanulószereződéssel, az együttműködési megállapodással, a szintvizsgálással és a tanulói juttatásokkal kapcsolatos szabályok mind a duális képzés témakörébe tartoznak. (A törvény tehát mintegy fele magának a duális képzésnek a szabályozását jelenti.) Így teljes körű bemutatásuk helyett csak a legfontosabb törvényi előírások kerülnek ismertetésre.

A törvény **három fontos alapelve** is kapcsolódik a duális képzéshez:

- a szakképzés szereplői (különösen a tanuló, a szülő, a szakképzést folytató intézmény, a gazdálkodó szervezet és a gazdasági kamara) a szakképzési feladatok megvalósítása során kötelesek egymással együttműködni,

- a szakképzési feladatellátást a hatékonyság, a szakszerűség és a magas szintű minőség, valamint az egyenlő esélyű hozzáférés elvének megfelelően kell megszervezni,
- a szakképzés szereplői a szakképzési feladatokból eredő kötelezettségeiket és jogukat a munkaerő-piaci igényeknek megfelelő szakképzés megvalósítása érdekében kötelesek teljesíteni és jóhiszeműen gyakorolni.

A törvény értelmében a **gyakorlati képzés** a szakmai képzésnek az iskolai tanműhelyben vagy a külső gyakorlati képzőnél folyó azon része, amelynek célja a szakképesítéshez kapcsolódó munkatevékenységek gyakorlatban történő elsajátítása és a tanulónak a komplex szakmai vizsga gyakorlati részére való felkészítése, amelyet iskolai rendszerű szakképzés esetén a szakképzési kerettanterv határoz meg. A törvény ennek megfelelően megkülönbözteti a gyakorlati képzést *szervező* és a gyakorlati képzést *folytató* fogalmát, melyek közül az első a gyakorlati képzés feltételeinek biztosításáért felelős szakképző iskola vagy a nyilvántartásba vett, a gyakorlati képzést – tanulószervezős alapján – folytató szervezet (cég, vállalat, stb.).

A duális képzés legfontosabb törvényi megtestesülése, hogy a tanulónak a komplex szakmai vizsga gyakorlati részére történő felkészítéséért a **gyakorlati képzést szervező a felelős** a szakképesítésre kiadott szakmai és vizsgakövetelmény és a szakképzési kerettanterv alapján, aki köteles a gyakorlati képzés követelményeire való felkészítéshez, továbbá a gyakorlati vizsgálathoz szükséges tárgyi eszközöket és a személyi feltételeket is biztosítani. (Ha a tanuló gyakorlati képzése részben vagy egészben együttműködési megállapodás alapján folyik, a gyakorlati képzés szervezője a szakképző iskola.)

A szakképzési törvény a gyakorlati képzés elveinek a meghatározásával a duális képzés elveit is rögzíti. Eszerint a szakiskolai képzésben a **kilencedik évfolyamon** a szakmai gyakorlati képzést – az összefüggő szakmai gyakorlat kivételével – a szakképző iskolában vagy a gyakorlati képzés folytatására jogosult szervezet kizárólag gyakorlati képzési célt szolgáló tanműhelyében kell megszervezni. (Erről lásd részletesebben a 2.3. pontot.)

A gyakorlati képzés a szorgalmi időszakban teljesítendő gyakorlati képzésből és a szorgalmi időszakon kívüli összefüggő szakmai gyakorlati képzésből áll, így az iskolai rendszerű szakképzésben a gyakorlati képzés – az összefüggő szakmai gyakorlat és az összefüggő szakmai gyakorlaton keletkezett mulasztás pótlása kivételével – csak a tanév szorgalmi időszakában szervezhető meg.

Tekintettel arra, hogy nem csak az iskolai, hanem a külsős gyakorlati képzés foglalkozásain való részvétel is kötelező, a tanuló köteles mulasztását igazolni a tanulói jogviszonya szerinti szakképző iskola házirendjében meghatározottak szerint. **Fontos változás 2013-tól**, hogy a tanuló a tanév szorgalmi időszakán kívüli időszakban is pótolhatja az összefüggő szakmai gyakorlaton keletkezett mulasztását, hiszen a törvény értelmében a tanuló gyakorlati képzésen korábban csak a szorgalmi időszakban és az összefüggő szakmai gyakorlat alatt vehetett (volna) részt. Más rendelkezések értelmében azonban az összefüggő szakmai gyakorlaton keletkezett mulasztást is a következő tanév megkezdéséig kell pótolni, hogy a következő tanév megkezdhető legyen. A változás értelmében a mulasztás pótlása a nyári szünet időtartamába is beleeshet.

A duális képzés másik fontos szabálya, hogy a gyakorlati képzést **lehetőleg** a szakmai elméleti képzéssel **egy héten belüli váltakozással** kell megszervezni. Ettől azonban a gyakorlati képzést folytató szervezet és a szakképző iskola közötti megállapodással el lehet térni.

A tanulók érdekeit védi az az előírás, amely szerint a szakközépiskola és a szakiskola tanulója a szakképzési évfolyamokon tanuló szerződés alapján folyó gyakorlati képzés keretében az érdekvédelem és a munkavédelem tekintetében megilletik mindazok a jogok, amelyeket a munka törvénykönyvéről szóló törvény biztosít a munkavállalók részére. Alkalmazni kell esetükben a munkaügyi jogvitára vonatkozó rendelkezéseket is. Fontos követelmény az is, hogy tanuló gyakorlati képzés keretében csak a gyakorlati képzés szakképzési kerettantervében meghatározott feladat ellátására kötelezhető, és csak egészséges, biztonságos körülmények között foglalkoztatható.

A törvény e mellett meghatározza a napi gyakorlati képzési idő kereteit és azokat az időszakokat, amikor egyáltalán nem kerülhet sor gyakorlati képzésre (pl. szünet, iskolai rendezvény, stb.). Ennek nyomán követésére és a tanuló előrehaladásának dokumentálására gyakorlati képző a tanuló gyakorlati képzéséről köteles **foglalkozási naplót** vezetni.

A tanuló szerződés

A tanuló szerződés szabályozása kapcsán **több lényeges kérdésben módosult** a szakképzési törvény **2013. január 1-jétől**.

- Főszabály szerint gyakorlati képzés szervezése céljából tanuló szerződés az iskolai rendszerű szakképzésben magyarországi székhellyel működő köznevelési intézményben, a nappali rendszerű iskolai oktatás keretében részt vevő tanulóval köthető. A határozott idejű tanuló szerződés intézménye ellenkezik a törvény alapvető rendelkezéseivel, ugyanis a gyakorlati képző a tanulót a szakmai vizsga gyakorlati részére köteles felkészíteni, nem pedig csak annak egy részére. Az új szabály értelmében tanuló szerződés csak a képzés szakmai vizsgáig tartó, hátralévő teljes időtartamára köthető, de a gyakorlati képzést szervező szervezet az e kötelessége teljesítéséhez igénybe veheti a szakképzési hozzájárulásról szóló törvényben szabályozott ún. „teljesítési megbízott” közreműködését.

- A tanuló egyidejűleg csak egy hatályos tanuló szerződéssel rendelkezhet és a változás értelmében a tanuló szerződéssel rendelkező tanuló gyakorlati képzésen kizárólag tanuló szerződés keretében vehet részt. (Nem lehet tehát egyszerre tanuló szerződése és együttműködési megállapodása is.)

- 2013-tól került az is pontosításra, hogy tanuló szerződés a tanulóval az adott képzés első szakképzési évfolyamának kezdetétől kezdődő hatállyal, **az első, állam által elismert szakképesítésre történő felkészítés céljából** folyó, költségvetési támogatásban részesíthető képzésre köthető. Ez alól kivételt azok a tanulók jelentenek, akiknek vagy teljes egészében, vagy a második szakképesítés megszerzéséig ingyenes a képzésben való részvétel. (Ezek: a halmozottan hátrányos helyzetű és – az enyhe értelmi fogyatékos és az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanuló kivételével – a sajátos nevelési igényű tanulók, valamint az enyhe értelmi fogyatékos és az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók.)

A tanulók a duális képzés elvének megfelelően elsősorban a szakképzési hozzájárulásra kötelezett gazdasági szereplőkkel kötnek tanuló szerződést, hogy minél hamarabb megismerkedjenek a valós gazdasági, termelési és munkakörnyezettel. A törvény azonban bizonyos ágazatok esetében, ahol nehezebben köthető gazdasági szereplőkkel tanuló szerződés, lehetővé teszi, hogy „nonprofit” szereplőkkel, azaz az ún. egyéb szervezetekkel, szervezetekkel is tanuló szerződés keretében vehessenek részt a tanulók gyakorlati képzésen (pl. egészségügyi, szociális, pedagógiai terület).

- 2013. január 1-jétől e lehetőség **kiterjesztésre került** a *honvédelemért felelős miniszter* hatáskörébe tartozó szakképesítések megszerzésére irányuló gyakorlati képzést szervező szervezetekre is, 2013. szeptember 1-jétől pedig a *vidékfejlesztésért felelős miniszter* az általa fenntartott szakképző iskolai tanuló esetében köthet tanulószerveződést, amennyiben a tanuló a szakképző iskola termelői tevékenységet folytató saját tangazdaságában, tanüzemében vesz részt gyakorlati képzésen. További feltétel, hogy az ilyen képzés az Országos Képzési Jegyzék 6. mellékletében meghatározott, agrárágazathoz tartozó szakképesítésre készítsen fel.

Tanulószerveződés továbbra is csak azon gyakorlati képzővel köthető, amely szerepel a gyakorlati képzés folytatására jogosult szervezeteknek – a gazdasági kamara által vezetett – közhiteles hatósági nyilvántartásában. A **gazdasági kamarának kiemelt szerepe van** a tanulószerveződések tekintetében, ugyanis a gazdasági kamara feladata a tanulószerveződés megkötésének elősegítése. Ha ennek eredményeként nem kerülne sor tanulószerveződés megkötésére, a gazdasági kamara tájékoztatja erről a tanuló jogviszonya szerinti szakképző iskolát. Ebben az esetben a szakképző iskola gondoskodik a tanuló gyakorlati képzéséről.

A törvény fentiekén felül részletesen meghatározza a tanulószerveződés és az együttműködési megállapodás kötelező tartalmi elemeit, és a tanulószerveződés megszűnésének nyolc lehetséges esetét is.

A tanulói juttatás

A szakképzési törvény értelmében

- a gyakorlati képzést **szervező** szervezet pénzbeli juttatást köteles fizetni a tanuló részére a tanulószerveződés alapján, továbbá
- a gyakorlati képzést **folytató** szervezet a gyakorlati képzésben szakképzési évfolyamon együttműködési megállapodás alapján, nappali rendszerű oktatásban részt vevő tanuló részére az összefüggő szakmai gyakorlat idejére.

A 2013. elejétől hatályos törvénymódosítással egyértelművé vált tehát az is, hogy az *együttműködési megállapodás* esetén kinek kell fizetni a tanulói juttatást, az iskolának vagy a gyakorlati képzőnek. Logikus, hogy a tanulói juttatást az fizesse (tanulószerveződés esetén is), akinél a tanuló gyakorlati képzésen van, tehát a gazdálkodó szervezetnek, vállalatnak, cégnek, vállalkozásnak. Az együttműködési megállapodás esetén azonban ez utóbbiak nem gyakorlati képzést szervezők a törvény értelmében, hanem gyakorlati képzést *folytatók*.

Tanulószerveződés alapján kifizetett pénzbeli juttatás havi összege a mindenkori minimálbér (2014-ben 101.500 Ft) tizenöt százalékának és egy 0,7-től 1,3-ig terjedő számnak a szorzata attól függően, hogy a szakképesítésre a szakmai és vizsgakövetelményben meghatározott elméleti és gyakorlati képzési idő aránya mekkora (20-80%-tól egészen 80-20%-ig). Ez az összeg 2014-ben 10.658 forinttól 19.793 forintig terjed.

A tanulmányi kötelezettségének eredményesen eleget tett tanuló juttatását a szakképzési évfolyam további féléveiben emelni kell, a tanuló tanulmányi előmenetelének, a gyakorlati képzés során nyújtott teljesítményének és szorgalmának figyelembevételével.

A törvény a hatálybalépésekor a tanulói pénzbeli juttatásnak a tanuló részére történő kifizetését csak banki átutalással tette lehetővé. Léteznek azonban olyan gyakorlati képzők, akik nem rendelkeznek vállalkozói számlával, így ők nem tudták korábban a pénzbeli juttatást a törvény előírásai szerint teljesíteni. A 2013. január 1-jével hatályba lépett módosítás

lehetővé teszi, hogy a banki átutalás helyett a tanuló fizetési számlájára történő befizetéssel is ki lehessen fizetni a juttatást. Nem rendelkezik minden tanuló sem bankszámlával, ezért a módosítás azt is lehetővé teszi, hogy ebben az esetben a banki átutalás, befizetés teljesíthető legyen a tanuló pénzbeli juttatásának a tanuló szülőjének, gyámjának a bankszámlájára történő átutalásával, befizetésével is.

A törvény meghatározza a gyakorlati képzésen együttműködési megállapodás alapján részt vevő tanuló részére az összefüggő szakmai gyakorlat időtartamára fizetett tanulói pénzbeli juttatás havi összegét is, amely nem lehet kevesebb a tanuló szerződés alapján fizetendő legmagasabb juttatás mértékénél (azaz 19.793 forintnál).

Szakiskolai ösztöndíj

A szakiskolai tanulmányi ösztöndíj célja a hiány-szakképesítések körébe tartozó, első szakképesítés megszerzésére irányuló, nappali rendszerű képzésben részt vevő tanulók támogatása a **szakiskolai tanulmányi ösztöndíjról** szóló kormányrendelet szerint.

A megyei fejlesztési és képzési bizottságok megyénként legfeljebb 10, az adott megyében szakiskolai tanulmányi ösztöndíjra jogosító hiány-szakképesítésre tesznek javaslatot.

Az ösztöndíj megítélése a jövedelmi helyzettől független, mértékét a tanulmányi eredmény határozza meg az alábbiak szerint:

- 4,51 és 5,0 között 30 000 Ft/hó,
- 4,01 és 4,5 között 25 000 Ft/hó,
- 3,51 és 4,0 között 20 000 Ft/hó,
- 3,01 és 3,5 között 15 000 Ft/hó,
- 2,51 és 3,0 között 10 000 Ft/hó.

A 2,51 tanulmányi átlageredményt el nem érő tanuló számára *szakmai kompetenciákat fejlesztő oktatást* végző tanárokat az elvégzett többletmunkáért havonta és tanulónként felzárkóztatási pótlék illeti meg. Az ösztöndíj forrása a Nemzeti Foglalkoztatási Alap képzési alaprésze.

A képzés munkarendváltás nélkül történő befejezése

A köznevelési szabályok értelmében a nappali képzésben való részvétel korhatára csökkent 2013. szeptember 1-jétől, amely befolyásolja, hogy a tanuló a megkezdett iskolai rendszerű képzést munkarendváltás nélkül fejezhesse be. Ez érintette azt is, hogy a tanuló meddig vehet részt a duális képzésben tanuló szerződés vagy együttműködési megállapodás keretében. A szakképzési törvény 2013-as módosítása ezért lehetővé tette, hogy az a tanuló, aki a köznevelési törvényben meghatározott életkort megelőzően kezdi meg a tanulmányait szakképző évfolyamon a nappali rendszerű oktatásban vagy a nappali oktatás munkarendje szerint szervezett felnőttoktatásban, – kizárólag folyamatos képzésben, évfolyamisméltés és szüneteltetés nélkül – azonos munkarendben fejezhesse be a megkezdett tanulmányait. (Így végig jogosult tanuló szerződést is kötni.)

3.3. A kilencedik évfolyamon megkötött tanulószervezés és a szintvizsga

A kilencedik évfolyamon megkötött tanulószervezés

2012. szeptember 1-jétől alapvetően megváltozott a tanulószervezés megkötésének szabályozása, legalábbis abból a szempontból, hogy melyik az a legkorábbi időpont, amelytől a tanuló a gyakorlati képzésben már tanulószervezéssel vehet részt. A változás korlátozott körben lehetővé teszi, hogy a képzést folytató vállalatok, cégek ne csak a tizedik évfolyamon, hanem már a kilencedik évfolyamon is tanulót fogadhassanak.

Fontos feltétel, hogy a szakiskolai tanuló a kilencedik évfolyamon kizárólag gyakorlati képzési célt szolgáló tanműhelyben vehet részt gyakorlaton, azaz nem kerülhet azonnal valós munkafolyamatokba, termelési viszonyok közé. Azzal pedig, hogy a 2012. szeptember 1-jétől változott előírások értelmében csak *az összefüggő szakmai gyakorlat kivételével* kell a szakiskolai képzésben a kilencedik évfolyamon folyó gyakorlati képzést a fentiek szerint megszervezni, az összefüggő szakmai gyakorlat az iskolán kívüli helyszínen *bármilyen* vállalati tanműhelyben megszervezhető, tehát nem csak olyanban, amely kizárólag gyakorlati képzési célokat szolgál. (Együttműködési megállapodás és tanulószervezés keretében is.)

Tekintettel a fenti változásokra, szükséges volt az ún. *kizárólag gyakorlati képzési célt szolgáló tanműhely* definiálása is. Ilyen tanműhely a kifejezetten erre a célra létrehozott vagy átalakított, a termeléstől, szolgáltató tevékenységtől teljesen elkülönített, a nyilvántartást vezető szerv által kizárólag gyakorlati képzési célt szolgáló tanműhelyé minősített, állandó tanműhelyvezetői felügyelettel működő, legalább nyolc tanuló képzésére alkalmas, iskolán kívüli gyakorlati képzőhely, ahol a tanulók tanulószervezés vagy együttműködési megállapodás alapján vesznek részt a gyakorlati képzésben.

A szintvizsga

A gazdasági kamara annak mérésére, hogy a tanuló a szakiskolában az első szakképzési évfolyamon elsajátította-e az irányítás melletti munkavégzéshez szükséges kompetenciákat, a szakiskola és a szakképzésben érintett országos gazdasági érdek-képviseleti szervezet képviselőjének bevonásával a szakmai és vizsgakövetelményben előírt szintvizsgát szervez az első szakképzési évfolyam tanévében, február első tanítási napjától április utolsó tanítási napjáig terjedő időszakban.

2012. szeptember 1-jéig csak olyan szakiskolai tanuló köthetett tanulószervezést, aki eredményes szintvizsgát tett, ezt követően azonban már nem feltétele a szintvizsga a tanulószervezés *megkötésének*. Másnak azonban igen. Szintvizsgát csak szakiskolai tanulónak kell tennie, a szakközépiskolai tanulók esetén ugyanis vélelmezhető, hogy az érettségizett szakközépiskolás képes az irányítás melletti munkavégzésre.

A szintvizsga új feladata annak mérése, hogy a tanuló alkalmas-e arra, hogy a tizedik évfolyamtól *valós munkafolyamatokban, termelési körülmények között* vegyen részt. A szintvizsga a tanuló számára továbbra is kötelező, függetlenül attól, hogy tanulószervezést kíván-e kötni. A szintvizsga eredménye a tanuló év végi szakmai érdemjegyébe változatlanul nem számít bele, és a szintvizsgát nem teljesítő tanuló részére a gazdasági kamara a tanév kezdetét megelőzően pótló, javító szintvizsgát szervez.

Az újdonság az, hogy a szakiskolai tanuló szakmai gyakorlati képzésére a tizedik-tizenegyedik évfolyamon a szintvizsga teljesítéséig kizárólag a szakképző iskolában vagy a gyakorlati képzés folytatására jogosult szervezet kizárólag gyakorlati képzési célt szolgáló

tanműhelyében kerülhet sor. Ezzel összhangban a törvényben 2012-ben törlésre került valamennyi olyan rendelkezés, amely a szintvizsgára mint a tanuló szerződés megkötésének alapjául szolgáló kompetenciamérésre vonatkozik, hiszen a szintvizsga megszűnt a tanuló szerződés megkötésének a feltétele lenni.

A törvény átmeneti szabályaiban az is tisztázásra került, hogy a szintvizsgát a korábbi és az új szakiskolai képzés esetén mely szabályok szerint kell megszervezni: utolsó alkalommal a 2012/2013-as tanévben indult, régi típusú szakiskolai képzésben szervezett szintvizsgát a korábbi (azaz az 1993-as) szakképzési törvény és a korábbi (2011-ig kiadott) szakmai és vizsgakövetelményekben meghatározottak szerint. Ez a szabályozás az ún. 2+2-es és az előrehozott szakiskolai képzésre vonatkozik. Az új Országos Képzési Jegyzék és a 27/2012. (VIII. 27.) NGM rendelettel kiadott szakmai és vizsgakövetelmények szerint induló új, három éves képzések esetén azonban a régi szabályozást nem lehet alkalmazni.

3.4. A gyakorlati képzésben tanuló szerződéssel részt vevők száma

A tanuló szerződéssel a gyakorlati képzésben részt vevők számát az határozza meg, hogy a duális képzés a szakiskolák és a szakközépiskolák **szakképzési évfolyamain** valósulhat meg. 2013 szeptemberétől már csak az új típusú szakiskolai osztályok voltak indíthatóak, azonban kifutó rendszerben működnek az ún. 2+2-es rendszerben is (rég típusú) szakiskolák is, ahol az első két évfolyam nem minősül szakképzési évfolyamnak. Tanuló szerződést csak szakképzési évfolyamon lehet kötni.

A gazdasági kamara által nyilvántartott **tanuló szerződések száma 2013 végén mintegy 46-47.000 volt.** Az MKIK és az Agrárkamara között 2013 júniusában megállapodás jött létre *egyes kamarai szakképzési feladatok ellátásáról*, amely alapján az agrárképzésben megkötött tanuló szerződések nyilvántartását átvette az Agrárkamara, ahol további kb. 2000 tanuló szerződéssel lehet számolni.

A szakiskola és a szakközépiskola szakképzési évfolyamain, valamennyi érintett évfolyamon egy tanévben **nagyságrendileg 100.000 tanuló** vesz részt szakképzésben, így elmondható, hogy arányában **az érintett tanulók fele vesz részt a klasszikus értelemben vett duális képzésben.**

A szakközépiskola kilencedik-tizenkettedik évfolyamai nem minősülnek szakképzési évfolyamnak, bár a négy évfolyam egynegyedében szakmai képzés is folyik. (E tanulók azonban csak a nyári gyakorlat keretében vesznek részt külső gyakorlaton.) Ezért ezen tanuló létszám – egy évben megközelítőleg 120.000 tanuló – a fenti arány megállapításánál nem kerülhet figyelembe vételre, mert oktatásuk elsősorban közismereti, azaz az érettségire készülnek fel.

A tanuló szerződések számát – a korábban leírtak alapján – az is befolyásolja, hogy tanuló szerződést

- 2012 szeptembere óta a szakiskola kilencedik évfolyamán is lehet kötni,
- a szakképzési hozzájárulásra nem kötelezett, ún. egyéb szervezetek is köthetnek bizonyos területeken (egészségügy, szociális, oktatási ágazat),
- 2013. január 1-jétől a honvédelmi miniszter a honvédelmi szakképesítések tekintetében, és a vidékfejlesztésért felelős miniszter az általa fenntartott szakképző iskola keretében működő tangazdaságban a képzésben részt vevő tanulóval köthet.

Emellett léteznek olyan ágazatok, szakmák, amelyek esetén kevésbé jellemző a tanulószerveződéses képzési forma (egészségügyi, szociális, kulturális, művészeti, rendészeti, stb. képzések).

3.5. A duális képzés támogatása

1972-ben jött létre a Szakmunkásképzési Alap, amellyel még a gazdasági szerkezetváltást megelőzően jelent meg a szakképzés finanszírozásának egy olyan eleme, amely azóta is egyedinek számít világszerte. Az Alap 1988-ban törvényi szintű szabályozást is kapott, jelenleg pedig a Nemzeti Foglalkoztatási Alap képzési alaprészeként működik, amely a duális képzés egyik legfontosabb hazai forrása. Lényege jelenleg is az, hogy azoknak a vállalatoknak, gazdálkodó szervezeteknek, amelyek maguk nem képeznek szakmunkásokat, szakképzési hozzájárulás fizetése formájában működnek közre a szakemberképzésben.

A gyakorlati képzőhelyeket fenntartó cégek e kötelezettségük terhére elszámolhatják költségeiket, sőt, többletkiadásaikat visszaigényelhetik a szakképzési hozzájárulási befizetésekből keletkező képzési alaprészből. Emellett a képzési alaprész terhére évente pályázat kerül meghirdetésre a gazdálkodó szervezetek és a szakképző iskolák számára a gyakorlati képzést szolgáló tárgyi eszköz-fejlesztések támogatása céljából.

A szabályozási háttér közelmúltbeli változása bizonyos keretek között már lehetővé teszi az együttműködési megállapodás költségeinek hozzájárulási kötelezettség terhére történő elszámolását, segítve ezzel, hogy a gazdálkodó szervezetek nagyobb arányban fogadják nyári gyakorlatra a tanulókat.

Lehetővé vált, hogy bizonyos feltételek vállalása esetén újra el lehessen számolni a saját dolgozók képzésére a hozzájárulási kötelezettség egy részét.

A támogatásnyújtás szabályozásával lehetővé vált a beruházás-ösztönzést segítő képzési támogatások, tanműhely létesítését szolgáló támogatások és a tanműhelyi gyakorlati képzés tárgyi feltételeinek fejlesztését szolgáló támogatások nyújtása.

A gyakorlati képzés költségeinek elszámolása

A szakképzési hozzájárulási rendszer 2012-től történő átalakításának egyik célja a duális képzés kiterjesztése, a gazdálkodó szervezetek gyakorlati képzésbe való nagyobb arányban történő bekapcsolódásának elősegítése. A szakképzési hozzájárulási kötelezettség gyakorlati képzés szervezésével való teljesítésének korábbi bonyolult, tételes költség-elszámolási rendszere helyett **differenciált normatíva** került bevezetésre. A normatíva számításakor érvényesül az egyes szakmák, illetve szakmacsoportok gyakorlati oktatásának tényleges költségigénye. A duális képzés kiterjesztését szolgálta a gyakorlati képzési normatívákról szóló kormányrendelet 2012. évi módosítása is, amelynek következtében a korábbi szakmacsoportos normatívák **szakképesítésenként kerültek megállapításra**, így egyes szakképesítések esetében 20-25%-os normatíva-emelkedésre is sor került.

A gyakorlati normatíva alapösszege 2013-ig 440.000 forint/fő/év volt, a Magyarország 2014. évi költségvetését tartalmazó 2013. évi CCXXX. törvény értelmében azonban ez az összeg 453.000 forint/fő/évre emelkedett a 2014. évben.

Saját dolgozók képzési költségeinek elszámolhatósága

2013-tól ismét lehetőség van arra, hogy a szakképzési hozzájárulásra kötelezettek a **saját munkavállalóik** számára megszervezett képzés költségeivel csökkentsék a bruttó kötelezettségük mértékét, legfeljebb 16,5 %-kal.

Ennek feltétele, hogy havonta **legalább 45 fő** tanuló szerződéses tanuló gyakorlati képzésével kell részben teljesíteni a hozzájárulási kötelezettséget.

Decentralizált beruházási pályázat

A tanuló szerződéssel a hozzájárulásra kötelezettnél folyó gyakorlati képzés tárgyi feltételeinek a fejlesztésére irányuló beruházás támogatására évente mintegy 4-5 milliárd Ft felhasználása válik lehetővé, amely keretösszeg nagyobb részére a kis- és közepes, kisebb részére a nagyvállalatok pályázhatnak. A pályázat benyújtásának feltételei között szerepel, hogy legalább egy fő gyakorlati képzését tanuló szerződés keretében kell ellátni.

Tanműhely-fejlesztési támogatás

Ezen támogatási eszköz célja a szakképzési rendszerrel szemben megfogalmazott azon elvárás teljesülésének segítése és ösztönzése, hogy a gazdaság szakemberigényét folyamatosan biztosítsa, a duális képzés tartalma a gazdaság és a munkaerőpiac elvárásaihoz folyamatosan igazodjon. A gazdaság és a képzési rendszer közös pontja a vállalati gyakorlati tanműhely intézménye, ahol a tanulók a valós termelési környezethez térben, technikai színvonalon és szakmai tudásban leginkább közel álló helyszínen sajátíthatják el a gyakorlati ismereteket.

A támogatási forma konkrét **célja a tanuló szerződéses létszám növelése**, ezen belül a nagyvállalatok által foglalkoztatott tanulók létszámának növelése, illetve a valóságoshoz minél jobban hasonlító termelési környezetet, eszközparkot és ismeretszerzést modellező tanműhelyek létrehozása.

A Kormány egyedi döntésével nyújtható tanműhely létesítésére, illetve annak felszerelésére irányuló támogatás olyan **nagyvállalat részére** nyújtható, amely a tanműhelyben iskolai rendszerű szakképzés keretében tanuló szerződés alapján folyó gyakorlati képzés megvalósítását tervezi.

A támogatás nyújtásának feltétele, hogy a kedvezményezett a kérelem benyújtását megelőző két iskolai tanév átlagos **tanuló szerződéses létszámát** a létrehozandó tanműhelyben tervezett gyakorlati képzésben legalább **50 fővel növeli** a támogatási kérelem benyújtását követő második iskolai tanév végéig, és ezt a létszámot további legalább **öt évig folyamatosan fenntartja**.

A támogatás mértéke tanulónként legfeljebb 8 ezer euró (~2,4 millió Ft), kedvezményezettenként összességében 2 millió euró (~ 600 millió Ft) lehet.

4. A szakképzési kerettantervek

A 2013/2014-es tanévtől alkalmazhatóak a szakképzési kerettantervek, amelyek az új Országos Képzési Jegyzékben található valamennyi, az iskolai rendszerű szakképzésben oktatható szakképesítésre kidolgozásra kerültek, mind a szakiskolai, mind a szakközépiskolai képzésben. A szakképzési kerettantervek egyik újdonsága, hogy – ellentétben a korábban hasonló funkciót betöltő központi programokkal – nem közleményként, hanem jogszabályban, miniszteri rendeletben kerültek kiadásra.

A szakképzési kerettantervek megjelenése teszi lehetővé, hogy a szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. törvénnyel kialakított, új hároméves szakiskolai képzés, valamint a tizenkettedik évfolyam végén szakmai érettségi végzettséget is nyújtó új típusú szakközépiskolai szakképzést elindíthassák a szakképző iskolák.

A jogszabályban történő megjelenés oka, hogy míg a központi programok csak ajánlások voltak, addig a szakképzési kerettantervek alkalmazása kötelező, azaz a szakképző iskolák a szakmai programjaikba kötelesek beépíteni azok tartalmát, figyelemmel az ún. 10%-os szabad sáv szabályára.

4.1. A szakképzési kerettantervek rendszere

4.1.1. A szakképzési kerettantervek törvényi szabályozása

A szakképzési törvény meghatározása alapján az iskolai rendszerű szakképzésben a szakmai képzés a szakmai és vizsgakövetelmény alapján kiadott egységes, kötelezően alkalmazandó szakképzési kerettanterv szerint folyik. A szakképzési kerettanterv tartalmazza a szakmai követelménymodulok alapján a szakmai tantárgyak rendszerét és témaköreinek tartalmát, annak meghatározását, hogy az adott szakmai tantárgy a szakmai elméleti képzés vagy a szakmai gyakorlati képzés része-e, a tantárgyi követelmények évfolyamonkénti megoszlását, a követelmények teljesítéséhez rendelkezésre álló időkeretet, a szakmai elméleti és gyakorlati képzés tagolását és arányait. Tartalmazza továbbá, hogy az adott szakmai tantárgy mely szakmai követelménymodulnak felel meg.

A szakképzési kerettantervek a szakiskolai és a szakközépiskolai képzés esetében is szakképesítésként kerültek kiadásra. A szakközépiskolai szakmák ágazati besorolása okán valamennyi szakközépiskolai szakképzési kerettanterv tartalmazza a szakközépiskolai ágazatokra jellemző közös szakmai tartalmakat is, ezért külön ágazati szakképzési kerettantervek nem kerültek kiadásra.

A szakképzési kerettantervek alapja

A szakképzési kerettantervek az egyes szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményei alapján kerültek kiadásra, igaz a szakmai és vizsgakövetelményeket tartalmazó valamennyi miniszteri rendelet a szakképzési kerettantervek kiadásáig nem jelent meg. Ez érdemben nem jelentett gondot, hiszen mind az Országos Képzési Jegyzék, mind a szakmai követelménymodulok, mind a szakmai és vizsgakövetelmények fejlesztése és kidolgozása egymással párhuzamosan, a tartalmak folyamatos összehangolásával folyt.

A szakképzési kerettantervek megjelenését megelőzte *az egyes szakképzési tárgyú kormányrendeletek módosításáról szóló 84/2013. (III. 21.) Korm. rendelet* kiadása, amely –

többek között az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzék módosításának eljárásrendjéről szóló 150/2012. (VII. 6.) Korm. rendeletet és – elsősorban az állam által elismert szakképesítések szakmai követelménymoduljairól szóló 217/2012. (VIII. 9.) Korm. rendeletet módosította.

Mindez feltétele is volt a szakképzési kerettantervek kiadásának, hiszen a szakképző iskolákban folyó képzés tartalmát négy központi dokumentum határozza meg: az Országos Képzési Jegyzék, az állam által elismert szakképesítések szakmai követelménymoduljai, az egyes, szakképesítésért felelős miniszterek által kiadott szakmai és vizsgakövetelmények és a szakképzési kerettantervek.

A közismereti kerettantervek

A szakképzési kerettantervek a szakképző iskolákban folyó képzés szakmai részét ölelik fel, a közismereti oktatásra külön, közismereti kerettantervek kerültek kiadásra 2012 végén, amelyeket a kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről szóló 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet tartalmaz. A rendelet 2013 márciusának végén szintén módosításra került a 23/2013. (III. 29.) EMMI rendelettel, ugyanis eredetileg pl. a szakiskolai közismereti kerettanterveket nem tartalmazta.

A közismereti és szakképzési kerettanterveknek megfelelően kell egymáshoz illeszkedniük, utóbbiak eleve a közismereti kerettantervek órakereteire épülnek, így a szakmai képzésre rendelkezésre álló óraszámok és a közismereti óraszámok adják ki együttesen a tanuló kötelező óraszámát egy évfolyamon, illetőleg egy tanítási héten. A szakképzési törvény fontos előírása ezzel kapcsolatban, hogy a szakképzési kerettanterveknek a szakiskolai képzésben a három évfolyam átlagában harminchárom százalék, a szakközépiskola kilencedik-tizenkettedik évfolyamán hetven százalék, a tizenegy-tizenkettedik évfolyamán pedig hatvan százalék, a Nemzeti alaptanterv rendelkezésein alapuló közismeret átadását kell biztosítani.

A szakiskolai közismereti kerettanterv [51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet 8. melléklet] a következő heti közismereti és szakmai óraszámokat határozza meg:

Területek		9. évfolyam	10. évfolyam	11. évfolyam
Közismeret	Kötött órák	17 óra	11 óra	8 óra
	Szabadon felhasználható órakeret	1 óra	-	1,5 óra
	<i>Összesen</i>	<i>18 óra</i>	<i>11 óra</i>	<i>9,5 óra</i>
Szakmai elmélet és gyakorlat	Kötött órák	14,5 óra	23 óra	23 óra
	Szabadon felhasználható órakeret	2,5 óra	2 óra	2,5 óra
	<i>Összesen</i>	<i>17 óra</i>	<i>25 óra</i>	<i>25,5 óra</i>
Heti összes óraszám		35 óra	36 óra	35 óra

A szakközépiskolai közismereti kerettanterv [51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet 6. melléklet] a következő heti közismereti és szakmai óraszámokat határozza meg:

Tantárgyak	9. évf.	10. évf.	11. évf.	12. évf.
Közismeret és egyéb	25	25	23	20
Szakmai tárgyak órakerete, amelyből 1 óra (szakmai irányú képzésre) szabadon tervezhető	6	7	8	11
Szabadon tervezhető órakeret	4	4	4	4
Rendelkezésre álló órakeret	35	36	35	35

4.1.2. A szakképzési kerettantervi rendelet

A szakképzési kerettantervekről szóló 14/2013. (IV. 5.) NGM rendelet összesen 34.720 oldalnyi terjedelemben tartalmazza az összesen 292, iskolai rendszerben oktatható szakma szakképzési kerettantervét. A kerettanterveket a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara – a kamara honlapján szereplő információk szerint – 2013. február 28-ra készítette el és adta át a Nemzeti Munkaügyi Hivatalnak.

A 14/2013. (IV. 5.) NGM rendelet összesen hat mellékletet tartalmaz, amelyből az első tartalmazza az Országos Képzési Jegyzékben szereplő, iskolai rendszerű szakképzésben oktatható szakképesítések, szakképesítés-ráépülések, valamint – a rendelet alapján – az iskolai rendszerű szakképzésben oktatható szakképesítések, részsakképesítések felsorolását.

Azért lényeges, hogy a *rendelet alapján* oktatható szakképesítések, részsakképesítések is megjelölésre kerültek, mert egyes olyan szakmák esetében indokolt volt lehetővé tenni – elsősorban a speciális szakiskolákban – az iskolai rendszerben történő oktatást is, amelyek az Országos Képzési Jegyzék szerint egyébként csak az iskolarendszeren kívüli szakképzésben oktathatóak. Az iskolai rendszerben történő oktatás feltétele azonban az volt, hogy ezen szakmákra (részsakképesítésekre) is kiadásra kerüljenek a szakképzési kerettantervek.

A 14/2013. (IV. 5.) NGM rendelet 2-6. mellékletei ennek megfelelően az alábbiakat tartalmazzák:

2. melléklet – szakiskolai szakképzési kerettanterveit (összesen 74 darab)
3. melléklet – szakközépiskolai szakképzési kerettanterveit (összesen 125 darab)
4. melléklet – szakiskolai, valamint szakközépiskolai szakképesítés-ráépülések szakképzési kerettanterveit (összesen 79 darab)
5. melléklet – az iskolai rendszerű szakképzésben kizárólag a speciális szakiskolákban oktatható szakképesítések szakképzési kerettanterveit (összesen 7 darab)
6. melléklet – az egyes, iskolarendszeren kívüli szakképzésben oktatható szakképesítések részsakképesítéseinek szakképzési kerettanterveit (összesen 7 darab)

A szakközépiskola

Az új szakközépiskolai formában kétféleképpen készülhet fel a tanuló a szakközépiskolai szakmai bizonyítvány megszerzésére: vagy a kilencedik-tizenkettedik évfolyam és ezt követően – szakirányú továbbtanulás esetén – egy szakképzési évfolyam elvégzésével, vagy pedig a tizenkettedik évfolyamot követően – nem szakirányú továbbtanulás esetén – két szakképzési évfolyam elvégzésével.

A 14/2013. (IV. 5.) NGM rendelet rögzíti, hogy a szakközépiskolai szakképesítésre kiadott szakképzési kerettanterv egyaránt tartalmazza mindkét forma óratervét (külön kerettanterv nélkül) amennyiben a szakképesítés szakközépiskolai ágazatba besorolásra került.

Az *első formában* a szakképzési törvény szerint a szakközépiskola a kilencedik-tizenkettedik évfolyamán az ágazatára előírt szakmai érettségi vizsgatárgy követelményei szerint felkészít a kötelező szakmai érettségi vizsgatárgyból tehető érettségi vizsgára. Itt a szakmai érettségi vizsga vizsgakövetelményei az ágazatokra előírt kötelező szakmai érettségi vizsgatárgyak követelményei alapján kerülnek kidolgozásra. A szakközépiskola tizenharmadik (első szakképzési) évfolyamán érettségi végzettséghez kötött, az Országos Képzési Jegyzékben meghatározottak szerint a szakmai érettségi vizsga ágazatához tartozó szakképesítés komplex szakmai vizsgájára történő felkészítés folyik.

A *második formában* a szakképesítés ágazata szerinti szakmai érettségi vizsgával nem rendelkező, de érettségi végzettséget szerzett tanulók részére a szakközépiskolában az érettségi végzettséghez kötött szakképesítésre történő felkészítés keretében a szakképzési évfolyamok száma kettő. Ebben az esetben a szakközépiskola a komplex szakmai vizsgára történő felkészítést a tizenharmadik-tizennegyedik (első-második szakképzési) évfolyamon szervezi meg.

A szakiskola

Az új típusú, hároméves, vagy más néven „duális” képzés megszervezhető rövidebb idő alatt, ezért a szakiskolai szakképesítésre kiadott szakképzési kerettantervek is kétféle óratervet tartalmaznak: a három évfolyamos és a két évfolyamos szakiskolai képzését.

Az *első formában* a köznevelésről szóló törvény értelmében ugyanis a szakiskolának – a speciális és készségfejlesztő szakiskola kivételével, továbbá az Szt-ben meghatározott szakiskolai képzési formák kivételével – három, az adott szakképesítés megszerzéséhez szükséges közismereti képzést és szakmai elméleti és gyakorlati oktatást magában foglaló szakképzési évfolyama van.

A *második formában* pedig – a szakképzési törvény értelmében – kizárólag akkor folyhat szakmai elméleti és gyakorlati oktatás a szakiskola szakképzési évfolyamain, ha a szakiskola olyan tanulót készít fel a komplex szakmai vizsgára, aki a szakiskolai közismereti kerettantervben előírt követelményeket vagy a középiskola tizedik évfolyamát eredményesen teljesítette. Az így szervezett szakiskolai képzésben a szakképzési évfolyamok száma a közismereti kerettantervben előírt követelményeket teljesítő tanuló, valamint a gimnáziumban szerzett érettségivel vagy szakközépiskolában szerzett nem szakirányú szakmai érettségivel rendelkező tanuló esetén az Országos Képzési Jegyzékben az adott szakképesítésre meghatározottnál eggyel kevesebb, azaz kettő.

4.1.3. A speciális szakiskola és a HÍD-programok

A 14/2013. (IV. 5.) NGM rendelet kimondja, hogy az 5. mellékletében szereplő, az iskolai rendszerű szakképzésben kizárólag a speciális szakiskolákban oktatható szakképesítések szakképzési kerettantervei a köznevelésről szóló törvény 13. § (5) bekezdésének a) pontja szerinti speciális kerettantervben meghatározott négy évfolyamos képzés szerinti óratervek felelnek meg. A köznevelésről szóló törvény idézett pontja szerint ugyanis a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai nevelés-oktatása céljából a szakiskola speciális szakiskolaként

működik, ha a többi tanulóval sajátos nevelési igénye miatt együtt haladásra képteleneket készíti fel szakmai vizsgára, vagy nyújt részükre munkába álláshoz és életkezdéshez szükséges ismereteket; az évfolyamok száma a speciális kerettanterv szerint meghatározott.

A 14/2013. (IV. 5.) NGM rendelet 6. mellékletében részsakképesítésre kiadott szakképzési kerettantervek *a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet* 181. § (1) bekezdésében meghatározott HÍD II. programnak a köznevelésről szóló törvény szerinti nevelési-oktatási programja szerinti óratervek felelnek meg.

A köznevelésről szóló törvény értelmében, ha a tanköteles tanuló alapfokú iskolai végzettséggel nem rendelkezik, de legalább hat általános iskolai évfolyamot sikeresen elvégzett, azt a tanévet követően, amelyben tizenötödik életévét betölti, az általános iskola kezdeményezi felvételét a Híd II. programba.

A tanuló a Híd II. program keretében elsajátítja azokat az ismereteket, amelyek a szakképzés megkezdéséhez szükségesek, továbbá megszerzi a szakképzésbe történő bekapcsolódáshoz szükséges elméleti és gyakorlati tudáselemeket. A Híd II. program záróvizsgával, ennek részeként komplex szakmai vizsgával zárul. A tanuló a Híd II. program sikeres befejezése után a szakiskolai szakképzési évfolyamon, évfolyamokon készülhet fel a szakmai vizsga letételére.

A speciális szakiskola, a készségfejlesztő speciális szakiskola és a HÍD II. programban részt vevő iskola természetesen nem csak az 5. és a 6. mellékletben szereplő szakképzési kerettantervekhez tartozó szakképesítéseket és részsakképesítéseket oktathatja, hanem a 2. mellékletben kiadott szakiskolai szakképzési kerettantervekhez tartozó szakmákat is. Ezt úgy teheti meg, hogy az intézmény a 2. mellékletben kiadott kerettanterveket az adott szakképesítés részsakképesítéséhez tartozó elemei alapján adaptálhatja szakmai programjába a speciális kerettanterv és a HÍD II. program nevelési-oktatási programjában meghatározottak szerint, amennyiben az iskola a tanulót az adaptált részsakképesítésre készíti fel.

Egyéb rendelkezések

A 14/2013. (IV. 5.) NGM rendelet deklarálja, hogy a szakképzési kerettantervek az egyes évfolyamok között az adott szakképesítés szakmai és vizsgakövetelményében meghatározott összefüggő szakmai gyakorlati óraszámokat határozzák meg. Az óraszámok pedig az összefüggő nyári gyakorlat egészére vonatkoznak, amelynek keretében az összes felsorolt elemet kötelezően oktatni kell.

A szakképzési kerettanterv az iskolai rendszerű szakképzésben a szakmai képzés a szakmai és vizsgakövetelmény alapján kiadott egységes, kötelezően alkalmazandó dokumentum. Ezért további fontos előírás, hogy a szakképző iskola a szakképzési kerettanterveket a kerettanterv szerinti tanévenkénti tagolásban építi be a szakmai programjába, és egészíti ki az iskola helyi sajátosságai alapján.

A szakképzési kerettantervek azonban tartalmazznak nem kötelező, azaz csak ajánlásként funkcionáló információkat is, amelyet a szakképző iskola belátása szerint alkalmaz illetőleg vesz figyelembe. Ennek megfelelően a szakképzési kerettantervek nem kötelezően alkalmazandó elemei a *tantárgyak témaköreire meghatározott óraszámok*, valamint a szakképzési kerettantervnek a kifejezetten *ajánlásként* megfogalmazott elemei. A szakképző

iskola ezen nem kötelező elemeket a szakmai programjában tehát szabadon alkalmazhatja vagy eltérhet tőle.

4.2. Az adaptált szakmai kerettantervek

Tekintettel arra, hogy a speciális szakiskolákban a korábbi gyakorlatnak megfelelően is ún. adaptációk készültek a központi programokról, a szakképzési kerettantervek adaptációi is elkészültek. Ezen szakképzési kerettantervi segédletek, tanmenetek „szakmai tantervi adaptáció” néven jelentek meg, amely jelzi, hogy jogforrási viszonyát tekintve nem azonosak a szakképzési kerettantervekkel, azonban azokon alapulnak, azok szakmai tartalmának elsajátítását, oktatását segítik elő.

A szakmai tantervi adaptációk célja alapvetően két intézménytípus, illetőleg képzési forma tantervének meghatározása, a speciális szakiskolában és az ún. Köznevelési Hídprogramok közül a HÍD II. programban szakmát tanulók számára. Mindkét képzési formában rövidebb és hosszabb képzési időre is készült szakmai tantervi adaptáció. A speciális szakiskolai képzésben hallássérült, látássérült, mozgássérült és a tanulásban akadályozott tanulók szakmára történő felkészítését segítik az adaptációk, míg a HÍD II. programban ilyen specializálásra alapvetően nincs szükség.

A szakmai tantervi adaptációk a Nemzeti Munkaügyi Hivatal közleményeként jelentek meg tekintettel arra, hogy annak a szakmának, részsakképesítésnek a kötelező szakmai előírásai, amelyeken a szakmai tantervi adaptációk alapulnak, már kiadásra kerültek jogszabályban (szakmai és vizsgakövetelményben, szakképzési kerettantervben).

Nem készült azokhoz a szakmákhoz, részsakképesítésekhez szakmai tantervi adaptáció, amelynek a szakképzési kerettanterve kiadásra került, egyrészt azért, mert a speciális szakiskolákban és a HÍD II. programban eleve nem oktatható szakközépiskolai szakképesítés, másrészt a szakiskolában megszerezhető szakmáknak is csak egy része olyan, amelyre az érintett tanulók felkészítése sikeres lehet. A 217 db szakmai tantervi adaptáció összesen 70-80 szakképesítést ölel fel, amelynek oka az, hogy egy-egy szakmai tantervi adaptáció többféle fogyatékoságtípusra is elkészült (hallássérült, látássérült, stb.).

Ezzel lehetővé vált, hogy a szakképzési kerettantervek megjelenése mellett a szakképzésről szóló törvénnyel kialakított, új hároméves szakiskolai képzés, valamint a tizenkettedik évfolyam végén szakmai érettségi végzettséget is nyújtó új típusú szakközépiskolai szakképzés mellett 2013. szeptember 1-jétől a speciális szakiskolákban és a HÍD II. programban részt vevő iskolákban is elindulhasson az új Országos Képzési Jegyzék szerinti szakmák oktatása.

4.2.1. A szakmai tantervi adaptációk szabályozása

A törvényi és kormányrendeleti rendelkezések

A speciális szakiskolákban és a HÍD II. programokban a szakképzési kerettanterveken alapuló szakmai tantervi adaptációk szerint folyik a képzés, emellett mind a kiadott kerettantervek, mind az adaptációik tartalmazznak olyan szakképesítéseket is, amelyek főszabály szerint csak az iskolarendszeren kívüli képzésben szerezhetőek meg. Esetükben azonban indokolt volt lehetővé tenni, hogy speciális szakiskolákban és a HÍD II. programban részt vevő iskolákban

is indíthatók legyenek rájuk képzések jellegük, tartalmuk, hosszuk vagy éppen az érintett tanulók felkészülési sajátosságai miatt.

A szakmai tantervi adaptációk felépítése, tartalma is a szakképzési kerettantervek felépítését követi, azaz tartalmazza a szakmai követelménymodulok alapján a szakmai tantárgyak rendszerét és témaköreit, annak meghatározását, hogy az adott szakmai tantárgy a szakmai elméleti képzés vagy a szakmai gyakorlati képzés része-e, a tantárgyi követelmények évfolyamonkénti megoszlását, a követelmények teljesítéséhez rendelkezésre álló időkeretet, a szakmai elméleti és gyakorlati képzés tagolását és arányait. Tartalmazza továbbá, hogy az adott szakmai tantárgy mely szakmai követelménymodulnak felel meg.

Az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet

Az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet hatálya – a fenntartóra tekintet nélkül – kiterjed a köznevelésről szóló törvényben foglalt intézmények között a speciális szakiskolákra, és azon iskolákra is, akik részt vesznek a HÍD II. programban.

A rendelet tavaszi módosítása során kiegészült ennek megfelelően a speciális szakiskolákban és a HÍD II. program keretében folyó képzéshez szükséges közismereti kerettantervi rendelkezésekkel, és azzal, hogy mely képzési idő esetén mely kerettanterv, illetve szakmai tantervi adaptáció alkalmazandó.

A speciális szakiskolák

A szakképzésről szóló törvény értelmében a szakképző iskolában a tanuló részsakképesítésre nem iskolázható be kivéve, ha a felkészítés a köznevelésről szóló törvényben szabályozott Köznevelési Hídprogram keretében, valamint a speciális szakiskolában és a készségfejlesztő speciális szakiskolában részsakképesítés megszerzésére irányul.

A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai nevelés-oktatása céljából a szakiskola

- *speciális szakiskolaként* működik, ha a többi tanulóval sajátos nevelési igénye miatt együtt haladásra képteleneket készíti fel szakmai vizsgára, vagy nyújt részükre munkába álláshoz és életkezdéshez szükséges ismereteket; az évfolyamok száma a speciális kerettanterv szerint meghatározott,

- *készségfejlesztő speciális szakiskolaként* működik, ha a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók részére biztosítja az életkezdéshez való felkészülést, a munkába állást lehetővé tevő egyszerű betanulást igénylő munkafolyamatok elsajátítását; az évfolyamok száma a speciális kerettanterv szerint meghatározott.

A készségfejlesztő speciális szakiskolákban tehát nem folyik szakmai képzés, azaz az ezekben az iskolákban folytatott programok nem az Országos Képzési Jegyzékben szereplő, állam által elismert szakképesítés vagy részsakképesítés megszerzésére irányulnak, hanem az életkezdést elősegítő egyszerűbb „képzések”, igazodva a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók sajátosságaihoz.

4.2.2. A speciális szakiskolákban oktatható szakmák

A szakmák három köre

1. A speciális szakiskolákban a szakképzési kerettantervekről szóló NGM rendelet 5. melléklete alapján folyhat képzés, amely az iskolai rendszerű szakképzésben kizárólag a speciális szakiskolákban oktatható szakképesítések szakképzési kerettanterveit tartalmazza, összesen hetet. Ezek azért kizárólag a speciális szakiskolákban oktathatóak, mert egyébként csak az iskolarendszeren kívül lehetnének megszerezhetőek, így főszabály szerint szakképzési kerettanterv nem lenne rájuk kiadva. Mégis indokolt, hogy e szakmák speciális szakiskolákban való oktatása megengedett legyen.

Ezen szakmákról a szakképzési kerettantervekről szóló NGM rendelet kimondja, hogy az iskolai rendszerű szakképzésben kizárólag speciális szakiskolában oktatható szakképesítések szakképzési kerettanterve a köznevelésről szóló törvény szerinti speciális kerettantervben meghatározott négy évfolyamos képzés szerinti óraterveknek felel meg.

2. A speciális szakiskolákban szakképzési kerettantervekről szóló NGM rendelet 6. melléklete alapján is folyhat képzés, amely egyes, az iskolarendszeren kívüli szakképzésben oktatható szakképesítések részszzakképesítéseinek szakképzési kerettanterveit tartalmazza, ugyancsak hetet. Ezek jogszabályban történő kiadását egyébként – hasonlóan az előző pontban leírtakra – az indokolta, hogy lehetővé váljon az érintett szakmáknak az iskolai rendszerű képzésben, speciális szakiskolákban való oktatása is. Így a rendelet 6. mellékletében meghatározott szakképzési kerettanterveket a speciális szakiskola a speciális kerettanterv szerint adaptálva alkalmazhatja.

Ezen hét szakma a HÍD II. program keretében is oktatható, ugyanis a szakképzési kerettantervekről szóló NGM rendelet értelmében a rendelet 6. mellékletében részszzakképesítésre kiadott szakképzési kerettantervek a HÍD II. programnak a köznevelésről szóló törvény szerinti nevelési-oktatási programja szerinti óraterveknek felelnek meg.

3. A harmadik kört maguk a Nemzeti Munkaügyi Hivatal közleményének 1. és 2. mellékletében szereplő részszzakképesítések és szakképesítések alkotják, 79 és 85 db szakmai tantervi adaptáció formájában.

A Nemzeti Munkaügyi Hivatal közleménye alapján oktatható szakmák a speciális szakiskolákban

Az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet kimondja, hogy a speciális szakiskolában olyan részszzakképesítésre és szakképesítésre való felkészítés folytatható, amelyre vagy amelynek szakképesítésére a szakképzésért és felnőttképzésért felelős miniszter a részszzakképesítésre vagy a szakképesítésre a szakképzési kerettantervet kiadta. Ezekben a szakképzési kerettanterveken az NGM rendeletben kiadott szakmai tantervi adaptációk értendők azzal, hogy az iskolák konkrétan természetesen az adaptációkat fogják alkalmazni.

A speciális szakiskolákban kétféle hosszúságú képzés keretében szerehetnek a tanulók szakmát. Az egyik az Országos Képzési Jegyzékben szereplő *részszzakképesítés* megszerzésére irányuló két évfolyamos képzés, a másik az Országos Képzési Jegyzékben szereplő *szakképesítés* megszerzésére irányuló négy évfolyamos képzés.

A két évfolyamos képzéssel kapcsolatban az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet kimondja, hogy a speciális szakiskola két szakképzési évfolyamon olyan részszzakképesítésre való

felkészítést folytathat, amelynek szakképzési kerettanterv szerinti óraszama az összefüggő gyakorlat időtartamával együtt nem haladja meg az 1200 tanítási órát.

A szakképesítésre történő felkészítés óraszámai külön kerültek meghatározásra a két és a négy évfolyamos képzés esetén is. Ezek szerint a sajátos nevelési igényű, nem értelmi fogyatékos tanulók számára kidolgozott szakképzési kerettanterv a speciális szakiskolai szakképzésének szakmai óraszama az összefüggő gyakorlat óraszámával és a szabad szakmai sávval együtt két évfolyamos szakképzés esetén 1703 óra, négy évfolyamos szakképzés esetén pedig 3482 óra.

Ezzel kapcsolatban a Nemzeti Munkaügyi Hivatal közleménye is tartalmazza, hogy a speciális szakiskolában folyó két évfolyamos szakképzés esetén a szakmai képzés teljes időtartama az összefüggő gyakorlat óraszámával és a szakmai szabad sávval együtt 1703 óra, amellyel párhuzamosan közismereti oktatás is folyik az egyéni képességfejlesztés lehetőségének biztosítása mellett. A négy évfolyamos szakképzés esetén pedig azt határozza meg, hogy a szakmai képzés teljes időtartama az összefüggő gyakorlat óraszámával és a szakmai szabad sávval együtt 3482 óra, amellyel párhuzamosan ugyancsak folyik közismereti oktatás is az egyéni képességfejlesztés lehetőségének biztosítása mellett.

A közleményben tisztázza, hogy a kiadásra kerülő szakmai tantervi adaptációkat a speciális szakiskolák, valamint a HÍD II. program keretében szakképzést folytató szakiskolák a 2013. szeptember 1-jétől, azaz a 2013/2014-es tanévben induló képzések esetén felmenő rendszerben alkalmazhatják.

Az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet a fentiekben túl előírja, hogy az adaptálás során a speciális szakiskolának a szakképzési kerettantervi óraszámokat úgy kell – szükség esetén – arányosan módosítani, hogy a speciális szakiskola az EMMI rendeletben meghatározott óraterve szakmai óraszama feltöltésre kerüljön. Az adaptálás során pedig minden tantárgy szakképzési kerettantervi óraszámát legalább tíz százalékkal növelni kell.

Két évfolyamos képzések a speciális szakiskolákban

A speciális szakiskolákban folyó két évfolyamos képzések keretében kizárólag ún. 21-es és 31-es szintű, az Országos Képzési Jegyzékben szereplő részsakképesítések szerezhethők meg. Az Országos Képzési Jegyzék jelmagyarázata értelmében 21-es szintűek azok az *alapfokú részsakképesítések*, amelyek befejezett iskolai végzettséget nem igényelnek, az iskolarendszeren kívüli szakképzésben, a speciális szakiskolai képzésben, illetve a HÍD II. programban szerezhethők meg. 31-es szintűnek minősülnek azok az *alsó középfokú részsakképesítések*, amelyek alapfokú iskolai végzettségre vagy a szakmai és vizsgakövetelményben meghatározott bemeneti elméleti és gyakorlati tudáselemekre (a továbbiakban: bemeneti kompetencia) épülnek, és az iskolarendszeren kívüli szakképzésben, a speciális szakiskolai képzésben, illetve HÍD II. programban szerezhethők meg.

A speciális szakiskolákban folyó két évfolyamos, részsakképesítésre felkészítő képzés összesen 79 a szakmai tantervi adaptációját a Nemzeti Munkaügyi Hivatal közleményének 1. melléklete tartalmazza. A 79 adaptáció csak 42 részsakképesítésre készült, ugyanis egy-egy részsakképesítés esetén több fogyatékosági típusra is elkészült a szakmai tantervi adaptáció (pl. a Kézi könyvkötő esetén).

Négy évfolyamos képzések a speciális szakiskolákban

A speciális szakiskolákban folyó négy évfolyamos képzések keretében jellemzően az Országos Képzési Jegyzékben szereplő 34-es szintkódú szakképesítésekre lehet felkészülni, azonban lehetővé vált néhány 32-es szintkódú szakképesítés oktatása is a speciális szakiskolákban. Az Országos Képzési Jegyzék jelmagyarázata értelmében 34-es szintűek azok a *középfokú szakképesítések*, amelyek alapfokú iskolai végzettségre vagy a szakmai és vizsgakövetelményben meghatározott bemeneti kompetenciákra épülnek, és jellemzően az iskolai rendszerű szakképzésben szerezhetőek meg. 32-es szintűek azok az *alsó középfokú szakképesítések*, amelyek alapfokú iskolai végzettségre vagy a szakmai és vizsgakövetelményben meghatározott bemeneti kompetenciákra épülnek, és alapvetően az iskolarendszeren kívüli szakképzésben szerezhetőek meg, a szakmai tantervi adaptáció kiadásával azonban lehetőség van ezeknek a speciális szakiskolákban történő oktatására is.

A speciális szakiskolákban folyó négy évfolyamos, szakképesítésre felkészítő képzés összesen 84 szakmai tantervi adaptációját a Nemzeti Munkaügyi Hivatal közleményének 2. melléklete tartalmazza. A 84 adaptáció 34 szakképesítésre készült, ugyanis egy-egy szakképesítés esetén – hasonlóan a kétéves képzésekhez – több fogyatékosági típusra is elkészült a szakmai tantervi adaptáció (pl. a Cipőkészítő esetén).

A fogyatékoságtípusok

A Nemzeti Munkaügyi Hivatal közleményében szereplő szakmai tantervi adaptációk több fogyatékoságtípusra készültek attól függően, hogy az adott szakképesítés vagy részszzakképesítés mely fogyatékoság esetén adaptálható eredményesen a speciális szakiskolában történő oktatásra a sajátos nevelési igényű tanulók esetében. A közleményben ennek megfelelő rövidítések kerültek bevezetésre (sh = hallássérült, sl = látássérült, sm = mozgássérült, st = tanulásban akadályozott).

A köznevelésről szóló törvény értelmében *sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló* az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus-spektrumzavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.

4.2.3. A HÍD II. programban folyó képzés

A köznevelésről szóló törvény 2013. szeptember 1-jétől hatályos rendelkezései értelmében a Köznevelési Hídprogramok segítséget nyújtanak a tanulónak a középfokú nevelés-oktatásba, szakképzésbe való bekapcsolódáshoz, vagy a munkába álláshoz, valamint az önálló életkezdéshez szükséges ismeretek megszerzéséhez a komplex, tanulmányi, szociális, kulturális, képességbeli és személyiségfejlesztését támogató pedagógiai tevékenységgel.

Abban az esetben pedig, ha a tanköteles tanuló alapfokú iskolai végzettséggel nem rendelkezik, de legalább hat általános iskolai évfolyamot sikeresen elvégzett, azt a tanévet követően, amelyben tizenötödik életévét betölti, az általános iskola kezdeményezi felvételét a Híd II. programba. A Híd II. program záróvizsgával, ennek részeként komplex szakmai vizsgával zárul. A Híd II. program elvégzéséről a szervező iskola alapfokú végzettséget igazoló tanúsítványt, sikeres komplex szakmai vizsgáról pedig részszzakképesítést igazoló

szakmai bizonyítványt állít ki. A tanuló a Híd II. program sikeres befejezése után a szakiskolai szakképzési évfolyamon, évfolyamokon készülhet fel a szakmai vizsga letételére.

Mindez azt jelenti, hogy a HÍD II. program keretében a tanuló akkor is szerezhethet részsakképesítést, ha nem tanul tovább középfokú intézményben.

A rövidebb és hosszabb képzési idejű HÍD II. programok

Az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet értelmében – hasonlóan a speciális szakiskolai képzésekhez – rövidebb és hosszabb idejű részsakképesítésekre lehet felkészülni, de „alap” szakképesítésekre nem. Ennek megfelelően a programok mindkét esetben kettő évfolyamosak (azaz húsz hónaposak), azonban ezen az időn belül rövidebb és hosszabb szakképzési idejű részsakképesítés megszerzésére irányuló felkészítés folyhat. Tekintettel arra, hogy a tanuló számára mindkét HÍD II. programban eltöltött idő azonos, a rövidebb szakképzési idejű felkészülés esetén nagyobb időkeret jut a tanulásra motiváló és a komplex, tanulmányi, szociális, kulturális, képességbeli és személyiségfejlesztését támogató pedagógiai tevékenységre, valamint a közismereti oktatásra. Ez a program elsősorban a jelentősebb alapképesség-hiányokkal küzdő tanulók számára nyújt lehetőséget a felzárkózásra.

Az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet ezért kétféle közismereti kerettantervet tartalmaz a HÍD II. programokra, amelyek alapján folytatott nevelés-oktatás keretében olyan részsakképesítésre való felkészítés folytatható, amelyre vagy amelynek szakképesítésére a szakképzésért és felnőttképzésért felelős miniszter a szakképzési kerettantervet (és a szakmai tantervi adaptációt) kiadta.

A rendelet 9.2. mellékletében szereplő *A) változatú* közismereti kerettanterv alapján folytatott nevelés-oktatás keretében csak olyan részsakképesítésre való felkészítés folytatható, amelynek szakképzési kerettanterv szerinti óraszám az összefüggő gyakorlat időtartamával együttesen nem haladja meg a teljes képzési időszakban a 953 tanítási órát (rövidebb szakképzési idejű program). A *B) változat* alapján folytatott nevelés-oktatás keretében pedig csak olyan részsakképesítésre való felkészítés folytatható, amelynek szakképzési kerettanterv szerinti óraszám az összefüggő gyakorlat időtartamával együttesen a teljes képzési időszakban legalább 954 tanítási óra, de legfeljebb 1521 tanítási óra (hosszabb szakképzési idejű program).

A rendelet azt is előírja, hogy a szakképzési kerettantervek adaptálása során a részsakképesítéshez tartozó tantárgyak kerettantervi óraszámait – szükség esetén – úgy kell arányosan módosítani, hogy a Híd II. programra meghatározott óraterv szakmai óraszámait kell felhasználni.

5. A szakmai vizsgarendszer változása 2014-ben, a komplex szakmai vizsga

2013 szeptemberétől teljes körűen bevezetésre került az új szakképzési rendszer, amelynek kereteit a 2012. január 1-jén hatályba lépett, a *szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. törvény* (a továbbiakban: szakképzési törvény) határozza meg. Ez azt jelenti, hogy 2014-től egyre nagyobb számban jelennek meg az új rendszer szerinti képzéseket lezáró komplex szakmai vizsgák, ugyanakkor a korábbi rendszer szerint elindult, folyamatban lévő képzések szakmai vizsgái esetén – kifutó jelleggel – még a régi vizsgáztatási szabályokat is alkalmazni kell. Az iskolarendszeren kívüli képzések esetén az átmeneti időszak lényegében 2014 végéig lezárulhat, azonban a hosszabb időtartamú iskolai rendszerű képzések következtében a korábbi szabályok szerint bonyolódó szakmai vizsgákra még 2017 végéig sor kerülhet. Ezért különösen fontos, hogy a vizsgáztatásban részt vevő szakemberek mielőbb részletesen megismerjék az új rendszerű komplex szakmai vizsgáztatás szabályait, a korábbi és az új rendszer rendelkezéseinek eltéréseit, az eltérő szabályozásból fakadó vizsgáztatási gyakorlat azonosságait, különbségeit.

Az új szabályok ismerete azért is kiemelt fontosságú, mert ugyan a szakmai vizsga komplex vizsgaként történő megszervezése lehetőséget adott a vizsgarészek, vizsgafeladatok számának, a vizsgatevékenységek időtartamának, továbbá a szakmai vizsgához kapcsolódó adminisztrációs feladatok mennyiségének jelentős csökkentésére, és ezzel az egész vizsga egyszerűbb, átláthatóbb lebonyolítására, a vizsgáztatásban részt vevő szakemberek feladatai azonban jelentősen változtak.

A komplex szakmai vizsgáztatás jogszabályi háttérét három szintre bonthatjuk:

1. a *szakképzési törvény* vizsgáztatásra vonatkozó rendelkezései (elsődlegesen a 9-16. §-ok)
2. a *komplex szakmai vizsgáztatásról szóló 315/2013. (VIII. 28.) Korm. rendelet* (a továbbiakban: az új vizsgaszabályzat)
3. a komplex szakmai vizsgán megszerezhető szakképesítés *jogszabályban kiadott szakmai és vizsgakövetelménye* (elsősorban a szakmai és vizsgakövetelmények V. pontjában foglaltak)

A felsorolt jogszabályok rendelkezései között – a jogalkotási elveknek megfelelően – nincs átfedés, illetve azonosság, az egyes szintek szabályai kiegészítik egymást, ezért a korábbi vizsgáztatási gyakorlatnak megfelelően továbbra is mindegyik szint megfelelő ismerete szükséges a komplex szakmai vizsgák szabályszerű lebonyolításához. Így pl. a lehetséges vizsgaszervező intézmények körét a szakképzési törvény tartalmazza, az új vizsgaszabályzat ezen intézményeket egységesen *vizsgaszervezőként* kezeli. Az új vizsgabizottság összetételére és a 4 fős létszámára vonatkozó előírások a szakképzési törvényben szerepelnek. Az egyes vizsgatevékenységek időtartamát pedig a szakmai és vizsgakövetelmények határozzák meg.

Az új vizsgaszabályzat gyakorlatban történő alkalmazását hivatott elősegíteni, hogy szerkezete a könnyebb áttekinthetőség érdekében alapjaiban követi a korábbi vizsgaszabályzat általános felépítését, ugyanakkor az is cél volt, hogy a vizsgák egyes részeire, folyamataira, eljárásaira vonatkozó, egymáshoz kapcsolódó rendelkezések a korábbinál rendezettebben, lehetőleg egy csoportban, egy fejezetben kerüljenek szabályozásra.

A rendszer további (inkább a vizsgaszervezőket érintő) egyszerűsödése révén – az új törvényi háttér által biztosítottan – most már egyetlen kormányrendelet tartalmazza a vizsgáztatással

összefüggő szervezési, lebonyolítási, értékelési, valamint a díjazási előírásokat is a korábbi két különálló (vizsgáztatási, illetve díjazási) miniszteri rendelet helyett.

A továbbiakban a vizsgáztatás elemeinek időrendi sorrendjéhez kapcsolódóan kerülnek bemutatásra a komplex szakmai vizsga rendszerének lényegesebb elemei, a régi és az új rendszer közötti fontosabb eltérések, azonosságok.

5.1. Az új vizsgaszabályzat általános rendelkezései

Az új vizsgaszabályzat 2-4. §-aiban a komplex szakmai vizsga vizsgatevékenységeire, a lehetséges vizsgaidőpontokra, az egyes vizsgafeladatok elkészítésének módjára (központi vagy helyi), felhasználhatóságuk egyszeri vagy többszöri lehetőségére vonatkozóan rögzített szabályok alapvetően megegyeznek a korábbiakkal.

A szakmai és vizsgakövetelményekben előírt vizsgafeladatokat továbbra is négyféle vizsgatevékenységgel lehet végrehajtani: *írásbeli*, számítógép alkalmazását igénylő *interaktív, gyakorlati* vagy *szóbeli* jellegű vizsgatevékenységekkel. Új elem a *központi kiadású gyakorlati feladat*, amelynek alkalmazását néhány pénzügyi szakképesítés szakmai és vizsgakövetelménye írja elő.

Nincs változás abban sem, hogy az írásbeli, az interaktív vagy a központi gyakorlati vizsgatevékenység országos központi vizsganapjait (iskolai rendszerű szakképzés esetén a tanév rendjéről szóló előírások figyelembe vételével) a szakképesítésért felelős miniszter határozza meg mind az iskolai rendszerű, mind az iskolarendszeren kívüli szakképzésben. A nem központi gyakorlati és a szóbeli vizsgatevékenységek vizsgaidőpontját továbbra is a vizsgaszervező állapítja meg.

A központi kiadású gyakorlati feladat feladatlapja – a központi írásbeli feladatlapokkal megegyezően – csak egy vizsgán használható fel. A nem központi gyakorlati vizsgatevékenységhez készült feladatlapokra vonatkozó javaslatot pedig továbbra is a vizsgaszervező dolgozza ki.

A korábbi szabályozáshoz képest jelentős változás ugyanakkor az, hogy az állam által elismert szakképesítések megszerzésére irányuló vizsgák idegen nyelven történő letétele a továbbiakban csak a nemzetiségi iskolában vagy két tanítási nyelvű szakképző iskolában folyó idegen nyelvű szakképzés esetén, illetve a szakmai és vizsgakövetelményekben előírt idegen nyelvi követelmények teljesítése esetén lehetséges. E szabályozás tehát egységesen minden vizsgázótól megköveteli a vizsgához szükséges magyar nyelvű kommunikációt.

A komplex szakmai vizsgát szervező intézmények köre

Nem változott lényegesen a szakmai vizsga szervezésére jogosult intézmények körére, kiválasztására vonatkozó szabályozás rendszere sem (szakképzési törvény 12. §-a). A komplex szakmai vizsgát szervező intézményeket alapvetően két csoportba sorolhatjuk attól függően, hogy a szakképesítés megszerzésére irányuló képzés iskolai rendszerű vagy iskolarendszeren kívüli (felnőttképzés) formában folyt-e. Az iskolai rendszerű képzések esetén kizárólag a szakképző iskolák – a szakképzési törvény felhatalmazása alapján – „alanyi jogon” szervezhetik az általuk oktatott szakképesítések esetén a komplex szakmai vizsgákat.

Az iskolarendszeren kívüli képzések esetén szélesebb a vizsgaszervezésre jogosultak köre:

- a) a fővárosi vagy megyei kormányhivatal által lefolytatott *engedélyezési eljárás* alapján vizsgaszervezési engedélyt kapott intézmények (pl. felnőttképzés folytató vállalkozások, felnőttképzést folytató felsőoktatási intézmények, az „alap” képzési profiljuktól eltérő területen felnőttképzés folytató szakképző iskolák),
- b) a szakképesítésért felelős miniszter által *jogszabályban kijelölt*, irányítása alá tartozó intézmények, felügyelete alá tartozó szerv által irányított intézmények (pl. BM KOK, GYEMSZI, NCSSZI, NAKVI),
- c) *az állami szakképzési és felnőttképzési szerv valamennyi szakképesítésre* irányuló szakképzés tekintetében (Nemzeti Munkaügyi Hivatal),
- d) *az állami felnőttképzési intézmény az államháztartás vagy az európai uniós források által támogatott, állam által elismert szakképesítésekre* irányuló szakképzés tekintetében (Türr István Képző és Kutató Intézet regionális igazgatóságai), továbbá
- e) *a szakképző iskolák alanyi jogon a velük felnőttképzési szerződést kötött tanulók esetén, a szakképző iskola által iskolai rendszerben oktatható szakképesítés (és ezek részszzakképesítései) esetén.*

5.2. A vizsga előkészítése, jelentkezés a komplex szakmai vizsgára

A komplex szakmai vizsga előkészítésével, a vizsgára történő jelentkezéssel kapcsolatos feladatok elsősorban a vizsgaszervezői oldalt érintik, de egyes feltételek meglétének ellenőrzése a vizsgabizottságnak is kötelessége, ezért fontos ezen részletek ismerete minden vizsgáztatásban közreműködő számára. A leendő vizsgázók komplex szakmai vizsgára történő jelentkezésének szabályai nem változtak lényegesen, de pontosításra került a jelentkezéskor bemutatandó, illetve elfogadható dokumentumok köre, továbbá a jelentkezési határidők. Az iskolarendszeren kívüli képzések esetén a vizsgázó köteles teljesíteni a modulzáró vizsgát a komplex szakmai vizsgát megelőzően (szakképzési törvény 10. §), így a modulzáró vizsgák sikeres teljesítéséről mind a vizsgaszervezőnek, mind a vizsgabizottságnak meg kell győződnie. A korábbi szabályokhoz igazodóan továbbra is a vizsgaszervező alakítja ki a vizsgacsoportokat, amelyek maximális létszáma nem haladhatja meg *a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény* 4. mellékletében meghatározott szakközépiskolai maximális osztálylétszámot, azaz jelenleg 34 főt (új vizsgaszabályzat 8. §). Ez egy fővel kevesebb, mint a korábbi lehetséges maximális csoportlétszám.

A vizsgarendszer hatékonyabb működéséhez és jobb kihasználásához biztosít kereteket *az ún. összevont szakmai vizsga* szervezésének lehetősége (új vizsgaszabályzat 8. §). Ezen új szabályozási elem a kis létszámú vizsgák (a korábbi rendszer szerinti ún. 10 fő alatti vizsgák) lebonyolításának elkerüléséhez nyújt segédeszközt. Az alacsony létszámú vizsgák ugyanis mind a vizsgaszervezői, mind a vizsgabizottságokat delegáló oldalon egyértelműen jelentős többletmunkát (és költséget) jelentenek az összességében azonos létszámú, de egyetlen csoportban vizsgázó csoportokhoz képest.

Az új vizsgaszabályzat ezért lehetőséget ad a vizsgaszervezők számára a kis létszámú vizsgacsoportok bizonyos feltételek melletti összevonására. Így a szakmai és vizsgakövetelményekben meghatározottak szerinti ún. *kapcsolódó szakképesítések* vagy az OKJ szerint *azonos szakközépiskolai ágazatba sorolt szakképesítések* esetén a vizsgaszervezők önállóan dönthetnek arról, hogy az egyes kis létszámú vizsgacsoportok a vizsgáikat azonos vizsgaidőpontokban és egyazon vizsgabizottság előtt tehessek le. Erre

maximum három vizsgacsoport esetén és együttesen maximálisan 25 fős létszámhatáráig van lehetőség, de kizárt azon ún. *tiltott szakképesítés párok* esetén, amelyeket a szakképesítésért felelős miniszter ilyenként határozott meg. Az összevont vizsga szervezését a vizsgabejelentésben is meg kell jelölni, így arról a kijelölt vizsgabizottság is előzetesen tudomást szerez.

A komplex szakmai vizsga bejelentése, a vizsgabizottság kijelölése

A szakképzési törvény alapján az új vizsgaszabályzat rögzíti, hogy az Országos Képzési Jegyzékben szereplő összes szakképesítés esetén a vizsgabizottságok elnökeinek és tagjainak megbízását egységesen az állami szakképzési és felnőttképzési szerv, azaz a Nemzeti Munkaügyi Hivatal Szak- és Felnőttképzési Igazgatósága (NMH SZFI) adja ki, ezért a komplex szakmai vizsgákat minden esetben az NMH SZFI által biztosított elektronikus felületen kell bejelenteni. Az NMH SZFI az elektronikus felületen keresztül értesíti a vizsgaszervezőket a vizsgabizottság kijelöléséről és a vizsgabizottság elnöke, valamint tagjai számára is elektronikus úton kerül továbbításra, megküldésre a megbízólevél.

A négytagú vizsgabizottságnak a képző intézményt képviselő tagjára vonatkozó javaslatot minden esetben – a vizsgabejelentés megtételekor – a vizsgaszervező intézmény adja. A vizsgabizottság elnökére a vizsgán megszerezhető szakképesítéstől függően javaslatot tehet a szakképesítésért felelős miniszter, illetve a gazdasági kamara. A vizsgabizottság további két tagjára az illetékes gazdasági kamara vagy a szakmai és vizsgakövetelményben megjelölt szakmai szervezet tehet javaslatot. Az NMH SZFI a beérkezett vizsgabejelentésekről tájékoztatja az előzőekben megjelölt érintetteket és minden esetben lehetőséget biztosít számukra a javaslattételre.

A vizsgaelnökök, vizsgabizottsági tagok megbízásai a beérkezett javaslatok figyelembevételével kerülnek kiadásra. Ezen új, több résztvevőből és lépésből álló kijelölési, megbízási folyamat lehetővé teszi a komplex szakmai vizsgák egységes kezelését, valamint a vizsgáztatásban érintettek széles körű, további együttműködését is. Az új folyamat azonban a több résztvevőből kifolyólag némiképp időigényesebb a korábbinál, ezért szükséges volt a vizsgabejelentés határidejének előbbre hozása, a vizsga első vizsgatevékenységét megelőző 40. napra történő kitolása.

Ehhez kapcsolódóan a vizsgaszervezők számára biztosít nagyobb rugalmasságot azon új rendelkezés, amely lehetővé teszi, hogy a bejelentett létszámadatokat a vizsga első vizsgatevékenységének időpontját megelőző tizenötödik napig egy alkalommal módosíthassák.

(Az ezen alcím alatt eddig felsorolt rendelkezéseket az új vizsgaszabályzat 9., 10. és 11. §-ai tartalmazzák.)

Lényeges változás a vizsgabizottság elnöke és tagjainak megbízásával összefüggésben az, hogy csak az a személy kaphat megbízást, aki szerepel az országos szakképzési névjegyzék részét képező vizsgaelnöki, illetve vizsgabizottsági tagi névjegyzéken. Ez a megkötés a képzést folytató intézmény által javasolt, a képzésben részt vett oktató vizsgabizottsági tagra nem vonatkozik, neki tehát nem kell névjegyzéken szerepelnie. (szakképzési törvény 14. §).

A névjegyzékekre a szakképesítésért felelős minisztereken keresztül lehet jelentkezni, illetve azon szakképesítések esetén, amelyek gondozását a gazdasági kamara átvette, a gazdasági kamara közvetlenül tehet javaslatot a vizsgaelnöki névjegyzékre történő felvételre. A

felvételre vonatkozó javaslatokat a szakképesítésért felelős miniszter és a gazdasági kamara évente kétféle alkalommal küldi meg az NMH SZFI részére (szakképzési törvény 15. §).

A vizsgabizottság főbb feladatai a komplex szakmai vizsgát megelőzően

Az új vizsgaszabályzat továbbra is előírja a vizsgaszervező számára, hogy a vizsga megkezdése előtt legalább hét nappal tájékoztassa a vizsgabizottságot, a vizsgázókat és a vizsga szervezésében közreműködő további érintetteket a vizsgával kapcsolatos tudnivalókról. Ehhez kapcsolódó – szintén nem új – kötelezettség, hogy a vizsgaszervező köteles megküldeni a vizsgabizottság elnöke és tagjai számára a jóváhagyásra javasolt gyakorlati feladatlapokat és a vizsga lebonyolításának tervezett rendjére vonatkozó javaslatot (új vizsgaszabályzat 13. §). Ez utóbbi az ún. *lebonyolítási szabályzat*, amely egyetlen dokumentumba összevonva és egyszerűbb formában tartalmazza a korábbi vizsgaszabályzat szerinti két önálló dokumentumot, a *szervezési és lebonyolítási szabályzat* és a *vizsgaprogram* által rögzített, a vizsga tényleges lebonyolítására vonatkozó információkat.

A lebonyolítási rend lehetséges főbb elemei:

- a) csoportbontás, párhuzamos vizsgáztatás alkalmazásának megjelölése, a csoportbontás jellege (pl. a szóbeli vizsgatevékenység lefolytatása történik két csoportban, párhuzamosan vagy a gyakorlati vizsgatevékenység lebonyolítása történik két csoportban, párhuzamosan, különböző vizsgahelyszíneken vagy a szóbeli és a gyakorlati vizsgatevékenységek lebonyolítása történik párhuzamosan eltérő helyszíneken),
- b) az egyszerűsített vizsgaprogram, amely magában foglalja az egyes vizsgafeladatok megnevezését, azok sorrendjét, a kezdési időpontokat, a csoportonkénti (kalkulált) végrehajtási időket (pl. 15 vizsgázó szóbeli vizsgatevékenységének kezdete 8.00 óra, várható befejezés 12.00 óra vagy a gyakorlati vizsgatevékenység kezdete 13.00 óra, befejezése 18.00 óra a vizsgázók párhuzamosan végzik a kijelölt feladatot),
- c) a vizsgabizottság tagjai közti munkamegosztás rögzítése (pl. egyik vagy másik csoportnál jelenlévő személyek megjelölése, vagy az írásbeli vizsgatevékenységen jelenlévő bizottsági tag megjelölése),
- d) az ellenőrzési felelősségek meghatározása (a vizsga egyes folyamatait külön figyelemmel kísérő vizsgabizottsági tagok megjelölése),
- e) a technikai feltételek folyamatos biztosításáért felelős személy, illetve a gyakorlati vizsgatevékenységnél közreműködő felügyelő tanár részvételére vonatkozó szabályok (pl. melyik személynek mikor és hol kell jelen lennie és milyen tevékenységeket végezhet önállóan).

A vizsga megkezdését hét nappal megelőző tájékoztatási kötelezettség megfelelő lehetőséget, mozgásteret ad a vizsgabizottság számára a javasolt gyakorlati feladatok tartalmának és színvonalának a szakmai és vizsgakövetelményekben előírtakkal történő összehasonlítására, indokolt esetben módosítási javaslatokkal történő elfogadására. A vizsgabizottság által tett esetleges módosítási javaslatok esetén a vizsgaszervezőnek is elegendő idő áll rendelkezésére, hogy a módosításoknak megfelelő (esetlegesen szintén módosítandó) gyakorlati feltételrendszert biztosítsa.

A gyakorlati feladatok előzetes elfogadása mellett a tervezett lebonyolítási rend jóváhagyása is a vizsgabizottság (pontosabban a vizsgabizottsági tagok egyetértésével az elnök) feladata, amelyhez támpontul szolgálhat a lebonyolítási rend lehetséges tartalmára vonatkozó fenti felsorolás, illetve az új vizsgaszabályzat 13. §-a.

A vizsga lebonyolítása során (lásd később) látható, hogy a korábbiakhoz képest jelentősen változik a vizsgabizottság elnökének és tagjainak a komplex szakmai vizsgán ellátandó feladatköre, amellyel összefüggésben az új vizsgaszabályzat meghatározza a vizsgaelnök és a vizsgabizottság tagjai számára, hogy a vizsga megkezdését megelőzően tájékozódjanak a képzés speciális tartalmáról, körülményeiről (új vizsgaszabályzat 15. §).

Szintén a vizsgát megelőző feladatok között jelentkezhethet a felmentéssel kapcsolatos kérelmek elbírálása, amelyekhez kapcsolódva a felmentések lehetőségeit, eseteit a következő fejezet részletezi.

5.3. A komplex szakmai vizsga vagy egyes részei alóli felmentés lehetőségei

A szakképzési törvény külön szakaszban (a 11. §-ban) rögzíti a sajátos nevelési igényű vizsgázó esetén alkalmazható és alkalmazandó speciális szabályokat, amelyek biztosítják, hogy e vizsgázók sajátos helyzetükre (pl. fogyatékoságukra) tekintettel lehetőséget kapjanak a vizsga eltérő tevékenységgel (pl. írásbeli helyett szóbeli vagy a szóbeli helyett írásbeli vizsgatevékenység) történő vagy hosszabb vizsgaidő alatti teljesítésére, valamint segédszemélyek, illetve egyéb, a képzés során is használt segédeszközök használatára.

Hangsúlyozni kell azonban azt, hogy e szabályok alkalmazása továbbra is csak a *vizsga letételéhez* adhat segítséget, de az előírt, elsősorban gyakorlati vizsgakövetelmények, vizsgafeladatok teljesítése alól felmentés nem adható. E törvényi előírások következtében az új vizsgaszabályzat a sajátos nevelési igényű vizsgázók tekintetében csak néhány olyan kiegészítő rendelkezést tartalmaz, mint a gyakorlati feladat eltérő idejű végrehajtására vonatkozó, általánosan maximum 30%-os időbeli hosszabbítás lehetősége vagy a szóbeli vizsgatevékenységekhez kapcsolódóan előírt jelnyelvi tolmács biztosításának vizsgaszervezőre vonatkozó kötelezettsége halláskárosodott vizsgázó esetén.

Más tekintetben az idevágó szabályok a felmentésre a korábbi lehetőségeknél szűkebb kereteket határoznak meg tekintettel arra, hogy a komplex szakmai vizsga esetén nincs már lehetőség a korábban egymástól *függetlenül* teljesített szakmai követelménymodulok *automatikus* beszámítására. (A komplex feladatmegoldás jellege általában nem teszi lehetővé az egyes részfeladatok, részfolyamatok teljesítése alóli felmentést, azaz a *nem teljesítést*, mert az a teljes feladatmegoldást akadályozhatja, ellehetetlenítheti.)

A szakképzési törvény 11. §-ának (5) bekezdése ugyanakkor lehetőséget ad arra, hogy az új vizsgaszabályzat további felmentési szabályokat tartalmazzon. Ezen rendelkezés alapján ad lehetőséget az új vizsgaszabályzat 7. §-ának (1) bekezdése *szakképesítés specifikus* felmentési feltételek meghatározására, ugyanis kimondja, hogy az egyes szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményében foglaltak szerint adható felmentés. Így tehát minden szakképesítés esetén van lehetőség annak – a szakképesítésért felelős miniszter általi – egyedi mérlegelésére, hogy a komplex szakmai vizsga, azaz a végrehajtandó feladatok jellege lehetővé teszi-e korábban teljesített vizsgák, végzettségek elismerését, beszámítását és ezzel egyes feladatok vagy részfeladatok alóli mentesítés lehetőségét. (A hatályos OKJ-ban szereplő szakképesítésekhez kiadott szakmai és vizsgakövetelmények esetén alkalmazott,

általánosnak tekinthető gyakorlat, hogy a szakmai és vizsgakövetelmények az iskolarendszeren kívüli képzésben kötelező modulzáró vizsgák alól adnak felmentést meghatározott előképzettség esetén.)

További felmentési lehetőséget jelenthetnek a *szakmai tanulmányi versenyek*, amelyek alapján mentesülhet a vizsga vagy annak a versenykiírásban meghatározott vizsgafeladatának letétele alól az a vizsgázó, aki a szakképesítésért felelős miniszter által meghirdetett országos tanulmányi versenyen, diákolimpián a versenykiírásban meghatározott követelményt teljesítette, és a versenykiírásban meghatározott helyezést, teljesítményt, szintet elérte. [új vizsgaszabályzat 7. § (3) bekezdés]. A tanulmányi versenyen elért eredmény alapján „járó” felmentést a szakmai vizsga vizsgabizottsága *érvényesíti* a tanulmányi verseny versenybizottsága által kiállított igazolás, valamint a hivatalos versenykiírás figyelembe vételével.

5.4. A komplex szakmai vizsga lebonyolítása

A vizsgabizottság vizsgát megelőző feladatai esetében számottevően változtak a vizsgabizottság elnökének és tagjainak teendői a vizsgáztatás során. Az új vizsgarendszer előírásai között talán ez a változás tekinthető a legjelentősebbnek, ugyanis a vizsgabizottság korábbi, jellemzően inkább *támogató* szerepkörét, a vizsga menetében való aktív közreműködés váltotta fel. Továbbra is a vizsgabizottság kiemelt feladata a szakmai vizsga nyugodt légkörű, biztonságos és jogszerű lebonyolításának biztosítása, azonban az új szabályok alapján kizárólag a vizsgabizottság vehet részt aktívan a vizsgáztatásban, megszűnt a korábbi ún. *kérdező tanár* szerepkör. Ez a megváltozott szereposztás a korábbinál nagyobb felelősséget, fokozottabb tényleges jelenlétet vár el a vizsgabizottság elnökétől és tagjaitól. Ezen új szerepkör maradéktalan és felelősségteljes elláthatósága érdekében írja elő az új vizsgaszabályzat a vizsgabizottság számára a vizsga megkezdését megelőző tájékoztatói kötelezettséget is.

Bár az új OKJ-ban szereplő szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményei a korábbiaknál sokkal gyakorlatorientáltabbá tették a komplex szakmai vizsgákat, a megszerzett ismeretek, elsajátított tudás egy részének méréséhez továbbra is szükség van az írásbeli, illetve a szóbeli számonkérésre. Így – elsősorban a szóbeli vizsgatevékenységhez kapcsolódóan – segítséget nyújthat a felhasznált szakirodalom, egyéb tananyagok, valamint képzés esetleges sajátosságairól felvilágosítást nyújtó előzetes tájékoztató. Az új vizsgáztatási környezethez való alkalmazkodást, az új vizsgáztatási módra történő áttérést segítő intézkedésnek tekinthető továbbá annak rögzítése, hogy a vizsgabizottságnak a képzést folytató intézményt képviselő oktató tagja – a vizsgabizottság egyetértésével – elsősorban a szóbeli vizsgatevékenység esetén lásson el vizsgáztatási feladatokat, amely egyben a vizsga nyugodt, zavartalan lebonyolítását is segítheti (új vizsgaszabályzat 16. §).

Egy felkészült, tájékozott szakember számára nem jelenthet számottevő problémát az új vizsgáztatási helyzet kezelése, ha figyelembe vesszük azt is, hogy a komplex szakmai vizsgákon a korábbinál nagyobb arányú a gyakorlati számonkérés, amely esetben a vizsgabizottság feladatai lényegében nem változtak az új rendszerben, és azt, hogy a szóbeli vizsgatevékenység esetén az új vizsgaszabályzat is a vizsgázó önálló feleletét részesíti előnyben.

Az új szabályozás ugyanakkor – a vizsga zavartalan, folyamatos, biztonságos és balesetmentes lebonyolítását segítő – nem zárja ki teljesen a vizsgabizottság munkáját segíthető szakértők közreműködését. Ők azonban nem vesznek, nem vehetnek részt ténylegesen a vizsgáztatásban, értékelésben, kivéve az írásbeli vizsgafeladatokat, amelyek javítását továbbra is a javító tanár végzi, és az elnök ellenőrzi [új vizsgaszabályzat 27. § (5) bekezdés].

További változás, amely a vizsgabizottság kijelölését bemutató részből már kiolvasható volt, hogy az új összetételű vizsgabizottságnak nem tagja automatikusan a vizsgaszervező képviselője. (A képzést folytató intézmény nem minden esetben azonos a vizsgaszervezővel). Ezért a szakmai vizsga szabályszerűségéért való felelősség érvényesülése érdekében az új vizsgaszabályzat biztosítja a vizsgaszervező számára is, hogy kijelölt képviselője útján kontrollálja a vizsga jogszerű lefolytatását és – kizárólag a vizsgabizottság jogellenes működése esetén – beavatkozhasson a jogszerű működés fenntartása érdekében, pl. a vizsgabizottság figyelmeztetése, felszólítása, megbízó értesítése formájában. Ennek alapján a teljes vizsgafolyamat felett megvalósulhat a kölcsönös kontroll, miszerint a vizsgát előkészítő vizsgaszervezői munka, tevékenység megfelelőségét, jogszerűségét a vizsgabizottság ellenőrzi, majd a vizsgáztatás során a vizsgabizottság jogszerű működését a vizsgaszervező kontrollálja (új vizsgaszabályzat 14. §).

A szakmai vizsga komplex módon történő megszervezése, az egyes vizsgafeladatok szakmai és vizsgakövetelményekben meghatározott végrehajtási időinek jelentős csökkenése biztosította, hogy a komplex szakmai vizsgák lebonyolításának időkerete a korábbi 45 nappól 30 napra, a vizsgázó maximális vizsganapjainak száma 5 nappól 3 napra csökkenjen (új vizsgaszabályzat 22. §).

Az előzőekben már látható volt, hogy vizsga lebonyolításának szabályai továbbra is lehetővé teszik a gyakorlati vagy a szóbeli vizsgatevékenység párhuzamos csoportokban történő lebonyolítását, azonban előírásra került, hogy a vizsgahelyszínek vagy a vizsgáztató helyek mindegyikénél a vizsgabizottság legalább két tagjának kell jelen lennie. Ez tehát azt is jelenti, hogy a vizsgabizottság valamely tagjának távolmaradása esetén a párhuzamos vizsgáztatás nem valósítható meg [új vizsgaszabályzat 13. § (3) bekezdés].

5.5. A komplex szakmai vizsgán nyújtott teljesítmény értékelése

A szakmai vizsga komplex jellegű lebonyolítása jelentős egyszerűsítésre adott lehetőséget a vizsgaeredmények kialakítása terén. Ez egyrészt a vizsgafeladatok – szakmai és vizsgakövetelményekben meghatározott – számának csökkenéséből következik, másrészt az új vizsgaszabályzat is segíti az egyszerűbb értékelést azzal, hogy már nem írja elő a vizsgafeladatok százalékos értékelését, valamint a vizsga végeredményének (a modulrendszer miatt korábban többlépcsős) meghatározása is lényegesen egyszerűbbé, egylépcsősé vált. A módosult értékelési rend szerint a vizsga végeredménye továbbra is egyetlen, 1-től 5-ig terjedő összesített osztályzattal kerül megállapításra. A szakmai és vizsgakövetelményekben meghatározott egyes vizsgafeladatok értékelése külön-külön – szintén 1-től 5-ig terjedő – érdemjeggyel történik, amelyek – a szintén a szakmai és vizsgakövetelményekben megtalálható (feladat) súlyaránynak megfelelő – súlyozott átlagolásával kerül az összesített osztályzat kialakításra (új vizsgaszabályzat 33-34. §-ok).

Az értékelési tevékenységet – figyelembe véve az érdemi szakértői közreműködés lehetőségének hiányát – kizárólag a vizsgabizottság tagjai végzik az egyetlen, korábban már jelzett írásbeli feladat kivételével, amelyet a vizsgabizottság munkáját segítő szakértő (javító tanár) javít ki. A lényegesen rövidebb időtartamú írásbeli feladatok révén – tekintettel a rövidebb javítási, ellenőrzési időre – a kijavított írásbeli dolgozatokat a korábbi három nap helyett csak kettő nappal az utolsó vizsgafeladat megkezdése előtt kell eljuttatni az elnöknek, amely rövidebbé teheti a vizsgát (új vizsgaszabályzat 35. §). A rövidebb időtartamot jellemzi, hogy az írásbeli vizsgatevékenység hossza mintegy 10 szakképesítés esetén éri el a 4-4,5 órát, a többi esetben legfeljebb 3 órás, de az írásbeli feladattal rendelkező szakképesítések több mint fele esetén csak 2 órás vagy annál kevesebb.

Az értékelési rendszer lényeges és a vizsgázó számára pozitív változása továbbá az, hogy a komplex szakmai vizsga megjelenésével – köszönhetően a kevesebb és komplexebb vizsgafeladatnak – általános szabályként bevezethetővé vált, hogy a javítóvizsgán csak a sikertelenre értékelt vizsgafeladatot kell megismételni kivéve, ha a szakmai és vizsgakövetelmény másként rendelkezik (új vizsgaszabályzat 38. §).

5.6. A komplex szakmai vizsga dokumentálása

A törvényi háttér változása következtében a komplex szakmai vizsgák esetén megszűnt a vizsgázók törzslapjainak korábbi rend szerinti papír alapú kezelése és kitöltése. Az új rendszerben a vizsgázók adatai és eredményei az NMH SZFI által biztosított központi elektronikus rendszerben, elektronikus törzslapon kerülnek rögzítésre (szakképzési törvény 16. §).

A vizsgaszervezők, az adott vizsgához a vizsgaszervezők által kijelölt jegyzők az egyes vizsgabejelentésekhez kapcsolódóan kapnak egyedi hozzáférési lehetőségeket a bejelentett vizsgához tartozó törzslap elektronikus kitöltésére, az eredmények rögzítésére. A vizsgázók vizsgaeredményeit külön – a vizsgajegyzőkönyv mellékletét képező – vizsgaösszesítő íven is vezetni kell, amely szintén megtehető az elektronikus rendszerben. A vizsgaösszesítő ív elektronikus vezetése esetén a rögzített eredmények a törzslapokra is átmásolódnak. Az elektronikus törzslap kitöltő rendszer is biztosítja a dokumentumok előzetes kitöltésének lehetőségét, így a szakmai vizsgán csak a vizsga végeredményeinek utólagos rögzítése szükséges (új vizsgaszabályzat 33. §).

Ehhez kapcsolódóan indokolt megjegyezni, hogy a korábbi rendszer szerinti *moduláris vizsgák esetén is* folyamatosan kivezetésre kerül a papír alapú törzslap alkalmazása. A 2014. január 1. és június 30. közötti időszakban a vizsgaszervezőknek önkéntesen lehetőségük van áttérni a moduláris vizsgák esetén az elektronikus törzslap alkalmazására. Ha azonban áttértek, akkor már nem lehetséges visszalépni, 2014. július 1-jétől pedig már minden esetben csak elektronikus törzslap kiállítása lehetséges (új vizsgaszabályzat 62. §).

Ahogy az értékelési fejezetben is bemutatásra került, a komplex szakmai vizsgák esetén már nem követelménymodulonkénti százalékos eredmények születnek, ezért az elektronikus törzslapokon az egyes (komplex) vizsgafeladatok és az elért osztályzatok kerülnek rögzítésre. A vizsga befejezését és az összes vizsgaeredmény rögzítését követően a törzslapot a vizsgabizottság elnökének jóváhagyásával „le kell zárni”. A lezárást követően az elektronikus rendszer megvizsgálja a kitöltés teljességét, jelzi az esetleges hiányosságokat, ütközéseket, illetve megfelelőnek ítélt kitöltés esetén lehetővé teszi a végleges törzslapok kinyomtatását. A

törzslapokat két példányban kell kinyomtatni, majd mindkét példányt a vizsgabizottságnak, a jegyzőnek és a vizsgaszervező intézmény vezetőjének kell aláírni, azaz hitelesíteni és az egyik példányt az NMH SZFI-nek megküldeni. A törzslap kivonat a továbbiakban szintén a központi elektronikus rendszerből nyomtatható, amelyet a továbbiakban is a vizsgaszervező vezetője ír alá és hitelesít a vizsgaszervező körbélyegzőjével. (új vizsgaszabályzat 41-43. §-ok)

A törzslapokkal kapcsolatban megemlítendő, hogy a vizsgázó továbbra is a jelenlegi formátumú bizonyítványt kapja kézhez, amelynek tartalma az új vizsgaszabályzat 2. melléklete szerint változott, így a továbbiakban modul részeredményeket már nem, csak a vizsga végeredményét tartalmazza (új vizsgaszabályzat 44-45. §-ok).

A vizsgadokumentumok másik fontos csoportját alkotják a vizsgajegyzőkönyv és annak kötelező mellékletei. A korábbi gyakorlathoz képest – amely szerint külön nyitó, záró, írásbeli feladatok bontásához kapcsolódó stb. jegyzőkönyvek készültek – az új vizsgaszabályzat meghatározza, hogy a vizsgáról csak egyetlen jegyzőkönyvet kell felvenni, amelyben a vizsga összes eseményét, a vizsgabizottság értekezleteit, döntéseit időrendben kell rögzíteni.

A vizsgajegyzőkönyv lehetséges főbb elemei kapcsolódva a vizsga eseményeihez:

- a) a vizsga általános adatai [vizsgaszervező megnevezése, szakképesítés megnevezése, vizsga helyszíne(i), időpontja(i), vizsgázók száma, vizsgabizottság, jegyző, vizsgaszervező képviselőjének megnevezése],
- b) a vizsga gyakorlati feltételei meglétének, megfelelőségének rögzítése (továbbá a jogszabályban előírt külön nyilatkozat, pl. 1. mellékletben),
- c) a vizsga dokumentálásához, a vizsgaeredmények rögzítéséhez szükséges iratok, dokumentumok, illetve a (számítás)technikai háttér meglétének, megfelelőségének rögzítése,
- d) az előzetesen megküldött lebonyolítási rend és a gyakorlati feladatok módosítással/módosítás nélküli jóváhagyása tényének rögzítése,
- e) a felmentésekkel kapcsolatos adatok, információk rögzítése,
- f) a vizsgaszervező képviselőjének tájékoztatása a vizsga előkészítéséről, a megjelent vizsgázókról, hiányzásról,
- g) a megjelent vizsgázók esetén a vizsgára bocsátás feltételei (pl. betöltött 18. életév, eredményes modulzáró vizsga) megléte ellenőrzésének megtörténte,
- h) a vizsga megnyitása, a vizsgázók tájékoztatásának megtörténte, utalás a vizsga lebonyolításának menetére (pl. 2. mellékletben foglalt lebonyolítási rendben rögzítettek szerint),
- i) a vizsgáztatás menetéről, vizsgaeseményekről, szabálytalanságokról, a megtett intézkedésekről szóló információk rögzítése (pl. a lebonyolítási rendnek megfelelően a vizsgabizottság két csoportra bontva folytatta a vizsgáztatást, szabálytalanság nem történt, a vizsgázók a szakmai és vizsgakövetelményben meghatározott 120 perces végrehajtási időt minden esetben kihasználták),
- j) a vizsgázók személyazonossága ellenőrzésének módja,
- k) az eredmények alapján a vizsgacsoport felkészültségének rövid jellemzése,
- l) a vizsgán történt, a vizsga normál menetét befolyásoló események és az azokkal összefüggésben tett intézkedések,

- m) a vizsgabizottság döntése a vizsga egy nappal történő meghosszabbításáról, a döntés indoklása,
- n) az eredmények elektronikus rendszerben történő rögzítése, a törzslapok kettő példányban történő kinyomtatása és aláírása megtörténtének rögzítése.

Az új vizsgaszabályzat szerint a vizsgajegyzőkönyv kötelező mellékleteit képezi a *lebonyolítási rend*, az összes vizsgázó eredményét tartalmazó *vizsgaösszesítő ív*, továbbá a személyi, tárgyi feltételek biztosításának módját, azok megfelelőségét a szakképzési törvény 13. §-ának (2) bekezdéséhez igazodóan bemutató *külön írásos dokumentum*. (Utóbbit a vizsgaszervezők számára a *szakmai vizsga megszervezésére vonatkozó engedély kiadásának és a vizsgaszervezési tevékenység ellenőrzésének részletes szabályairól* szóló 111/2010. (IV. 9.) Korm. rendelet 6. § (5) bekezdése is meghatározza.) A vizsgajegyzőkönyvet és a felsorolt további három dokumentum mindegyikét a vizsgabizottság elnökének és valamennyi tagjának, továbbá a vizsgaszervező képviselőjének külön-külön alá kell írnia. A vizsgajegyzőkönyvet és mellékleteit a vizsgaszervező irattárában öt évig meg kell őrizni.

A dokumentálás témakörhöz kapcsolódik továbbá, hogy a vizsgabizottság elnökének és tagjainak továbbra is *jelentést* kell tenniük az elvégzett feladatokról a megbízó felé, amelyet a vizsga befejezését követő egy héten belül rögzíthetnek az elektronikus felületen. Ennek a jelentésnek azonban már nem kell kötelezően tartalmaznia a gyakorlati feladat leírását (új vizsgaszabályzat 17. §).

5.7. A komplex szakmai vizsgával összefüggő díjazás

Jelentősen változtak az új vizsgáztatási rendszerhez kapcsolódó díjazási szabályok. Az új díjazási előírások kialakításakor meghatározó szempont volt, hogy a díjak a korábbinál jobban igazodjanak a ténylegesen ellátott feladatokhoz, de átlagosan ne jelentsenek a korábbiaknál nagyobb terhet a vizsgáztató, illetve a vizsgázó számára. A kialakított új díjrendszer számítási módszere az előző megfontolások alapján lényegesen eltér a jelenleg alkalmazottól az alábbiak szerint.

A vizsgabizottság által a vizsgához kapcsolódóan, illetve a vizsga során ellátott feladatok alapvetően két csoportba sorolhatók. Az első csoportba azon feladatok tartoznak, amelyek a vizsgázók számától függetlenek és minden vizsga esetén jelentkeznek. E feladatok körébe tartozik a lebonyolítási rend, a gyakorlati feladatok előzetes jóváhagyása, a vizsga személyi és tárgyi feltételei megfelelőségének vizsgahelyszínenkénti ellenőrzése, a felmentési kérdések elbírálása. A második csoportba a már megkezdett vizsga folyamán ellátott vizsgáztatási feladatok tartoznak, amelyek mennyisége függ a vizsgán megszerzhető szakképesítés vizsgakövetelményében meghatározott feladatoktól (a vizsga „nehézségétől”) és a vizsgázók létszámától. Ezen csoportosítás figyelembevételével az új díjrendszerben a vizsgabizottság elnökének és tagjainak fizetendő vizsgadíj is e két feladatsoporthoz igazodik, így a tényleges díjazás egy vizsgázók létszámától független *állandó díjból*, valamint egy vizsgázói létszámtól függő *változó díjből* tevődik össze.

A vizsga „nehézségével” arányos változó díj meghatározásához ugyanakkor megfelelő alapot szolgáltatott a korábbi díjazási rendszerben elfogadottan működő vizsgaidő-arányos kategóriába sorolás, azzal a változtatással, hogy a jelentősen módosult vizsgaidők miatt a korábbinál „finomabb” felbontású rendszer, három helyett négy díjkategória kerülhetett kialakításra.

A fenti szempontok mellett a vizsgáztatási díjak korábbi keretek közötti tartásához alapot szolgáltatott az is, hogy bár a vizsgabizottságok feladatköre a közvetlen vizsgáztatási, értékelési feladataik miatt a korábbiakhoz képest szélesebb lett, a komplex szakmai vizsgák, azaz a vizsgabizottság működésének átlagos időtartama a korábbi vizsgákéhoz képest jelentősen csökkent. A vizsgáztatási díjak – átlagos létszámú (15-20 fő) vizsgacsoportra vonatkoztatott – változtatása ezért nem volt indokolt.

Az előzőeket mérlegelve a vizsgáztatási díj alapidíj része – a vizsgázók számától független vizsgáztatási feladatok arányát figyelembe véve – a minimálbér 9,5%-ában került meghatározásra. Ez az összeg a 2014. január 1-jétől alkalmazandó 101.500 forintos minimálbért alapul véve 9.643 forint. A változó díj kategóriáihoz tartozó vizsgaidőtartamokat, százalékos szorzókat és a jelenlegi minimálbér szerinti egy vizsgázóra vonatkozó összegeket a következő táblázatok mutatják. (Lásd még az új vizsgaszabályzat 55. §).

Kategória	a szakmai és vizsgakövetelmény alapján egy vizsgázó vizsgaideje	Vizsgadíj változó díj Elnök		Vizsgadíj változó díj Tag (és jegyző)	
		%	Ft	%	Ft
I.	8 óra vagy ennél több	3,9	3959	2,9	2944
II.	5 óra vagy ennél több, de a 8 órát el nem éri el	3,4	3451	2,5	2538
III.	2,5 óra vagy ennél több, de az 5 órát el nem éri el	2,9	2944	2,1	2132
IV.	kevesebb, mint 2,5 óra	2,4	2436	1,7	1726

A vizsgadíj változó díjának kategóriánkénti besorolása a vizsgaidők alapján

Az új vizsgáztatási díjak kiszámítása tehát az új vizsgaszabályzat előírásai szerint – de ez esetben figyelmen kívül hagyva az új vizsgaszabályzat kerekítésre vonatkozó előírásait – a következő módon történik:

vizsgáztatási díj = alapidíj + (minimálbér*adott kategória % értéke*vizsgázók száma)

Konkrét példával:

- egy I. kategóriába tartozó szakképesítés 26 fős vizsgacsoportja esetén a vizsgaelnök díja: 9.643,-Ft (alapidíj) + (101.500,-Ft*0,039 *26) (változó díj) = 112.564,-Ft, (a korábbi I. kategóriás díjrendszer szerint 118.755,-Ft, azonban e kategória átlagos vizsgaidői meghaladták a 15 órát),
- egy IV. kategóriába tartozó szakképesítés 17 fős vizsgacsoportja esetén a vizsgaelnök díja: 9.643,-Ft (alapidíj) + (101.500,-Ft*0,024 *17) (változó díj) = 51.055,-Ft, (a korábbi legalacsonyabb, III. kategóriás díjrendszer szerint 60.393,-Ft, azonban az átlagos vizsgaidők és a vizsgatevékenységek száma ebben az esetben is jelentősen meghaladja az új, IV. kategóriás értékeket).

Ide kapcsolódó további információ, hogy a korábbi rendszer „kategória paramétereinek” (időtartamainak) alkalmazása mellett az új szakképesítések több mint fele, akár kétharmada is

csak a III., legalacsonyabb kategóriába kerülhetett volna besorolásra. Az új átlagos vizsgaidő ugyanis nem éri el a négy és fél órát és mindösszesen négy olyan új szakképesítés van, amelynek a vizsgaideje eléri (vagy maximum egy órával átlépi) a 12 órát, s így bekerülhetne a korábbi I. kategóriába.

Előzőeken túlmenően a vizsgáztatási díj változó részére kihatással lévő vizsgacsoport-létszám értelmezése is pontosításra került, amely alapján továbbra is a vizsgaszervező által megküldött vizsgabejelentésben feltüntetett vizsgalétszámot kell alapul venni, de ebből levonható azon vizsgázók száma, akik – önhibájukon kívüli – igazolt okból (pl. betegség, bizonyított időjárási, forgalmi akadályok) nem kezdték meg a vizsgát.

6. A szakképzési megállapodás és a szakmaszerkezeti döntés

6.1. Az államilag támogatott szakképzés tervezésének rendszere

A szakképzés radikális átalakításának és teljes újraszabályozásának munkája elé kitűzött legfontosabb cél, hogy az állam által támogatott szakképzés a lehető legteljesebb mértékben reagáljon a munkaerőpiac igényeire. Ezt a célt a szakképzés-átalakítás során számos szempontból megközelítve, komplex módon szolgálják az átalakítás elemei.

Az egyik ilyen elem, hogy az iskolai rendszerű szakképzés kibocsátása szerkezetében minél inkább feleljen meg a gazdaság elvárásainak. Mindehhez szorosan kapcsolódik az a kitűzött cél, hogy az átalakítás során a szakképzés egésze legyen hatékonyabb. Nem a szűk értelemben vett hatékonyságról van szó, sőt fontos lenne, ahogyan az ország gazdasági teljesítőképessége engedi, egyre több forrást fektetni a szakképzésbe is, mint az oktatási rendszer rendkívül fontos részébe. Önmagában azonban akár a jelenlegi volumenben, akár megnövelt mértékben nem érdemes forrásokat fordítani az iskolai rendszerű szakképzésre, amennyiben annak komplex értelmű hatékonysága nem biztosítható.

Ehhez sok szempontnak kell megfelelnie a szakképzés egészének. A végzetek a lehető legnagyobb arányban tudjanak elhelyezkedni az első, állam által támogatott módon elsajátított szakmájukban, a képzési idő oly módon legyen a lehető legrövidebb, hogy egyúttal biztosítani tudja a munkaerő-piaci szereplők által is elvárt, minőségi szaktudást. Azaz összességében azt jelenti a hatékonyság követelménye, hogy a szakképzésre fordított állami források és a tanulóknak a szakképesítésük megszerzésére fordított ideje és erőfeszítése egyaránt a lehető legnagyobb arányban hasznosuljon mind a gazdaság, mind az egyéni boldogulás szempontjából.

Mindezekhez elengedhetetlen – többek között – a szakmaszerkezet átgondolt tervezése és szabályozása, és a fejlesztések, átszervezések tervezett és a kívánt szakmaszerkezettel összhangban történő megvalósítása. Ezen megfontolások miatt alakult ki a szakképzés újraszabályozása során az iskolai rendszerű szakképzésre vonatkozóan az állami és az ehhez kapcsolódó fenntartói tervezés jogszabályban előírt rendszere.

Az állami tervezés elemei: a kormány szakmaszerkezeti döntése, a megyei fejlesztési és képzési bizottságok szakképzés-fejlesztési koncepciói, az Oktatási Hivatal és a kormányhivatalok által *a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény* (Nkt.) 75. §-ának (1) bekezdésében előírt, a megyei, fővárosi köznevelés-fejlesztési tervek részeként elkészített – és az oktatásért felelős miniszter által jóváhagyott – megyei szakképzési tervek. A fenntartói szintű középtávú tervezés dokumentuma az állami fenntartó esetén a feladatellátási stratégia, az egyházi és magánfenntartók esetén pedig a szakképzési megállapodásoknak kell tartalmazni az öt évre vonatkozó fenntartói tervezést.

Mindezen dokumentumok egymásra reagálva, egymással összhangban kell, hogy rövid- és középtávon szabályozzák az iskolai rendszerű szakképzés állam által támogatott részének fejlesztési irányait. E tervezési dokumentumok rendszere lehetővé teszi az állami és uniós forrásból megvalósuló fejlesztések összehangolását is.

Valamennyi felsorolt dokumentum a bemeneti pontnál végzi el tervezési feladatát. A szakmaszerkezeti döntés egyetlen tanév beiskolázási kereteit szabja meg. Hatása természetesen nem egyetlen évre szól: a képzések hossza, különös tekintettel az ágazati szakközépiskolai oktatás szerkezeti szabályozására, három-hat évre is elnyújtja egy-egy

szakmaszerkezeti döntés közvetlen hatását. Ugyanakkor jelentős nehézség a tervezési feladat megvalósításában, hogy a döntés bevétele is csupán ennyi idő elteltével vizsgálható: valóban jobb arányban tudnak-e elhelyezkedni a munkaerőpiacon a frissen végzett szakemberek, csökkenti-e a pályakezdő munkanélküliséget és az egyes területeken jelentkező szakemberhiányt?

A szakmaszerkezeti döntés ezzel együtt is a tervezési rendszer rövidtávú elemének tekinthető. A megyei fejlesztési és képzési bizottságok, az állami intézményfenntartó központ és – az agrárképzések esetén – az agrártárca, továbbá a nem állami fenntartók is bekapcsolódnak a tervezés folyamatába javaslattevőként, valamint a döntés meghozatala előtt a közigazgatási egyeztetés során valamennyi szakképesítésért felelős minisztérium is érvényesítheti saját szempontjait, így – külön rövidtávú tervezési dokumentumok nélkül is – valamennyi szereplő részt vesz a rövidtávú tervezésben.

A megyei szakképzési tervek az állami tervezés megyei, fővárosi szintű, középtávú tervezési dokumentumai a most felvázolt rendszerben. Alkalmasnak kell lenniük a szakmaszerkezeti javaslattevő kontrolljára, valamint az egymást követő szakmaszerkezeti döntések közötti összhang megteremtésére is. Kapcsolódnak kell továbbá a megyei fejlesztési és képzési bizottságok szakképzés-fejlesztési koncepcióihoz, valamint az országos és helyi gazdaságfejlesztési koncepciókhoz.

Be kell tudniuk tölteni azt a szerepet is, hogy a fenntartói szintű ötéves tervezéshez alapot képezzenek. Az állami fenntartó feladatellátási stratégiát készít, míg a többi fenntartó esetén a szakképzési megállapodások tartalmazzák a későbbiekben az öt év beiskolázására vonatkozó fenntartói tervezést. Szükséges, hogy a megyei szakképzési tervek alapján a fenntartók is kialakíthassák a megfelelő saját tervüket, valamint az állami szervek is megállapíthassák, hogy ezek összhangban vannak-e a megyei szintű állami tervezés irányával.

Ezek a kapcsolatok természetesen nem egyirányúak, a szakképzési megállapodás szabályozásában hangsúlyosan jelenik meg a megyei szakképzési tervek és az öt évre szóló szakképzési megállapodásokban jóváhagyott fenntartói tervek egymásra való reagálásának követelménye.

A szakképzési megállapodásokban a nem állami fenntartók által meghatározandó, és a szakképzési megállapodások megkötésével az állam által is elfogadásra kerülő, öt évre szóló, iskolai és megyei szinten megfogalmazott fejlesztési és beiskolázási tervek fontos szerepe lesz, hogy az állami feladatellátás tervezése során pontosan láthatóvá váljon a nem állami fenntartók középtávon vállalni kívánt szerepe, amelyhez állami támogatást kívánnak igénybe venni.

Ha a megyei szakképzési tervek az évenkénti felülvizsgálatokkal megfelelően (és kölcsönösen) reagálnak a megyei fejlesztési és képzési bizottságok által készített, elsősorban a gazdasági szereplők szempontjait érvényesíteni hivatott szakképzés-fejlesztési koncepciókra, a szakképzési megállapodásokban és az állami fenntartó feladatellátási stratégiájában rögzített fenntartói tervek, valamint összekapcsolják az egymást sorban követő és összekapcsolódó szakmaszerkezeti döntéseket, és megalapozzák a sorban következőket – jól kontrollálhatják a szakképzés-fejlesztésre fordítandó hazai és uniós források elosztását is. Ehhez megalapozott és konkrét infrastrukturális fejlesztési irányokat kell tartalmaznia a megyei szakképzési terveknek, s ezzel megakadályozhatók a párhuzamos fejlesztések, ami szintén a szakképzésre fordított források hasznosulásának hatékonyságát szolgálja.

A tervezéshez egyre hatékonyabb módszertani támogatást és validált adatbázisokat szükséges kapcsolni, továbbá a pályorientációnak megújult és kiteljesedő szerepben kell kapcsolódnia a bemeneti tervezéshez. Ha mindehhez egy lehető legteljesebb körű, valós visszajelzést nyújtó pályakövetési rendszer adatai tudnak jelzést adni a tervezés beválásáról, és ezt a tervezés korrekcióira felhasználják a szereplők, úgy néhány éven belül a tervezés felvázolt rendszere önfejlesztő módon tudja betölteni a neki szánt szerepet, s szolgálni a gazdaság fejlődését és a tanulók egyéni érvényesülését.

6.2. A szakképzési megállapodás

A szakképzés finanszírozásának legfontosabb alapelvei közé tartozik, hogy az ország minden polgára számára hozzáférhető legyen az első iskolai rendszerben szerzett szakképesítés azzal, hogy az állam csak a valóban hasznosuló képzések finanszírozását vállalja magára. Ezzel nem csupán a hatékonyság elvét tartja szem előtt, hanem az állampolgárok érdekét is, hiszen arra kell törekednie a szakképzés rendszerének, hogy az egyéni boldogulást is elősegítse.

Ezek megvalósítása érdekében a szakképzésben feladatellátásra kötelezett fenntartókon kívül a szakképzési feladatokra csak azon nem állami fenntartók kaphatnak állami támogatást, amelyek a szakképzési feladatellátás tekintetében szakképzési megállapodást kötnek az állammal. A szakképzési megállapodásban foglaltak kontrollálásával az állam lehetőséget kap az iskolai rendszerű szakképzés állam által támogatott részének kontrolljára, a felesleges képzési kapacitások kivonására a nem állami rendszerből a támogatások tekintetében, valamint a hatékony forrás-felhasználás szempontjának érvényesítésére az állami fenntartású szakképző iskolai körön kívül is.

A szakképzési megállapodás egyfajta együttműködési megállapodás az állam és a szakképző iskola nem állami fenntartója között, nem hatósági aktus. Legfontosabb szerepe – azon túl, hogy a finanszírozási jogosultság kötődik hozzá –, hogy összeköti az állami tervezés elemeit a nem állami fenntartói tervezéssel. Ezzel egyrészt öt éves előretekintést kér a nem állami fenntartóktól, másrészt azt, hogy kísérje figyelemmel az állami tervezés folyamatát, részt vegyen benne és reagáljon rá.

Az állami tervezés korábban részletezett elemeihez kapcsolódnak a fenntartói szintű ötéves tervezés dokumentumai: az állami fenntartó feladatellátási stratégiát készít, míg a többi fenntartó esetén a szakképzési megállapodások tartalmazzák az öt évre vonatkozó fenntartói tervezést.

Az iskolai rendszerű szakképzésben a finanszírozási jogosultságnak három pillére van: külön vizsgálendő a tanuló, a fenntartó és az adott szakképzés támogatásra való jogosultsága. Arra, hogy a fenntartó az adott tanuló után jogosult-e állami támogatásra, a szakképzési törvény 29. §-a ad választ. A fenntartó jogosultságához nem állami iskolafenntartó esetén a szakképzési megállapodás megkötése szükséges. A szakmaszerkezeti döntés pedig nem iskolákra (vagy iskolatípusokra), hanem az általuk folytatott szakképzésekre vonatkozóan határoz meg finanszírozási jogosultságot, a szakképzés helyszínétől és adott esetben a fenntartótól is függően.

Az Nkt. 88. §-ának (4) bekezdése szerint „*Nem állami fenntartású szakképző iskola esetében a költségvetési hozzájárulás igénybevételének feltétele, hogy a fenntartó szakképzési megállapodást kössön a kormányhivatallal.*”

A szakképzési megállapodás a 2013/2014-es tanévtől induló szakképzések alapfinanszírozásával kapcsolatban volt először a finanszírozásra való jogosultság feltétele, ezért legkésőbb az állami támogatás igénylésének időpontjában rendelkeznie kellett a fenntartóknak szakképzési megállapodással a 2013 őszén indult szakképzések finanszírozásához. A szakképzési megállapodásra vonatkozó szabályozás a szakképzési törvény 84. §-ának (6)-(10) bekezdéseiben található. A részletszabályokat a *szakképzési megállapodásról szóló 314/2013. (VIII. 28.) Korm. rendelet* tartalmazza.

A szakképzési megállapodás csupán az „alap” költségvetési hozzájárulásra való jogosultságot alapozza meg. Ezen költségvetési hozzájárulás összegével kapcsolatban az Nkt. 88. §-ának (4) bekezdése azt rögzíti, hogy „a költségvetési hozzájárulás összege fedezi a nevelési-oktatási intézmény és a pedagógiai szakszolgálat ellátásához szükséges pedagógusok és a nevelő-oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazottak illetményét, munkabérét és ezek járulékait.” A nem állami fenntartók feladatellátásához történő állami hozzájárulás pontos összege tehát nem a szakképzési megállapodástól és az azzal kapcsolatos szabályozástól függ.

A költségvetési hozzájáruláson felüli, kiegészítő támogatást a köznevelési szerződés biztosíthat. E tekintetben jogkörrel – mint a köznevelési rendszer egészéért felelős miniszter – az oktatásért felelős miniszter rendelkezik. Köznevelési szerződést az oktatásért felelős miniszter az Nkt. 74. §-ának (2) bekezdése alapján abban az esetben köt, ha a nem állami fenntartó olyan feladatot lát el, amely szükséges az állami feladatok maradéktalan ellátásához. („A köznevelési feladatokat az állam intézmény alapításával és fenntartásával, továbbá egyházi vagy magánintézmény fenntartójával kötött köznevelési szerződés útján látja el.”)

A kormányrendelet átmeneti szabálya alapján a 2013/14-es tanévre vonatkozóan egyszerűbb eljárásrendű, automatizmuson alapuló, egyszerűsített tartalmú szakképzési megállapodások megkötésére kerülhetett sor 2013 szeptemberének végéig valamennyi, érvényes működési engedéllyel rendelkező fenntartóval. Ezen szakképzési megállapodásokat a 2013/2014-es tanév során felül kell vizsgálni, ennek keretében kiegészíteni az öt évre szóló fenntartói tervekkel ahhoz, hogy a 2014-ben és azt követően induló képzések tekintetében is jogosult legyen a fenntartó költségvetési hozzájárulásra.

A kormányhivatal, valamint az egyetértési joggal rendelkező állami szervek (a szakképzésért és felnőttképzésért felelős miniszter nevében a Nemzeti Munkaügyi Hivatal Szakképzési és Felnőttképzési Igazgatósága – NMH SZFI mint az állami szakképzési és felnőttképzési szerv, valamint a vidékfejlesztésért felelős miniszter az agrárképzések esetében) egyetértési jogukat első alkalommal a 2013/2014. tanév folyamán felülvizsgált, a fenntartó öt évre szóló fejlesztési tervével kiegészített szakképzési megállapodás tekintetében gyakorolják. A megállapodások öt évre szóló „véglegesítését” indokolt esetben meg is tagadhatják, de csak meghatározott esetekben: kizárólag akkor, ha a megállapodás a megyei szakképzési tervvel nincs összhangban, vagy ha az NMH SZFI és a vidékfejlesztésért felelős miniszter által nyilvánosságra hozott stratégiai dokumentumban rögzített elveknek nem felel meg.

Így vált biztosíthatóvá, hogy a szakképzési megállapodás már – legalább részben – 2013-tól betölthesse szerepét: összekapcsolta a támogatott szakképzést folytató iskolák fenntartóit és a feladatellátásért felelős államot, ezzel biztosítva az együttműködésen kívül azt is, hogy a későbbi tervezési folyamatok során a megállapodást kötő fenntartók figyelembe vehetők legyenek (szakmaszerkezeti döntés, megyei szakképzési tervek felülvizsgálata). Mindezek alapján vizsgálhatóak felül később megalapozottan a szakképzési megállapodások.

A szakképzési megállapodásról szóló kormányrendeletben rögzített eljárásrend a lehető legegyszerűbb, legkevésbé bürokratikus út kijelölésére törekszik, ugyanakkor az átmeneti rendelkezésekben is említett, a megállapodások megkötését és nyilvántartását elősegítő majdani szoftver segítségével az ügymenet tovább egyszerűsödhet, különösen, ha mód lesz az elektronikus úton történő ellenjegyzésre az egyetértési joggal rendelkező szervek részéről.

A szakképzési megállapodás főszabály szerint öt tanévre szól, amelyet a tanév elejétől kezdődő hatállyal kell megkötnie a fenntartónak az iskola székhelye szerint illetékes kormányhivatallal (szakképző iskolánként egyet). Fontos, hogy a szakképzési megállapodás nem korlátozza a fenntartó és iskolája tevékenységét, állami támogatás nélkül is bármilyen iskolai rendszerű szakképzést indíthat, amennyiben a feltételek és ennek megfelelően a működési engedélye is ehhez rendelkezésre áll.

A szakképzési megállapodásnak a nem állami szakképző iskolák számára kötelező működési engedélyhez sajátos a viszonya. A szakképzési megállapodás ugyanis tartalmazza az érvényessége első tanévére vonatkozó működési engedély számos adatát – összefoglalóan, jellemzően nem szakképesítésekre, csupán ágazatokra és megyékre lebontva –, de ezt követően, a megállapodás érvényességi ideje alatt történő módosítások, kiegészítések esetén ezt a részét a megállapodásnak nem szükséges, sőt nem is lehet módosítani. A szakképzési megállapodások ezen kívül a további tanévekre vonatkozóan fejlesztési tervet tartalmaznak, megjelölik tanévenkénti bontásban a tervezett, indítani kívánt szakmákat, ágazatokat (szintén csak ágazati szinten megjelölve), valamint rögzítik a létrehozandó új, elsősorban gyakorlati képzési kapacitásokat.

Amennyiben a nem állami fenntartó e tervben megjelölt tanévben mégis olyan képzést indítana, olyan fejlesztést hajtana végre, amely ezzel a – végső soron az állam által jóváhagyott, támogatott – tervvel nincs összhangban, azt a támogatási jogosultsága elvesztése nélkül csak úgy teheti meg, ha módosítja a szakképzési megállapodását még az érintett tanév kezdete előtt. Az adott tanévre vonatkozó tervvel összhangban kell lennie a működési engedélynek is, amennyiben nincs, úgy a fenntartó köteles kezdeményezni a szakképzési megállapodás módosítását.

Érdemes röviden áttekinteni, pontosan mely intézményekre vonatkozóan kell megkötni a szakképzési megállapodást. Szakképzési megállapodást általában a szakképző iskolákra vonatkozóan kell kötnie a fenntartóknak az állam nevében eljáró kormányhivatallal. Tehát minden szakközépiskolára, szakiskolára és a speciális szakiskolákra is. A szakképző iskola fogalmába a szakképzési törvény 4. § (1) *a)-b)* alapján bele kell érteni a speciális szakiskolát és a készségfejlesztő speciális szakiskolát is. A szakképzési megállapodást azonban az iskola által ellátott szakképzési alapfeladatok tekintetében kell megkötni, és a készségfejlesztő speciális szakiskola – hacsak nem folytat részszerű képzésre történő felkészítést – alapesetben nem folytat ilyet. Ha tehát egy iskola csak azért minősül „szakképző iskolának”, mert készségfejlesztő speciális szakiskolaként működik, de szakképzést nem folytat, nem szükséges szakképzési megállapodást kötnie, és a szakképzési megállapodás léte vagy nem léte nem befolyásolja a készségfejlesztő speciális szakiskolai feladatok utáni költségvetési hozzájárulási jogosultságát.

Az eljárásrend a következő:

- a fenntartó benyújtja a szakképzési megállapodás tervezetét;
- a kormányhivatal javítható hiba esetén a fenntartóval javíttatja a hibát;

- a kormányhivatal 8 napon belül megkéri a telephely, tagintézmény szerint illetékes kormányhivatalok egyetértését;
- a telephely, tagintézmény szerint illetékes kormányhivatalok 15 napon belül adják meg egyetértésüket, vagy utasítják el annak megadását;
- a kormányhivatal *összesen* 30 napon belül kialakítja álláspontját a benyújtott tervezettel kapcsolatban;
- elutasítás esetén írásban indoklással értesíti a fenntartót;
- ha a szakképzési megállapodás megkötését javasolja, két példányát megküldi az NMH SZFI számára;
- ha a Vidékfejlesztési Minisztérium (VM) egyetértési joggal bír: egy példányt az NMH SZFI a kézhezvételtől számított 15 napon belül megküld számára a saját javaslatával;
- a VM 15 napon belül értesíti az NMH SZFI-t, ha nem ért egyet a szakképzési megállapodás megkötésével;
- az NMH SZFI ezt követően 8 napon belül értesíti a kormányhivatalt, ha nem ért egyet a szakképzési megállapodás megkötésével (ha a VM nem ért egyet, akkor az NMH SZFI sem adhatja meg az egyetértését);
- a kormányhivatal rájegyzi az egyetértés vagy annak elutasításának tényét a szakképzési megállapodás nála lévő három példányára, és egyetértés esetén ugyanezen napon megköti a szakképzési megállapodást;
- ezt követően 8 napon belül megküldi a megkötött szakképzési megállapodás egy-egy példányát a fenntartónak és a költségvetési hozzájárulást folyósító szervnek, azaz a Magyar Államkincstárnak.

Az eljárásrend a postai megküldés, papíralapú ügyintézés mellett a lehető legegyszerűbb:

- Lehetőséget ad a felek rugalmas együttműködésére, az elektronikus benyújtás lehetővé teszi kisebb hibák kormányhivatal általi javítását, és elektronikus úton történő megküldését a fenntartónak javítás céljából, továbbá a kormányrendelet nem szabályozza a kormányhivatalok közötti, az NMH SZFI és a kormányhivatalok, illetve az NMH SZFI és a VM közötti kommunikáció módját.
- Az egyetértési joggal bíró szervezeteknek nem szükséges postai úton visszaküldeniük az aláírt, ellenjegyzett szakképzési megállapodásokat, továbbá csak akkor kötelesek mindenképpen értesíteni a megjelölt szervet, ha nem értenek egyet a szakképzési megállapodás megkötésével.
- Fontos garanciális szabály, hogy a nyitva álló határidő letelte az egyetértésre jogosultak hallgatása esetén minden esetben a fenntartó számára pozitív eredményt jelent.
- Egyetértési jog gyakorlására csak érdemi módosítás, kiegészítés esetén van szükség és lehetőség.

6.3. A szakmaszerkezeti döntés

A szakmaszerkezeti döntés a munkaerő-piaci elvárásokat, a közép- és hosszú távú terveket, valamint a gazdasági trendeket figyelembe véve érvényesíti az állam által támogatott képzések körében a gazdaság igényeit.

2012-ben döntött első alkalommal a Kormány a szakképzési törvény 84. §-a alapján a következő beiskolázási időszakokra az állam által finanszírozandó iskolai szakképzésre vonatkozó keretekről. 2012-ben még a regionális fejlesztési és képzési bizottságok (rfkb) javaslatain alapult a szakmaszerkezeti döntés [a szakképzési törvény 92. § (34) bekezdése alapján], amely meghatározta megyénként az állami támogatásban nem részesíthető – s így egyúttal támogatásban részesíthető – szakképesítések és szakközépiskolai ágazatok körét a 2013/2014. tanévi beiskolázásra vonatkozóan. [A 2013/2014-es tanévre vonatkozó szakmaszerkezeti döntésről, a 2013/2014-es tanévben induló képzésekben szakiskolai tanulmányi ösztöndíjra jogosító szakképesítésekről, valamint egyes szakképzési tárgyú kormányrendeletek módosításáról szóló 331/2012. (XI. 28.) Korm. rendeletben.]

A döntésben foglaltak a rendszer valamennyi résztvevőjére egyaránt vonatkoznak és kötelező érvényűek mindenkire, aki állami támogatást kíván igénybe venni feladatai ellátásához. A döntésben foglaltak megszegése jogosulatlan igénylésnek minősül és szankcionálható. A döntés betartása feltétele a teljes vagy részbeni állami támogatásnak.

A szakmaszerkezeti döntés 2013-tól – megyékre és fenntartókra lebontva – valamennyi államilag támogatott szakképzésre szól oly módon, hogy a szakképesítéseket és a kilencedik évfolyamos beiskolázás tekintetében a szakközépiskolai ágazatokat három kategóriára bontja: a korlátozás nélkül beiskolázható, az egyáltalán nem támogatott és a korlátozottan támogatott szakképesítésekre. Csak ez utóbbi kategória esetén volt szükséges meghatározni – első alkalommal tehát 2013-ban, a 2014 szeptemberében induló iskolai rendszerű szakképzésekre vonatkozóan – megyénként és fenntartónként keretszámokat a középfokú szakképzés tekintetében, amint azt a szakképzési törvény 84. § (5) bekezdésének c) pontja előírja.

A 2014/2015-ös tanévre vonatkozó szakmaszerkezeti döntésről és a 2014/2015-ös tanévben induló képzésekben szakiskolai tanulmányi ösztöndíjra jogosító szakképesítésekről, valamint egyes szakképzési és felnőttképzési tárgyú kormányrendeletek módosításáról szóló 562/2013. (XII. 31.) Korm. rendelet magát a szakmaszerkezeti döntést az alábbi szerkezetben tartalmazza.

A kormányrendelet 1. melléklete tartalmazza az iskolai rendszerű képzésben oktatható szakképesítések besorolását, a 3. melléklet pedig a szakközépiskolai ágazatok besorolását megyénkénti (és fővárosi) bontásban a következő kategóriák egyikébe:

- a) korlátozás nélkül beiskolázható, költségvetési hozzájárulásra korlátozás nélkül jogosult (támogatott=T),
- b) költségvetési hozzájárulásra nem jogosult (nem támogatott=N),
- c) költségvetési hozzájárulásra korlátozott keretszámok alapján jogosult (korlátozottan támogatott=K).

A 2. melléklet tartalmazza az 1. mellékletben a korlátozottan támogatott kategóriába sorolt szakképesítések megyei, fővárosi keretszámait és annak fenntartókra lebontott megosztását, a 4. melléklet pedig a szakközépiskolai ágazati oktatás tekintetében ugyanezt, a szakképzési törvény 84. § (5) bekezdésének c) pontja szerint.

A rendelet normaszövege tartalmazza továbbá a szükséges kiegészítő rendelkezéseket:

- A döntés a 2015 februárjában induló kerestféléves képzésekre is vonatkozik.
- A döntés a részsakképesítésekre és az iskolai rendszerű szakképzésben kizárólag speciális szakiskolában indítható szakképesítésekre nem vonatkozik, azaz az ezeket a

képzéseket indító iskolák e képzések tekintetében a szakmaszerkezeti döntéstől függetlenül jogosultak költségvetési hozzájárulásra.

- A döntés a *Rendészet* ágazatra és a *Rendőrtisztviselők* szakképesítésre történő felkészítésre nem vonatkozik, ezek esetében az Nkt. 36. § (3) bekezdése alapján kizárólag a szakképesítésért felelős miniszter, azaz a rendészetért felelős miniszter engedélyével indíthatóak csak a képzések.

Az erre vonatkozó lehetőséget a szakképzési törvény 91. § (7) bekezdése biztosítja – többek között – a rendvédelmi szervek keretében folyó szakképzés esetén a törvény előírásaitól való eltérés engedélyezésével. A hivatkozott bekezdésben szereplő többi esetben nem merült fel hasonló eltérést megalapozó igény vagy ok, ugyanakkor a szükséges szakmaszerkezeti korlátozás a szakképesítésért felelős miniszter engedélyéhez kötöttség révén csak a rendvédelmi és a honvédelmi képzések esetén valószínűsíthető meg a kormányrendelet hatályának kiterjesztése nélkül. A honvédelmi képzésekre a szakmaszerkezeti döntés a szakképzési törvény 84. § (5d) bekezdése értelmében eleve nem terjed ki, ezért ezen képzésekre a kormányrendelet normaszövege külön már nem tér ki.

- Eljárásrend kialakításával kezeli azokat a helyzeteket, amelyekben egy fenntartó a képzések 2014. szeptemberi elindulása előtt megszűnik, vagy nem tudja megteremteni a rá vonatkozóan meghatározott keretszám betöltéséhez szükséges, jogszabályban előírt feltételeket. Ha ezekben az esetekben a keretszám más fenntartó által történő betöltéséhez kormányrendelet-módosítás lenne szükséges, az ellehetetlenítené ezen felszabaduló, „gazdátlaná váló” keretszámok feltöltését. Ez egyrészt éppen a szakmaszerkezeti döntésnek mondandó ellent, hiszen a döntés szerint a keretszámok mértékéig van munkaerő-piaci igény az érintett képzésekre, tehát az államnak feladata biztosítani a lehetőséget a képzések elindítására, másrészt pedig ellentmondandó a rugalmasság feltétlenül teljesítendő követelményének.

A szakmaszerkezeti döntés meghatározásának alapjául szolgáló javaslatok

A szakképzési törvény 81. §-a alapján a megyei fejlesztési és képzési bizottságok (a továbbiakban mfk-b-k) tesznek javaslatot a megyénként és a fővárosban folytatott szakképzésben állami költségvetési hozzájárulásban részesíthető és a nem támogatott szakképesítésekre (a szakképzés irányaira), valamint a megyében és a fővárosban indítható szakképesítések keretszámaira (beiskolázási arányaira). Hasonló tartalmú javaslatot tesz a munkaerő-piaci relevanciával nem rendelkező művészeti, kulturális, kézműves, hagyományőrző szakképesítések tekintetében a szakképzési törvény 84. § (5a) bekezdése alapján a szakképesítésért felelős miniszter, azaz a szóban forgó szakképesítések és ágazatok esetén az Emberi Erőforrások Minisztériuma (a továbbiakban: EMMI). Az EMMI-nek és az mfk-b-k-nak a szakképzési törvény 81. § (5) bekezdése és 84. § (5a) bekezdése értelmében a 2014/2015. tanév vonatkozásában 2013. március végéig kellett elkészülniük javaslatukkal.

A Klebelsberg Intézményfenntartó Központ (a továbbiakban: KLIK) számára a szakképzési törvény 84. § (5b) bekezdése feladatként határozza meg, hogy – az előző bekezdés szerinti javaslatot követően – javaslatot tegyen az mfk-b-k-nak a megyénként és a fővárosra tett, 81. § (3)-(5) bekezdése szerinti javaslatában, és az EMMI 84. § (5a) bekezdés szerinti javaslatában foglalt keretszámoknak a megyén, a fővároson belüli, fenntartók közötti

elosztására az érintett tanévet megelőző év április utolsó munkanapjáig. A VM a szakképzési törvény 84. § (5c) bekezdése alapján ugyanilyen javaslatot tett a törvény 5. § (14) bekezdése szerinti szakképesítésekre vonatkozóan.

A két érintett állami fenntartó (KLIK és VM) a saját intézményein kívül a többi fenntartóra vonatkozóan is javaslatot tett tehát a keretszámok megosztását illetően. E javaslattétel elősegítése érdekében szükséges volt e fenntartók szándékait is felmérni azt követően, hogy a keretszámokra vonatkozó javaslatok beérkeztek.

A Kormány szakmaszerkezeti döntésének előkészítése az NMH SZFI feladata. Az adatok feldolgozásának könnyítése céljából egy online elérhető program állt az érintettek rendelkezésére.

A javaslattétel és döntéshozatal menetrendje a következő volt:

Határidő	Tevékenység	Felelős
2013. március 29.	Javaslattétel megyénként és a fővárosra külön a szakképesítések és ágazatok kategóriákba sorolására, és a korlátozottan támogatott kategóriába soroltak esetén a megyei, fővárosi keretszámokra	mfbk-k és egyes szakképesítések esetén az EMMI
2013. április 2.	Az mfbk-k és az EMMI javaslatainak nyilvánosságra hozatala	NMH SZFI
2013. április 22.	Javaslattétel a keretszámokból az állami intézmények által ellátható rész meghatározására	KLIK, VM
2013. április 22.	Javaslattétel a keretszámokból az egyes nem állami fenntartók által megyénként és a fővárosban ellátni kívánt rész meghatározására	Szakképző iskolai, nem állami fenntartók
2013. április 30.	Javaslattétel a keretszámok fenntartók közötti megosztására megyénként és a fővárosra külön	KLIK

A szakmaszerkezeti javaslat

Az NGM és az NMH SZFI egymással együttműködve, közvetlenül kérte fel a javaslattételre kötelezetteket és jogosultakat a javaslatok megtételére, valamint az eredményes javaslattétel érdekében tájékoztatók, módszertani útmutatók és a javaslattételt segítő szoftverhez leírások készültek és álltak az érintettek rendelkezésére, az NMH SZFI munkatársainak közvetlen segítségével kívül.

A módszertani útmutatókban is rögzítésre került, hogy a szakmaszerkezeti döntés kialakítása során is érvényesülni fog, hogy az állam a szakképzési feladatellátási kötelezettségét elsősorban saját fenntartású intézményei útján látja el, és csak akkor járul hozzá anyagilag a más által folytatott tevékenység költségeihez költségvetési hozzájárulással, ha ő maga nem tud eleget tenni teljes körűen feladatellátási kötelezettségének. Így biztosítható ugyanis a leghatékonyabban a racionális működés és a feladatellátás állami kontrollja.

Ezen alapelv alapján a keretszámokkal kapcsolatban a saját kapacitásait legjobban ismerő állami intézményfenntartóknak kellett elsősorban azt meghatározni, hogy saját intézményei a keretszámokból adódó feladat mekkora részét képesek ellátni. A keretszámok nem állami

fenntartóknak jutó részének továbbosztásával kapcsolatos eljárásrend lehetővé teszi, hogy a javaslat figyelembe vegye a nem állami iskolák kapacitásait és szándékait. A nem állami fenntartóknak lehetősége volt a kialakított online rendszerben szándékaikat és lehetőségeiket jelezni, ezzel egyúttal vállalásokat tenni.

Miután a KLIK és a VM megtette javaslatát a keretszámok fenntartók közötti elosztására, a javaslatokat az NMH SZFI megküldte a kormányhivatalok oktatási főosztályai részére, véleményezési lehetőséget biztosítva számukra. Bár a törvény nem rögzíti az előkészítés szakaszában számukra a véleménynyilvánítás jogát, ez azért volt szükséges, mert a kormányhivatalok a hatósági jog- és feladatkörüknél fogva is releváns információkkal rendelkeznek a nem állami fenntartók tevékenységéről, valamint a megyei köznevelés-fejlesztési tervek részét képező megyei szakképzési tervek is a kormányhivatalok oktatási főosztályain készültek.

Jogszabályjegyzék:

Törvények:

2013. évi CCXXXII. törvény a nemzeti tankönyvpiac rendjéről, a nemzeti köznevelés tankönyvellátásáról

2013. évi CCXXX. törvény Magyarország 2014. évi központi költségvetéséről

2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről

2011. évi CLXXXVII. törvény a szakképzésről

2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről

2011. évi CLV. törvény a szakképzési hozzájárulásról és a képzés fejlesztésének támogatásáról

2009. évi CXXV. törvény a magyar jelnyelvről és a magyar jelnyelv használatáról

Kormányrendeletek:

562/2013. (XII. 31.) Korm. rendelet a 2014/2015-ös tanévre vonatkozó szakmaszerkezeti döntésről és a 2014/2015-ös tanévben induló képzésekben szakiskolai tanulmányi ösztöndíjra jogosító szakképesítésekről, valamint egyes szakképzési és felnőttképzési tárgyú kormányrendeletek módosításáról

501/2013. (XII. 29.) Korm. rendelet a nemzeti köznevelési tankönyvellátásról szóló 2013. évi CCXXXII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról, valamint a tankönyvellátásban közreműködők kijelöléséről

315/2013. (VIII. 28.) Korm. rendelet a komplex szakmai vizsgáztatás szabályairól

314/2013. (VIII. 28.) Korm. rendelet a szakképzési megállapodásról

331/2012. (XI. 28.) Korm. rendelet a 2013/2014-es tanévre vonatkozó szakmaszerkezeti döntésről, a 2013/2014-es tanévben induló képzésekben szakiskolai tanulmányi ösztöndíjra jogosító szakképesítésekről, valamint egyes szakképzési tárgyú kormányrendeletek módosításáról

217/2012. (VIII. 19.) Korm. rendelet az állam által elismert szakképesítések szakmai követelménymoduljairól

150/2012. (VII. 6.) Korm. rendelet az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzék módosításának eljárásrendjéről

110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról

280/2011. (XII. 20.) Korm. rendelet a gyakorlati képzés költségeinek a szakképzési hozzájárulás terhére történő elszámolásánál figyelembe vehető gyakorlati képzési normatívák mértékéről és a csökkentő tétel számításáról

328/2009. (XII. 29.) Korm. rendelet a szakiskolai tanulmányi ösztöndíjról

89/1995. (VII. 14.) Korm. rendelet a foglalkozás-egészségügyi szolgálatról

Miniszteri rendeletek:

47/2013. (VII. 4.) EMMI rendelet a 2013/2014. tanév rendjéről

43/2013. (VI. 24.) EMMI rendelet egyes sajátos közoktatási feladatok támogatása igénylésének, döntési rendszerének, folyósításának, felhasználásának, elszámolásának és ellenőrzésének részletes szabályairól

41/2013. (V. 28.) VM rendelet a vidékfejlesztési miniszter hatáskörébe tartozó szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményeiről, valamint egyes, szakmai és vizsgakövetelmények kiadásáról szóló miniszteri rendeletek hatályon kívül helyezéséről

37/2013. (V. 28.) EMMI rendelet az emberi erőforrások minisztere ágazatába tartozó szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményeiről

20/2013. (V. 28.) BM rendelet a belügyminiszter ágazatába tartozó szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményeiről, valamint egyes, szakmai és vizsgakövetelmények kiadásáról szóló miniszteri rendeletek hatályon kívül helyezéséről

14/2013. (IV. 5.) NGM rendelet a szakképzési kerettantervekről

12/2013. (III. 29.) NFM rendelet a nemzeti fejlesztési miniszter ágazatába tartozó szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményeiről, valamint egyes, szakmai és vizsgakövetelmények kiadásáról szóló miniszteri rendeletek hatályon kívül helyezéséről

4/2013. (I. 11.) EMMI rendelet a két tanítási nyelvű iskolai oktatás irányelvének kiadásáról

51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet a kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről

28/2012. (IV. 27.) NEFMI rendelet egyes sajátos közoktatási feladatok támogatása igénylésének, döntési rendszerének, folyósításának, elszámolásának és ellenőrzésének részletes szabályairól

27/2012. (VIII. 27.) NGM rendelet a nemzetgazdasági miniszter hatáskörébe tartozó szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményeiről

[módosítása: 12/2013. (III. 28.) NGM rendelet a nemzetgazdasági miniszter hatáskörébe tartozó szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményeiről szóló 27/2012. (VIII. 27.) NGM rendelet módosításáról, valamint egyes, szakmai és vizsgakövetelmények kiadásáról szóló miniszteri rendeletek hatályon kívül helyezéséről]

24/2012. (VIII. 15.) NGM rendelet a Nemzeti Foglalkoztatási Alap képzési alaprészből nyújtható szakképzési célú támogatások szabályairól

20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról

19/2012. (VII. 18.) HM rendelet a honvédelemért felelős miniszter ágazatába tartozó szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményeinek kiadásáról